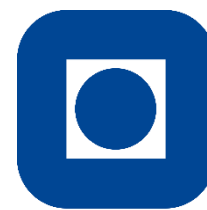
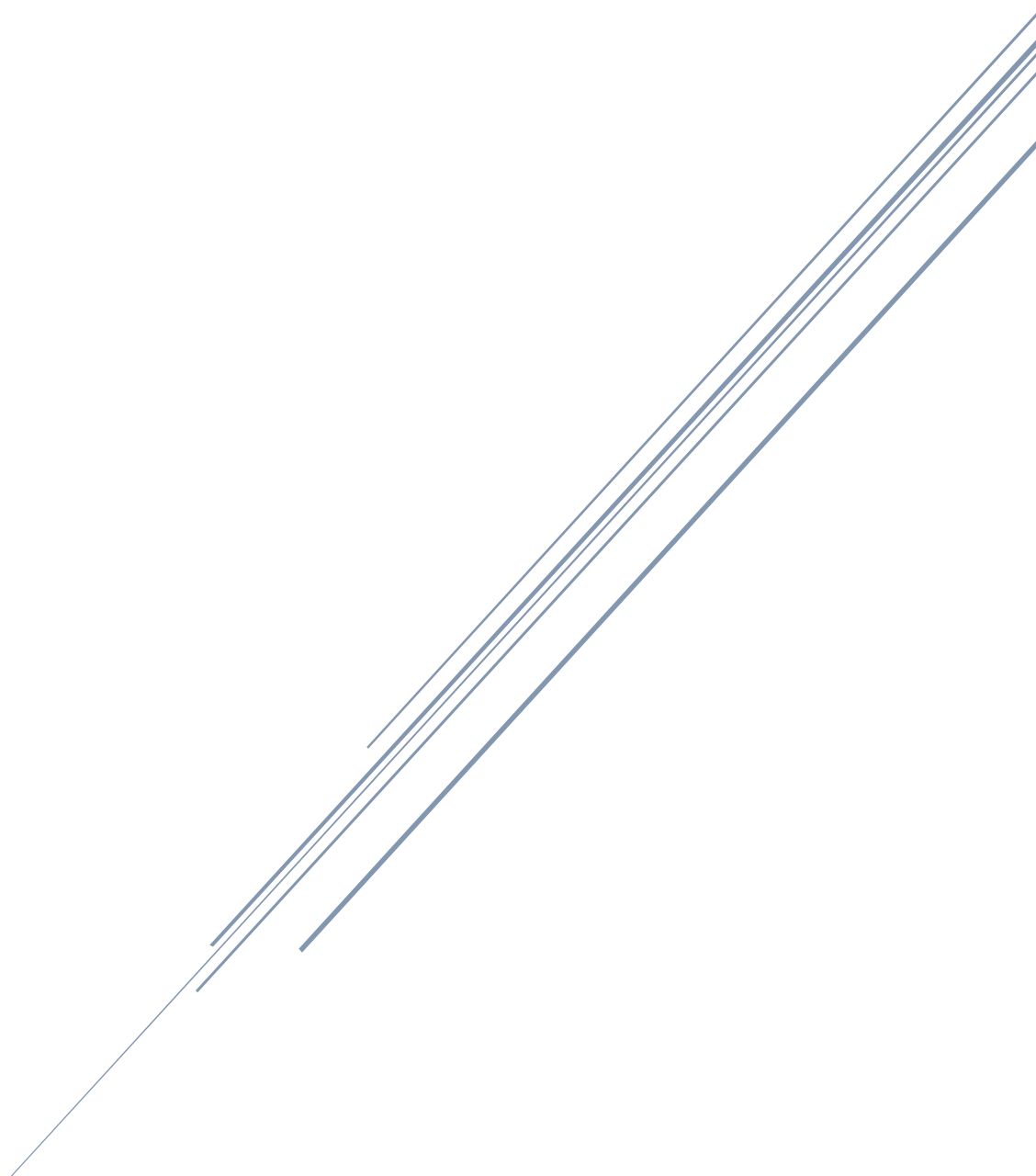

EVALUERINGSRAPPORT

NTNUs finansieringsmodeller

NTNU

Finansieringsutvalget ved NTNU
Høsten 2022

Forord

NTNU har høye ambisjoner. Vår strategi Kunnskap for en bedre verden målbærer svært høye ambisjoner for utdanning, innovasjon og forskning. Disse ambisjonene gjenspeiles i NTNUs forslag til utviklingsavtale med Kunnskapsdepartementet. Målene i strategien kan bare realiseres dersom vi evner å tiltrekke, utvikle og beholde medarbeidere med høyt nivå av talent, ambisjoner og vilje til å virke sammen.

I 2022 fikk NTNU for første gang realnedgang i bevilgninger fra staten. De økonomiske utsiktene innebærer at vi ikke kan ta vekst i fremtidige bevilgninger til høyere utdanning og forskning for gitt, selv i en tid hvor behovet for høykompetent arbeidskraft og ny kunnskap er påtrengende. I skrivende stund bidrar situasjonen i Forskningsrådet til at vi må håndtere økt usikkerhet og redusere forventningene til ekstern finansiering av forskning.

Utsiktene til stagnasjon i bevilgningene blir mer krevende som følge av at NTNU er vant til kontinuerlig vekst i antall studenter og vitenskapelig ansatte. Det er videre godt belegg for at universiteter som organisasjonsform har innebygget svært sterke drivere for volumvekst. Kombinasjonen av volumvekst og stagnerende bevilgninger setter rammene for kvalitet under press.

Stagnasjon i bevilgninger kombinert med store og påtrengende samfunnsutfordringer fører til at universitetene forventes å omprioritere ressurser. Det er krevende i organisasjoner som av natur er langsiktige og avhengig av forutsigbarhet. Investeringer i spesialisert kompetanse kan ikke omstilles uten betydelige kostnader.

NTNU opplever tiltagende konkurranse om medarbeidere i alle stillingskategorier. For vitenskapelige ansatte er konkurransen både internasjonal og nasjonal, og handler i stor grad om hvorvidt en karriere på et universitet er tilstrekkelig attraktiv for "the best and the brightest". For teknisk-administrative ansatte ser vi at konkurransen om nøkkelkompetanse hardner til, fra offentlig så vel som fra privat sektor.

Det er sterke politiske forventninger om at universitetene skal redusere andelen av midlertidig ansatte og samtidig redusere årlige overføringer av bevilgninger. I kombinasjon med økte forventninger om evne til omstilling og et sterkt stillingsvern for personer med fast ansettelse i staten, så reduserer dette organisasjonens evne til å ta risiko vesentlig.

Med dette som bakgrunn oppfordrer jeg til at evalueringsrapporten gjennomgås og diskuteres i hele NTNUs organisasjon, og inviterer alle til å komme med innspill, kommentarer og synspunkter på det kunnskapsgrunnlaget som rapporten beskriver. Rapporten har flere forslag til «Videre anbefalinger». Jeg vil spesielt oppfordre til å kommentere på disse. Utvalget er videre opptatt av at vi finner en god arbeidsdeling mellom NTNUs finansieringsmodeller og andre virkemidler vi har til disposisjon, herunder prioriteringer i budsjettprosessen og utøvelse av ledelse.

På vegne av Finansieringsutvalget,

Bjørn Haugstad
Direktør for organisasjon og infrastruktur

Innholdsfortegnelse

Leserveiledning	4
1. Introduksjon	5
1.1 Bakgrunn og mandat	5
1.2 Sammensetning av utvalget	6
2. Dagens finansieringsmodeller	7
2.1 KDs finansieringsmodell	7
2.2 Rammefordelingsmodellen ved NTNU	11
2.3 Viderefordelingsmodeller	14
2.4 Oppsummering og drøfting av RFM og VFM	27
2.5 Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet og samspillet med bevilgningsøkonomien	30
2.5.1 Det økonomiske samspillet mellom BOA-prosjektene og bevilgningsøkonomien	32
3. Aktivitetsendringer	34
3.1 Faglige fellesopplegg	34
3.1.1 Ekspertes i team (EiT)	34
3.1.2 Uniped (Seksjon for universitetspedagogikk)	35
3.2 Fellesadministrasjonen	35
3.2.1 Utdanningsaktivitet	38
3.2.2 Forskningsaktivitet	43
3.3 Studieplasser	47
3.4 Internhusleie	47
3.5 Aktivitetsendring i forbindelse med forbedrings/effektiviseringsprosjekter (FDVu)	51
3.6 Finansiering av strategisk omstillingsaktivitet (RSO)	52
4. Tverrfakultært samarbeid	54
4.1 Tverrfakultært samarbeid innen utdanning	54
4.2 Tverrfakultært samarbeid innen forskning	57
5. Etter- og videreutdanning (EVU)	59
6. Avsetninger	60
6.1 Hvilke faktorer fører til økte avsetninger i UH-sektoren?	61
6.2 Hva påvirker nivået på avsetninger for instituttene ved NTNU?	64
7. Kunstnerisk virksomhet	65
8. Fakultetenes evaluering av dagens finansieringsmodeller	66
8.1 Prinsipper i dagens finansieringsmodell	66
8.2 Realisering av strategi og ivaretagelse av god og effektiv drift	67

8.3 Tverrfaglighet	68
8.4 Fellestjenester og fellesadministrasjon	68
9. Konklusjon	69
Ord og begreper	70
Vedlegg 1: NTNUs hørings svar på det nasjonale finansieringsutvalgets rapport	73
Vedlegg 2: Andel basisbevilgning, resultatbevilgning, RSO-bevilgning og inntekt fra BOA fordelt per institutt.....	80
Vedlegg 3: Beskrivelse av innhold i RSO-porteføljen p.t.:.....	84

Sammendrag

Denne rapporten evaluerer dagens finansieringsmodeller ved NTNU og er en del av mandatet til NTNUs interne finansieringsutvalg. Dette finansieringsutvalget ble nedsatt av Rektor i 2022. Bakgrunnen for nedsettelsen av utvalget er at politiske og økonomiske rammebetingelser for UH-sektoren er under endring. Det er nye politiske prioriteringer, risiko for mer målrettede budsjettkutt og utsikter for en generelt strammere økonomisk situasjon. I tillegg vil ny nasjonal finansieringsmodell fra Kunnskapsdepartementet gi nye rammer som gir grunn til å vurdere NTNUs egne finansieringsmodeller på nytt. Som et ledd i dette arbeidet har Rektor bedt finansieringsutvalget om å evaluere dagens finansieringsmodeller, samt å komme med anbefalinger om eventuelle endringer.

Denne rapporten inngår i delprosjekt 1 «*Evaluering av dagens finansieringsmodeller*», og fokuserer på evaluering av dagens RFM, samt hvordan samspillet mellom bevilgningsfinansiert aktivitet og den eksternfinansierte økonomien har virket i perioden etter innføringen av RFM i 2018.

Evalueringsrapporten gir noen hovedfunn og konklusjoner:

- Prinsippene som er lagt til grunn for rammefordelingsmodellen er gode og velfungerende.
- Instituttene har behov for langsiktig og forutsigbar utvikling i rammebevilgningen.
- De delene av fellesadministrasjonen som driver tjenesteproduksjon for kjernevirksomheten har behov for at aktivitetsendringer gjenspeiles i endret finansiering.
- Rammefinansieringen har overordnet ikke påvirket omfanget av tverrfakultær faglig aktivitet.
- Incentivene i finansieringsmodellene har hatt effekt og fungerer.

Ut ifra hovedfunnene gir evalueringsrapporten noen videre anbefalinger når ny finansieringsmodell skal utvikles:

- Prinsippene som dagens rammefinansieringsmodell har lagt til grunn bør videreføres
- Spredningen i andel basis og resultatbasert finansiering (inkl. BOA) på instituttnivået er svært stor. Konsekvensene av dette over tid må analyseres og vurderes.
- Tjenesteproduksjon som skjer i regi av fellesadministrasjonen bør finansieres av både basisbevilgning og en komponent som påvirkes av aktivitetsendringer.
- Hovedelementene og incentivene i den nasjonale finansieringsmodellen bør gjenspeiles i NTNUs rammefordelingsmodell

Leserveiledning

Rapporten starter med et sammendrag som oppsummerer hovedfunnene og konklusjonene, i tillegg til å komme med noen anbefalinger til utviklingen av ny finansieringsmodell. Kapittel 1 beskriver bakgrunnen for arbeidet og mandatet. I tillegg finnes det en oversikt over utvalgets medlemmer. Kapittel 2 gir en beskrivelse av dagens finansieringsmodeller. Her inkluderes både nasjonal finansieringsmodell, rammefinansieringsmodellen ved NTNU (RFM), fakultetenes viderefordelingsmodeller (VFM) og samspillet mellom bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA) og bevilgningsfinansiert aktivitet (BFV).

Kapittel 3 har fokus på aktivitetsendringer. Kapitlet beskriver hva som skjer ved aktivitetsendringer og hvordan finansieringsmodellene virker i slike situasjoner. Kapittel 4 – 7 analyserer enkeltområder som tverrfakultært samarbeid, etter- og videreutdanning, avsetninger og kunstnerisk virksomhet. Kapittel 8 oppsummerer fakultetenes situasjonsbeskrivelser og foretar en evaluering av dagens finansieringsmodeller basert på situasjonsbeskrivelsene.

De blå boksene som er lagt inn underveis i kapitlene 2 – 8 oppsummerer viktige observasjonspunkter og problemstillinger som analysene viser som grunnlag for videre arbeid.

Kapittel 9 oppsummerer hovedfunnene og gir videre anbefalinger til ny finansieringsmodell.

1. Introduksjon

NTNUs finansieringsmodeller inkluderer både rammefordelingsmodellen (RFM), viderefordelingsmodellene (VFM) og samspillet mellom den bevilgningsfinansierte virksomhet (BFV) og BOA-økonomien. I denne rapporten vil vi evaluere hvordan disse modellene har virket for å kunne realisere NTNUs utviklingsplan, mål og strategier, samtidig som de ivaretar god og effektiv drift.

Det er NTNUs eget ansvar å legge til rette for at kjerneoppgavene våre, utdanning, forskning, nyskaping, formidling og kunstnerisk virksomhet blir prioritert og realisert. Dette må da gjøres ved å knytte nødvendig finansiering gjennom egen rammestyring. Det er derfor viktig å presisere at NTNUs finansieringsmodeller kun er en fordelingsmodell som fordeler inntekt til enhetene. Det er enhetene selv som er ansvarlig for å prioritere slik at kvalitet i våre kjerneoppgaver blir fremmet.

1.1 Bakgrunn og mandat

Politiske og økonomiske rammebetingelser for UH-sektoren er under endring. Vi ser nye politiske prioriteringer, risiko for mer målrettede budsjettkutt og utsikter for en generelt strammere økonomisk situasjon. Samtidig kommer det opp spørsmål om hvordan endrede rammebetingelser som krav om avsetningsnivå på maksimalt 5 % og endret pensjonspremiemodell vil påvirke helheten i NTNUs økonomi. I tillegg forventes ekstern finansiering å få større betydning for NTNUs totaløkonomi og dermed for samspillet mellom bevilgningsøkonomien og ekstern finansiering. Kunnskapsdepartementet (KD) har nedsatt et utvalg som skal gjøre en fullstendig gjennomgang av hvordan høyere utdanning og forskning er finansiert i Norge. Utvalget kom med anbefalinger i mars 2022, hvor sektoren fikk rapporten på høring¹. Samtidig som vi ser at rammebetingelsene kan bli strammere, viser politiske ambisjoner konkretisert blant annet gjennom tildelingsbrevet fra KD for 2022 store forventninger til vår sektor.

NTNUs rammefordelingsmodell (RFM) har vært brukt til intern fordeling av rammebevilgningen fra Kunnskapsdepartementet (KD) siden budsjettåret 2018. Modellen har virket i en situasjon med økonomisk vekst ved NTNU, der NTNU har hatt en positiv utvikling siden fusjonen både i antall studenter og ansatte. Spørsmålet er hvordan modellen vil fungere framover gitt endringer i rammebetingelsene.

Rektor har derfor nedsatt et utvalg som skal gjøre en helhetlig gjennomgang av finansieringsmodellen ved NTNU. Utvalget skal se på den totale finansieringen, som inkluderer både rammebevilgningen fra KD og andre inntekter, deriblant eksternfinansiering via ulike kilder (BOA) både nasjonalt og internasjonalt.

Utvalget skal gå inn i følgende problemstillinger og gjennomføre analyser, gjøre vurderinger og gi anbefalinger:

- Hvordan har RFM-modellen og samspillet mellom RFM og den eksternfinansierte økonomien virket når det gjelder å ivareta målene i NTNUs strategi?

¹ NTNUs høringssvar finnes i

- Hvordan har RFM-modellen og samspillet mellom RFM og den eksternfinansierte økonomien virket når det gjelder å ivareta god og effektiv drift og virksomhetsstyring?
- Hvordan vil endringer i nasjonal finansiering som inkluderer både endringer i det totale finansieringssystemet og strammere rammebetingelser kunne påvirke NTNUs økonomiske situasjon?
- Hvilke konsekvenser vil endringer i det totale finansieringssystemet og strammere rammebetingelser kunne ha for tildelingsmekanismene i RFM og samspillet mellom RFM og den eksternfinansierte økonomien?
- Er det behov for endringer i NTNUs fordelingsmodell for å underbygge NTNUs strategi framover, og hvilke endringer er i så fall aktuelle?

Arbeidet er organisert i tre delprosjekter, hvor denne rapporten er tilhørende i delprosjekt 1: Evaluering av dagens finansieringsmodeller.

Delprosjekt 1: Evaluering av dagens finansieringsmodeller. Dette delprosjektet vil fokusere på å evaluere hvordan RFM og samspillet mellom RFM og den eksternfinansierte økonomien har virket ved NTNU.

- Hvordan har RFM-modellen og samspillet mellom RFM og den eksternfinansierte økonomien virket når det gjelder å ivareta målene i NTNUs strategi?
- Hvordan har RFM-modellen og samspillet mellom RFM og den eksternfinansierte økonomien virket når det gjelder å ivareta god og effektiv drift og virksomhetsstyring?

Delprosjekt 2: Nasjonale føringer. Dette delprosjektet vil fokusere på endringer i nasjonal finansiering, både med tanke på endrede rammebetingelser og endring av hvordan sektoren finansieres i lys av det nasjonale finansieringsutvalgets arbeid.

- Hvordan vil endringer i nasjonal finansiering som inkluderer både endringer i det totale finansieringssystemet og strammere rammebetingelser kunne påvirke NTNUs økonomiske situasjon?
- Hvilke konsekvenser vil endringer i det totale finansieringssystemet og strammere rammebetingelse kunne ha for tildelingsmekanismene i RFM og samspillet mellom RFM og den eksternfinansierte økonomien?

Delprosjekt 3: Anbefalinger om endringer i NTNUs totalfinansieringsmodell. Dette delprosjektet vil inkludere funnene i delprosjekt 1 og 2, og gi anbefalinger om endringer i NTNUs totalfinansieringsmodell.

- Er det behov for endringer i NTNUs fordelingsmodell for å underbygge NTNUs strategi framover, og hvilke endringer er i så fall aktuelle?

1.2 Sammensetning av utvalget

NTNUs interne finansieringsutvalg er bredt sammensatt og har følgende medlemmer:

- Bjørn Haugstad (leder)
- Tor Grande, prorektor for forskning
- Tine Arntzen Hestbek, dekan SU-fakultetet
- Ingrid Schjøberg, dekan IE-fakultetet
- Jorunn L. Helbostad, instituttleder Institutt for nevromedisin og bevegelsesvitenskap, MH-fakultetet
- Øyvind Toldnes, økonomisjef NV-fakultetet

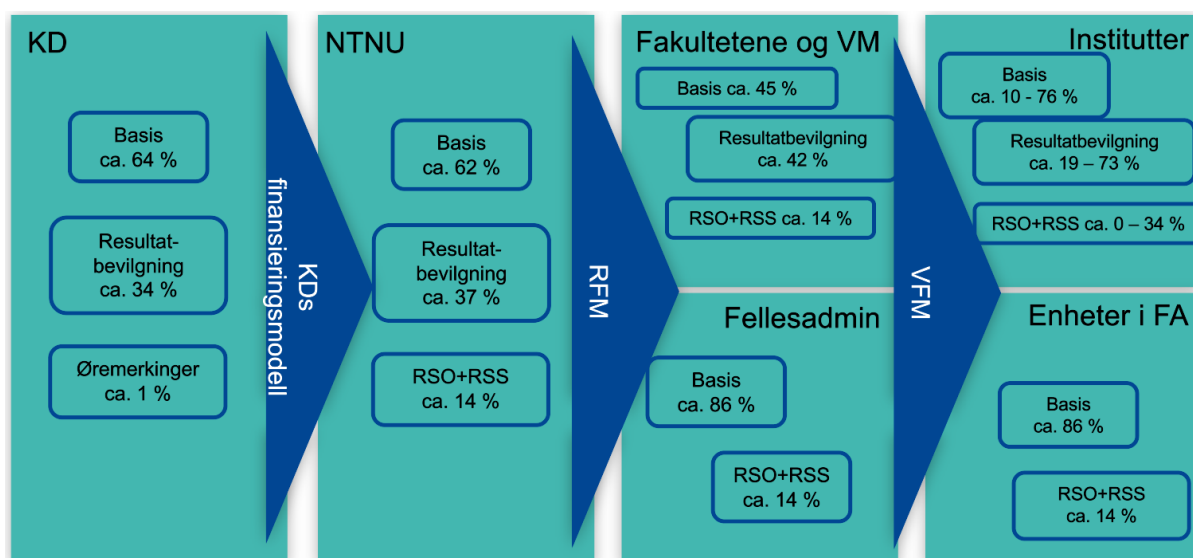
- Ann-Charlott Pedersen, professor
- Øystein Moen, tillitsvalgt (Lisbeth Aune, vara)
- Thomas Ferstad, tillitsvalg (Lisbeth Aune, vara)
- Astrid Hilling, studentrepresentant

Sekretariatet består av Annette Ysland Ludvigsen, Roar Tobro, Erlend Holtan Lakså, Ivar Pettersen og Gunn Kaarstad Rian.

2. Dagens finansieringsmodeller

Dagens finansieringsmodeller ved NTNU kan defineres som rammefordelingsmodellen (RFM), viderefordelingsmodellen (VFM) og BOA-BFV-samspillet, hvorav RFM og VFM er finansieringsmodeller som fordeler bevilgningen fra Kunnskapsdepartementet (KD) til fakultet og institutt, mens BOA-BFV-samspillet er en finansieringsmodell som fordeler indirekte kostnader (inntekt i intern økonomien) fra BOA-prosjekter og overfører egenfinansiering fra internøkonomien til BOA-prosjektet.

I figur 1 visualiseres finansieringsmodellen som er gjeldende for fordeling av bevilgningen fra Kunnskapsdepartementet. Kunnskapsdepartementet fordeler bevilgning til høyskoler og universiteter basert på en egen finansieringsmodell (se kapittel 2.1 KDs finansieringsmodell), NTNU fordeler videre bevilgning til fakulteter, museum og prorektor/direktør i fellesadministrasjonen ved bruk av egen rammefordelingsmodell (RFM) (se kapittel 2.2 Rammefordelingsmodellen ved NTNU). Til slutt vil fakulteter fordele bevilgning videre til instituttene ved egne viderefordelingsmodeller (se kapittel 2.3 Viderefordelingsmodeller).

Figur 1. Viser hvordan finansieringsmodellene fordeler bevilgning fra Kunnskapsdepartementet til NTNU. Fra NTNU sentralt til fakultetene og fellesadministrasjonen (RFM). Fra fakultet til institutt (VFM).

Dette kapitlet ser på KDs finansieringsmodell, rammefordelingsmodellen (RFM) og viderefordelingsmodellen (VFM). I tillegg vil den se på hvordan BOA-BFV-samspillet fungerer (se kapittel 2.5 Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet og samspillet med bevilgningsøkonomien).

2.1 KDs finansieringsmodell

KDs finansieringsmodell består av resultatbevilgning, basisbevilgning og øremerket bevilgning. Basisbevilgningen er en langsiktig komponent, og endres hovedsakelig som følge av nye studieplasser,

nye rekrutteringsstillinger og bevilgningskutt. Resultatbevilgningen består av og regnes ut på bakgrunn av åtte resultatkomponenter, der fire beregnes som en åpen ramme og fire innenfor en lukket ramme som vises i tabell 1:

Tabell 1. Viser hvordan de ulike resultatindikatorene er kategorisert som utdanning- eller forskningsindikator, i tillegg til om den er i åpen eller lukket ramme.

	Åpen ramme	Lukket ramme
Utdanningsindikatorer	Studiepoengproduksjon	
	Kandidatproduksjon	
	Utveksling	
Forskningsindikatorer	Fullførte doktorgrader	
		Publiseringspoeng
		EU-aktivitet
		NFR-aktivitet
		Annen BOA-aktivitet

En åpen ramme innebærer at bevilgningen for den aktuelle indikatoren regnes ut som et volumtall multiplisert med en kronesats. For eksempel:

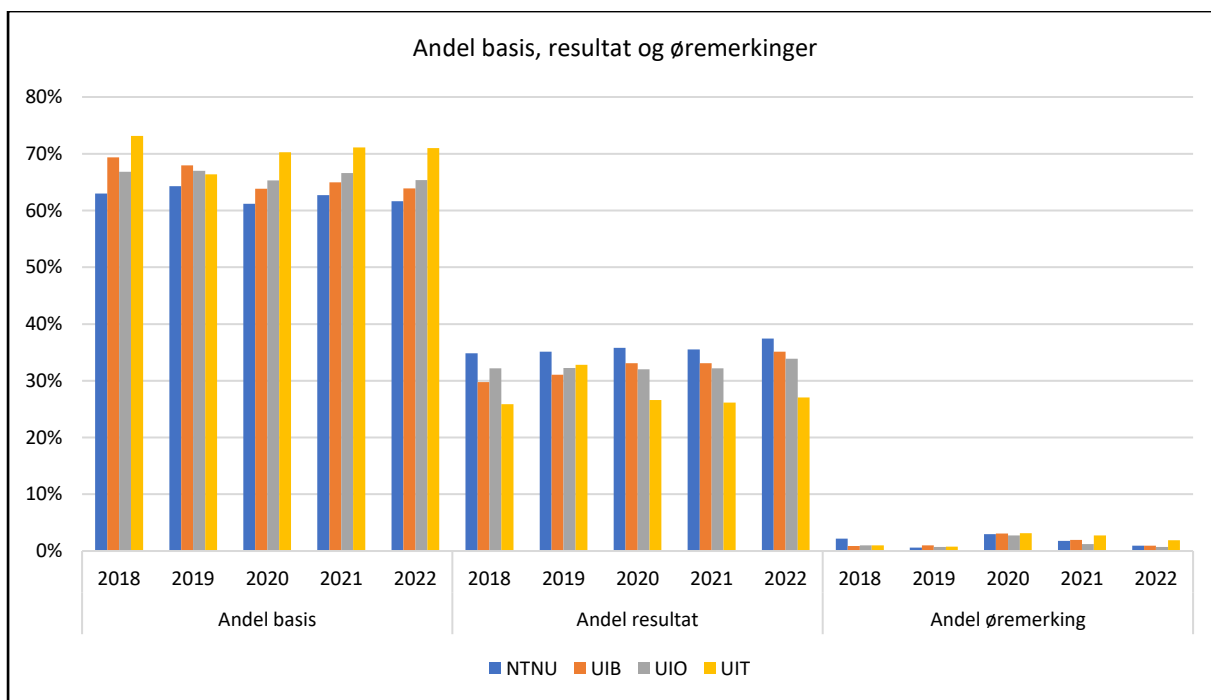
$$\textit{Studiepoengproduksjon NTNU} * \textit{kronesats} = \textit{Bevilgning studiepoengproduksjon NTNU}$$

Mens lukket ramme beregnes i KDs finansieringsmodell som NTNUs andel av den totale produksjonen i UH-sektoren. Denne andelen multipliseres deretter med en fast bevilgningsramme. For eksempel vil NTNUs bevilgning knyttet til publiseringspoeng beregnes som

$$\frac{\textit{Publiseringspoeng NTNU}}{\textit{Publiseringspoeng sektoren}} * \textit{Fast bevilgningsramme} = \textit{Bevilgning publiseringspoeng NTNU}$$

Implikasjonen av å ha en lukket ramme er at den er mindre forutsigbar enn en åpen ramme, siden UH-sektorens totale produksjon for den aktuelle indikatoren er en komponent i beregningen av NTNUs bevilgning.

Ved å se på forholdet mellom de ulike komponentene utgjør basisandelen ca. 63 % av all bevilgning som KD fordeler. Resultatkomponenten utgjør ca. 36 % i sektoren, mens øremerkinger utgjør ca. 1 % i 2022. Hvordan fordelingen av disse komponentene utgjør for NTNU, UiO, UiB og UIT vises i figur 2. I figuren kan man observere at resultatbevilgningen utgjør en større andel for NTNU enn for de andre BOTT-universitetene.

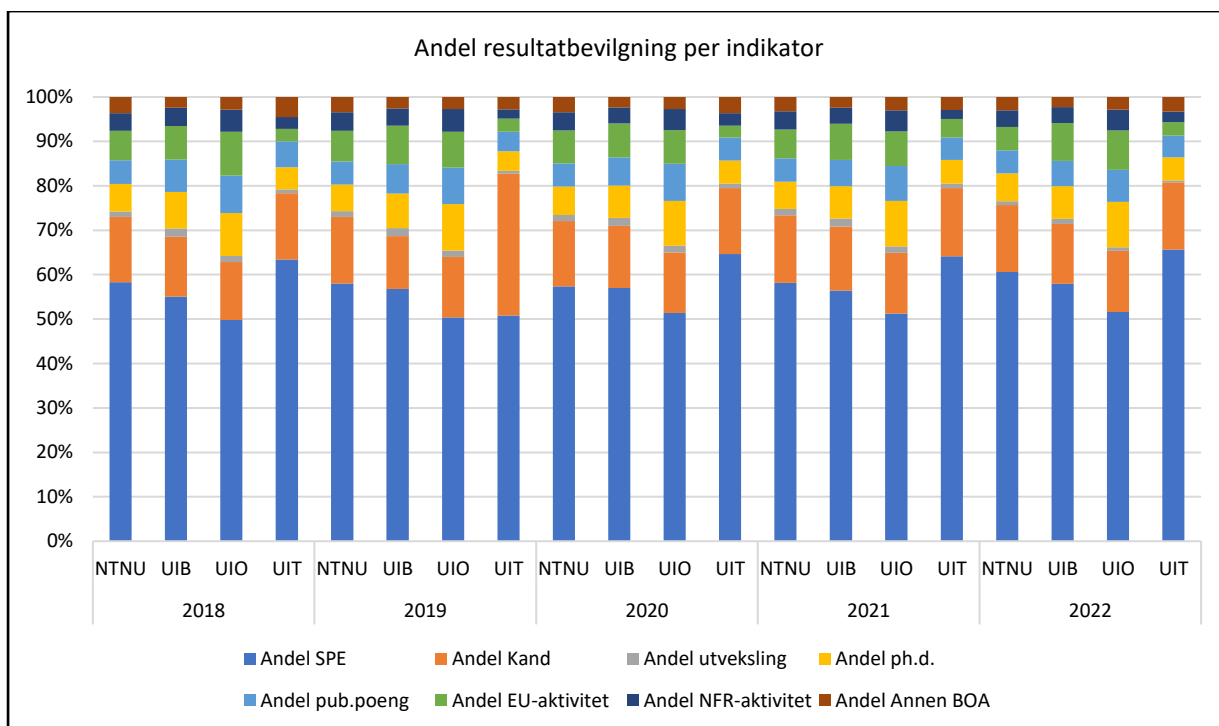

Figur 2. Sammenligner NTNU med UiO, UiB og UiT for andel basis, resultatbevilgning og øremerkinger i perioden 2018 – 2022. Kilde: Orientering om statsbudsjettet for universitet og høyskolar 2018 – 2022.

NTNU har en bevilgning fra Kunnskapsdepartementet på ca. 7,4 milliarder kroner i 2022. Basisbevilgningen utgjør ca. 4,6 milliarder. Resultatkomponenten knyttet til utdanningsinsentivene utgjør ca. 2,1 milliard, mens forskningsinsentivene utgjør ca. 643 millioner kroner ved NTNU.

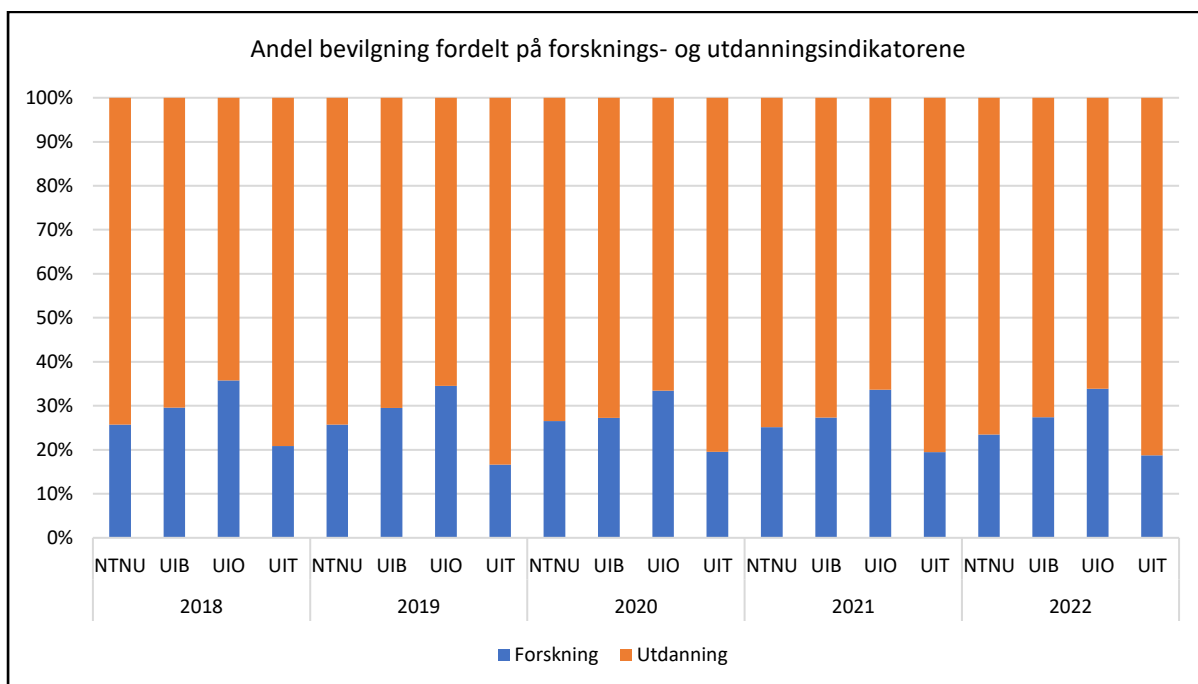
Ser vi nærmere på resultatindikatorerne er det studiepoengproduksjon som gir størst utslag i bevilgning (ca. 1,7 milliarder ved NTNU i 2022). Samtidig har denne indikatoren noe mindre utslag på NTNU enn ved andre statlige institusjoner i sektoren. Ved andre statlige institusjoner utgjør studiepoengproduksjon 65 % av resultatbevilgningen i 2022, mens ved NTNU utgjør den 61 %. Sammenlignet med andre statlige institusjonene teller forskningsindikatorerne teller relativt mer, for eksempel utgjør fullførte doktorgrader 6 % av resultatbevilgningen i 2022 ved NTNU, mens den utgjør gjennomsnittlig 3 % ved de andre statlige institusjonene. Tilsvarende trend vises også ved NFR-aktivitet (5 % ved NTNU, 2 % ved de andre statlige institusjonene) og EU-aktivitet (4 % ved NTNU, 1 % ved de andre statlige institusjonene).

Når man sammenligner NTNU med de andre BOTT-universitetene har NTNU en andelsvis større del av bevilgningen som er knyttet til studiepoengproduksjon sammenlignet med UiB og UiO, noe som vises i figur 3. Samtidig kan man observere at både UiB og UiO har en større andel av sin bevilgning knyttet til fullførte doktorgrader og EU-aktivitet enn NTNU.

Figur 3. Sammenligner NTNU med UiO, UiB og UiT for andel resultatbevilgning fordelt på resultatindikatorne (studiepoengproduksjon, kandidatproduksjon, utveksling, fullførte doktorgrader, publikasjonspoeng, EU-aktivitet, NFR-aktivitet og annen BOA-aktivitet) i perioden 2018 – 2022. Kilde: Orientering om statsbudsjettet for universitet og høyskolar 2018 – 2022.

Ved å se på utdanningsindikatorne vs. forskningsindikatorne i figur 4 utgjør utdanningsindikatorne en stor del av bevilgningen. Ved å sammenligne forskningsindikatorne utgjør disse andelsvis en større del ved UiB og UiO enn NTNU noe som vises i figur 4. Samtidig utgjør forskningsindikatorne en større del av bevilgningen til NTNU enn ved de andre institusjonene i sektoren.

Figur 4. Sammenligner andel bevilgning fordelt på forsknings- og utdanningsindikatorne for NTNU, UiO, UiB og UiT i perioden 2018 – 2022. Kilde: Orientering om statsbudsjettet for universitet og høyskolar 2018 – 2022.

2.2 Rammefordelingsmodellen ved NTNU

Dagens finansieringsmodell (RFM) ble implementert med budsjettvirkning fra og med 2018. RFM fordeles utelukkende bevilgning fra KD til fakultetene, museet og fellesadministrasjonen. RFM er i stor grad avledet KDs finansieringsmodell, men med noen justeringer av insentivstyrken. Mekanismene i NTNUs finansieringsmodeller gir en rammebevilgning til hver enhet som er forutsigbar og transparent. Siden fakultetene har rammestyring kan fakultetet selv prioritere hvordan de ønsker å realisere sine mål samtidig som man ivaretar god og effektiv drift, innenfor en gitt ramme. Hensikten med en slik bevilgningsfordeling har vært å ivareta og gi enhetene muligheter for langsiktig strategisk planlegging og styring av sin virksomhet.

Ved innføringen av RFM i 2018 ble målbildet til RFM formulert på følgende måte:

«RFM skal være et verktøy for styret og ledelsen i arbeidet med å realisere ønsket strategisk utvikling gjennom prioritering og fordeling av NTNUs økonomiske ressurser. RFM er styrets viktigste redskap for å avveie og balansere ulike forhold vedrørende enhetenes økonomi og NTNUs samlede ressursbruk».

I tillegg ble følgende prinsipper lagt til grunn ved innføringen av RFM:

- Langsiktighet, forutsigbarhet, planleggingsmuligheter.
- Mulighet til å prioritere, evne til å gripe nye muligheter.
- Omstillingsevne og omstillingsvilje.
- Belønning for å ta ut effektiviseringsgevinster.
- Belønning av oppnådde resultater.
- Strategisk handlingsrom på ulike nivåer i organisasjonen og mulighet til å bygge opp aktivitet, fagmiljøer og infrastruktur.

Flere av disse prinsippene kan inkluderes i rammestyringsprinsippet. Både mulighet til å prioritere, belønning av effektiviseringsgevinster, oppnåelse av resultater og strategisk handlingsrom på alle nivå, kan inkluderes i prinsippet om rammestyring. Ved at fakultetene selv får en ramme de kan styre innenfor vil de kunne oppnå lokalt handlingsrom ved å sette inn ulike tiltak. Samtidig vil prinsipper som handler om at modellen både er langsiktig, forutsigbar og planleggingsmuligheter ikke kun omhandle finansieringsmodellen i seg selv, men at NTNUs virksomhetsstyringsystem BEVISST Plan muliggjør dette. Ved at alle arbeider i samme planleggingsverktøy er forutsetningene kjent for alle. Samtidig som det er planleggingsmuligheter og scenarioanalyser tilgjengelig i BEVISST Plan. Dette gir en forutsigbar og transparent modell, hvor enhetene kan planlegge langsiktig i et 10 års-perspektiv.

I stor grad videreføres den nasjonale finansieringsmodellen fra Kunnskapsdepartementet i RFM. Logikken i RFM er at all resultatbevilgning vil fordeles til fakultetene og museet. For forskningsindikatorene (fullførte doktorgrader, publiseringspoeng, EU-aktivitet, NFR-aktivitet og annen BOA-aktivitet) fordeles resultatbevilgningen til fakultetet som har produsert aktiviteten i sin helhet. Det er imidlertid viktig å påpeke at for fullførte doktorgrader vil resultatbevilgningen fordeles ut ifra fakultetstilknytningen til hoved- og biveileder, og ikke doktorgradskandidaten. 70 % av resultatbevilgningen fordeles til hovedveilederens fakultet, mens 30 % vil fordeles til biveilederens fakultet.

Utdanningsindikatorene blir derimot fordelt noe annerledes. All bevilgning går fortsatt til fakultetene, men ikke nødvendigvis til det fakultetet som har produsert aktiviteten. For studiepoengproduksjon vil 80 % av resultatbevilgningen for studiepoengproduksjon gå til fakultetet som har produsert studiepoengene, mens det resterende 20 % av resultatbevilgningene fordeles til alle fakultet andelsvis fjorårets basisbevilgning. Tilsvarende vil 70 % av resultatbevilgningen knyttet til utveksling fordeles til fakultetet hvor studenten er registrert, mens det resterende 30 % av resultatbevilgningen fordeles til

alle fakultet andelsvis fjorårets basisbevilgning. For kandidatproduksjon er det kun 35 % som fordeles ut til fakultetet som kandidaten fullfører sin grad ved, mens resterende 65 % fordeles mellom alle fakultet basert på fjorårets basisbevilgning. Modellen er på denne måten rigget slik at en andel av resultatbevilgningen fordeles til fakultet som i stor grad er finansiert av basisbevilgning.

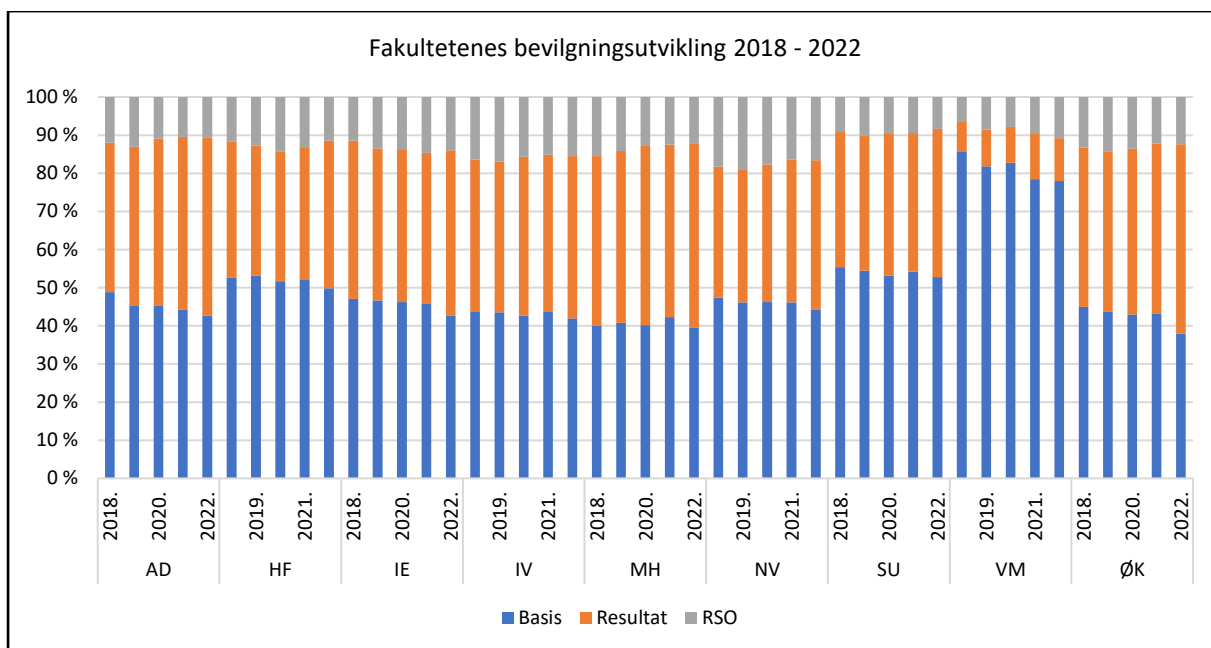
Det er samtidig viktig å poengtere at finansieringsmodellen ikke øremerker eller legger føringer om at bevilgningen skal gå til samme formål. Resultatbevilgning som oppstår som følge av studiepoengproduksjon må ikke benyttes til å finansiere kostnader ved utdanningsaktiviteten. RFM er, på samme måte som KDs finansieringsmodell, en fordelingsmodell som benytter ulike indikatorer for å fordele bevilgning. Modellen innebærer verken eksplisitt eller implisitt øremerkinger til bestemte aktivitetsformål, men beregner en samlet rammetildeling som fakultetet mottar.

RFM er begrenset til å fordele det eksakte beløpet vi mottar gjennom KDs finansieringsmodell. Det faktum at RFM har andre satser for noen av resultatindikatorerne, at RSO (Ramme strategi og omstilling) og RRS (Ramme rekrutteringsstillinger) ikke er en komponent i KDs modell, samt at det hvert år gjøres mindre endringer i fordelingen av basis, gjør at vi alltid har et misforhold mellom bevilgningen slik den regnes ut i RFM og hva vi mottar gjennom KDs modell. Dette misforholdet kalles for lukkinggapet, og kan være både positivt og negativt. Et positivt lukkinggap betyr at RFM i sum har fordelt mindre bevilgning enn hva vi mottar gjennom KDs modell, og motsatt for et negativt lukkinggap. Lukkinggapet er definert som bevilgning fra KD minus bevilgning fordelt gjennom RFM før lukking. Dette avviker fordeles automatisk i RFM, og det fordeles kun til fakultetene. Grunnen til at kun fakultetene dekker lukkinggapet er at fellesadministrasjonen (FA) og Vitenskapsmuseet skjermes på grunn av at disse har begrenset (VM) eller ingen mulighet (FA) til å påvirke egen bevilgning gjennom resultatindikatorerne sammenliknet med fakultetene. Fordelingsnøkkelen som brukes for å fordele lukkinggapet er fakultetenes andel av basis året før lukking.

Ved tildelinger av nye studieplasser over statsbudsjettet vil 70 % av den økte bevilgningen gå til fakultetet som skal opprette nye studieplasser, mens de resterende 30 % av den økte bevilgningen vil gå til Rektors handlingsrom. Ved tidligere år har dette blant annet blitt benyttet til investeringer i IT.

RFM er bygd på en slik måte at fellesadministrasjonen kun finansieres av basisbevilgning og ulike øremerkinger. Dette fører til at fakultetene og instituttene får en lavere andel av basisbevilgning. For å illustrere dette mottar NTNU i KDs finansieringsmodell 62 % basisbevilgning i 2022, mens fakultetene mottar kun 45 % basisbevilgning i RFM. Resterende delen av bevilgningen til fakultetene utgjøres av resultatbevilgning (42 %) og ulike øremerkinger (Ramme strategi og omstillingsmidler og Ramme rekrutteringsmidler tilsvarer totalt ca. 13 % av total bevilgning i 2022).

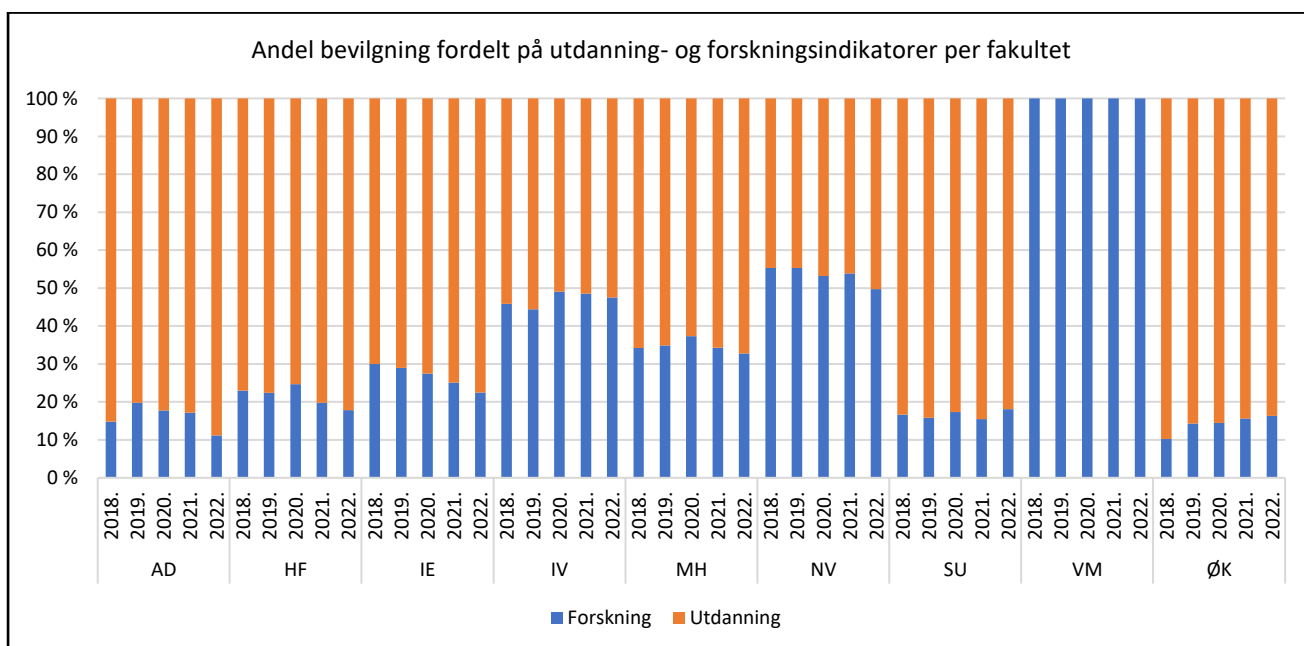
De ulike fakultetene er finansiert i ulik grad av basisbevilgning og resultatbevilgning, noe som vises i figur 5. Fra 2018 finansieres fakultetene normalt i lavere grad av basisbevilgning og i større grad av resultatkomponentene. Bakgrunnen for dette er todelt: NTNU har hatt vekst i resultatindikatorerne og kutt har i stor grad blitt videreført som kutt i basisbevilgning. Forskyvninger i dette forholdstallet er også et resultat av dynamikken i finansieringsmodellene over tid.

Figur 5. Viser fakultetenes bevilgningsutvikling fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning og ramme strategi og omstillingsmidler (RSO) i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST.

Samtidig kan man se at de ulike resultatkomponentene påvirker fakultetene i ulik grad. For NTNU som helhet utgjør forskningsindikatorne 23 % av resultatkomponenten. Når vi ser på fakultetene, er dette i større grad ulikt. Ved for eksempel NV utgjorde forskningsindikatorne 50 % i 2022. Forskningsindikatorne utgjør en stor del av bevilgningen til både NV, IV og MH. Mens forskningsindikatoren utgjør kun 11 % av resultatbevilgningen hos AD. Dette vises i figur 6.

I tillegg er det verdt å merke seg at VM kun har mulighet til å oppnå resultatbevilgning gjennom forskningsindikatorne, da VM verken har emner eller studieprogram registrert ved museet.

Figur 6. Viser andel bevilgning fordelt på utdannings- og forskningsindikatorne per fakultet i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST.

2.3 Viderefordelingsmodeller

Fakultetsstyrene beslutter fakultetenes egne viderefordelingsmodeller. I hovedsak videreføres RFM sine prinsipper, men flere fakultet har også valgt å delvis avvike fra RFM. I tillegg har noen fakultet, som MH og NV, valgt å gjøre endringer i sine VFM-modeller etter 2018.

De fleste fakultet har en viderefordelingsmodell som gjenspeiler prinsippene i RFM. De vanligste variasjonene er å redusere insentivstyrken på resultatindikatorne eller å benytte 3 års glidende gjennomsnitt.

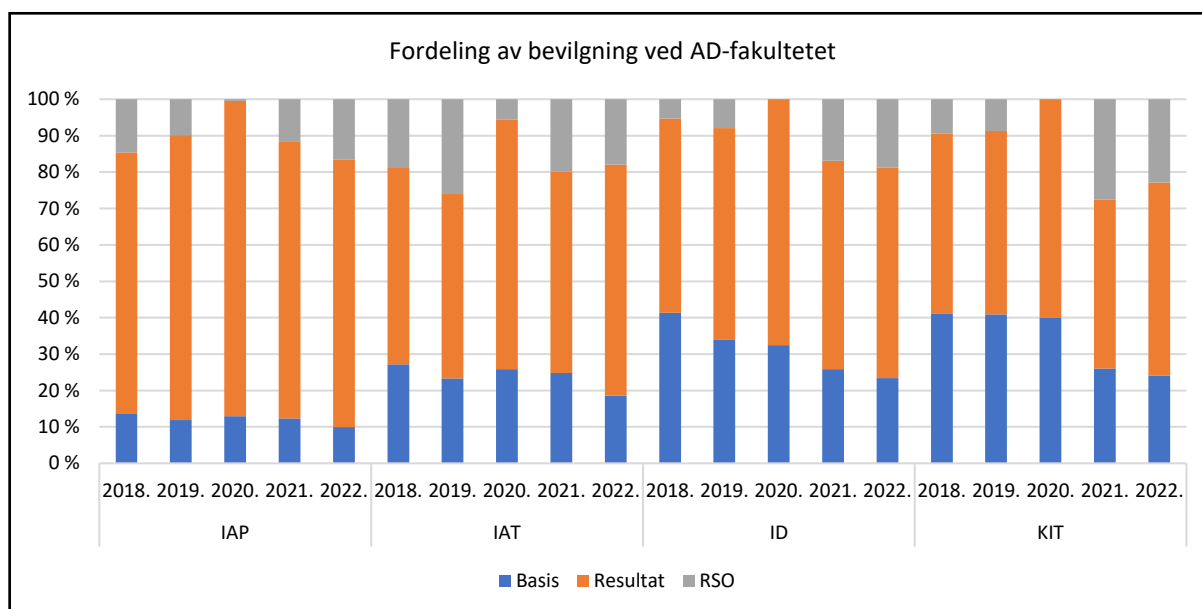
Det som er spesielt viktig å merke seg er at VFM alltid fordeler ut samme bevilgning som RFM fordeler til fakultetet hvert år. Det vil si at hvis ett fakultet har en VFM som beregner en annen bevilgning enn hva som er fordelt vil resterende bevilgning fordeles til instituttene andelsvis fjorårets basisbevilgning (lukkingsgap). Med andre ord betyr dette at hvis ett fakultet kun viderefordeler 80 % av insentivstyrken til instituttene, vil de resterende 20 % bli fordelt til instituttene andelsvis instituttene basisbevilgning i fjor.

Tilsvarende prinsipp gjelder hvis fakultetet benytter 3 års glidende gjennomsnitt i sin viderefordelingsmodell. Dette medfører at fakultet benytter produksjonen for perioden 2018 – 2020 for resultatbevilgning i 2022, i stedet for kun produksjonsåret 2020. Det 3 års glidende gjennomsnittet vil normalt avvike, enten i positiv eller i negativ retning, fra produksjonsåret. Differansen i resultatbevilgning vil da omfordeles til samtlige institutt på det aktuelle fakultetet, andelsvis instituttene basisbevilgning året forut. Samme prinsipp gjelder uavhengig om man fordeler for lite eller for mye i VFM sammenlignet med bevilgningen fakultetet mottar i RFM. Hvis man for eksempel har fordelt for mye via VFM (for eksempel hvis det 3 års glidende gjennomsnittet er høyere enn produksjonen bevilgningen baserer seg på), vil differansen (i dette tilfellet en negativ sum) fordeles mellom instituttene andelsvis instituttene basisbevilgning i fjor. Bruk av 3 års glidende gjennomsnitt medfører at endringer i produksjon blir dempet, og det vil ta lengre tid før de får full effekt. Med andre ord vil da en reduksjon av aktivitetsnivå medføre at bevilgningsreduksjonen ikke vil få full effekt første år, samtidig vil et økt aktivitetsnivå medføre at bevilgningsøkningen heller ikke får full effekt første år på det aktuelle instituttet, men bli spredt blant alle institutt ved fakultetet. Totaliteten til fakultetet er identisk uavhengig av viderefordelingsmodell, men hvordan bevilgningen fordeles mellom instituttene blir ulik og skaper ulike effekter.

I tillegg foretar samtlige fakultet en fordeling av basisbevilgning til fakultetsadministrasjonen. Dette innebærer at andelen basisbevilgning til instituttene reduseres.

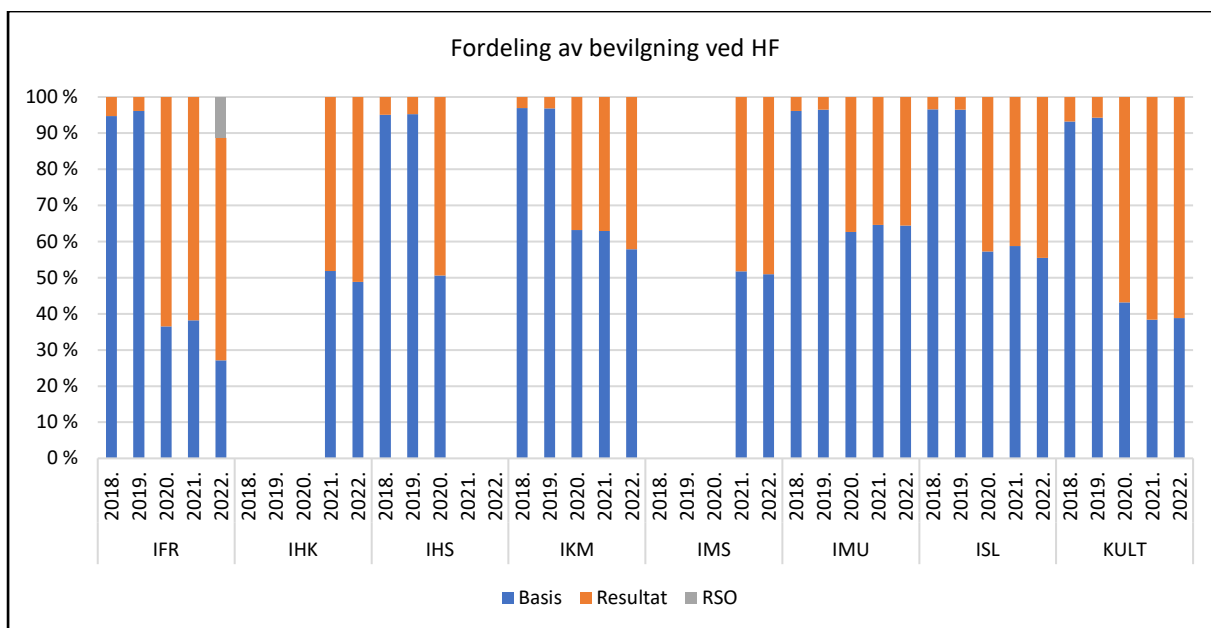
Videre i dette kapitlet vil vi gå igjennom de ulike viderefordelingsmodellene for å synliggjøre forholdet mellom basisbevilgning, resultatbevilgning og øremerkede midler (strategiske omstillingsmidler, RSO, og rekrutteringsstillinger, RRS) på instituttnivået.

AD-fakultetets fordeling av bevilgning per institutt vises i figur 7. Ved AD-fakultetet videreføres RFM i sin helhet, og omfordeler derfor ikke midler fra resultatkomponenten til basisbevilgningen. Basisbevilgningen til instituttene vil derimot bli redusert sammenlignet med fakultetets basisbevilgning i RFM, da basisbevilgning holdes igjen for å finansiere fakultetsnivået. Dette innebærer at basisbevilgningen utgjør mellom 10 % (IAP) og 24 % (KIT).

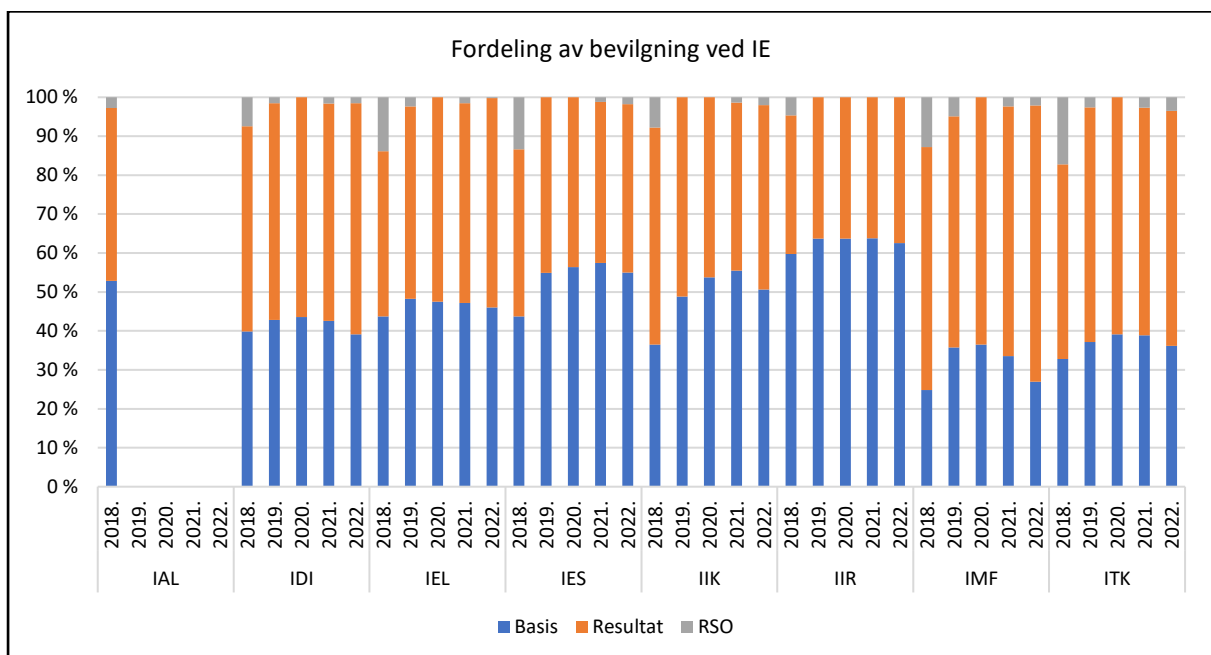
Figur 7. Viser andel av bevilgningen per institutt fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning og ramme strategi og omstillingsmidler (RSO) for AD-fakultetet i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST.

I 2020 ble **HF-fakultetets** reviderte viderefordelingsmodell implementert, noe som også gjenspeiler seg i figur 8, da andel basisbevilgning per fakultet endrer seg drastisk fra 2020. Ved HF videreføres etter revideringen resultatstyrken til resultatindikatorene i RFM i sin helhet. Basisbevilgningen til instituttene vil imidlertid være ulik basisbevilgningen fakultetet mottar i RFM, siden basisbevilgningen også skal finansiere fakultetsadministrasjonen. Basisbevilgningen blir blant annet redusert, da basisbevilgning bidrar med å finansiere fakultetsnivået. Dette medfører at basisbevilgningen til instituttene på HF utgjør mellom 27 % (IFR) og 64 % (IMU). Grafen som viser bevilgningsfordelingen mellom instituttene på HF må sees i sammenheng med at finansieringen av IHS fra 2021 er fordelt på to nye institutt: IHK og IMS.

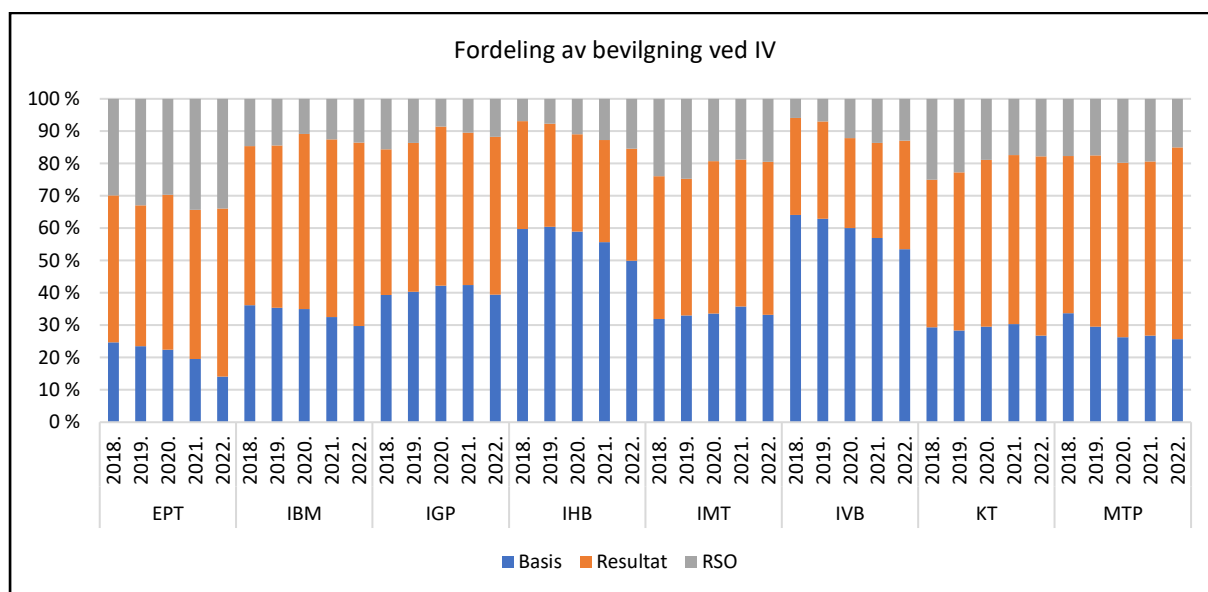
Figur 8. Viser andel av bevilgningen per institutt fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning og ramme strategi og omstillingsmidler (RSO) for HF-fakultetet i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST.

Ved **IE-fakultetet** har man valgt å ha et 3 års glidende gjennomsnitt på resultatindikatorene. Dette innebærer at resultatkomponenten for 2022 baseres på aktiviteten i 2018 – 2020, i stedet for 2020. IE har spesielt hatt vekst på indikatoren som gir høyest uttelling (studiepoengproduksjon) i 2020 sammenlignet med det 3 års glidende gjennomsnittet. Dette medfører at VFM fordeler ut lavere resultatbevilgning enn RFM. Differansen vil derfor inngå i instituttens basisbevilgning, fordelt andelsvis instituttens etter basisbevilgning i fjor. Resultatet av IE-fakultetets viderefordelingsmodell vises i figur 9. I lys av dette, samt at basisbevilgningen finansierer fakultetsadministrasjonen, har instituttene på IE en basisbevilgning på mellom 27 % (IMF) og 63 % (IIR).

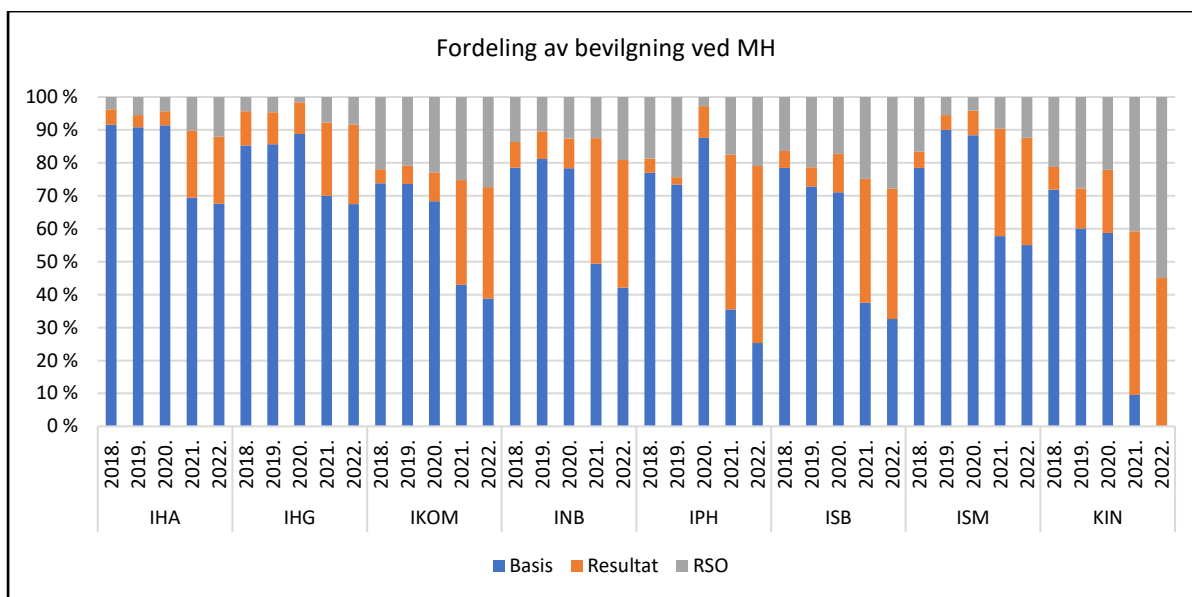
Figur 9. Viser andel av bevilgningen per institutt fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning og ramme strategi og omstillingsmidler (RSO) for IE-fakultetet i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST.

IV-fakultetet benytter også 3 års glidende gjennomsnitt. IV-fakultetet har hatt generelt noe høyere produksjon i 2020 sammenlignet med det glidende gjennomsnittet for de 3 siste år. Dette betyr at også hos IV vil deler av resultatindikatorene omfordeles til basisbevilgning og fordeles andelsvis fjorårets basisbevilgning til samtlige institutt ved IV. I tillegg fordeler IV-fakultetet ut kun 75 % av insentivstyrken for utdanningsindikatorene. Dette medfører at 25 % av resultatbevilgningen omfordeles til basisbevilgning og fordeles andelsvis på samtlige institutt ved fakultetet, ikke kun instituttet som har produsert aktiviteten. Disse to momentene medfører økt basisbevilgning sammenlignet med bevilgningen som fakultetet får fordelt via RFM. Imidlertid finansieres fakultetsadministrasjonen av basisbevilgning, slik at basisbevilgningen til instituttene blir noe redusert. Dette medfører at instituttene hos IV i ulik grad er finansiert av basisbevilgning kontra resultatbevilgning. Variasjonene mellom instituttene medfører at basisbevilgningen er mellom 14 % (EPT) og 53 % (IVB). Resultatet av IV-fakultetets viderefordelingsmodell vises i figur 10.

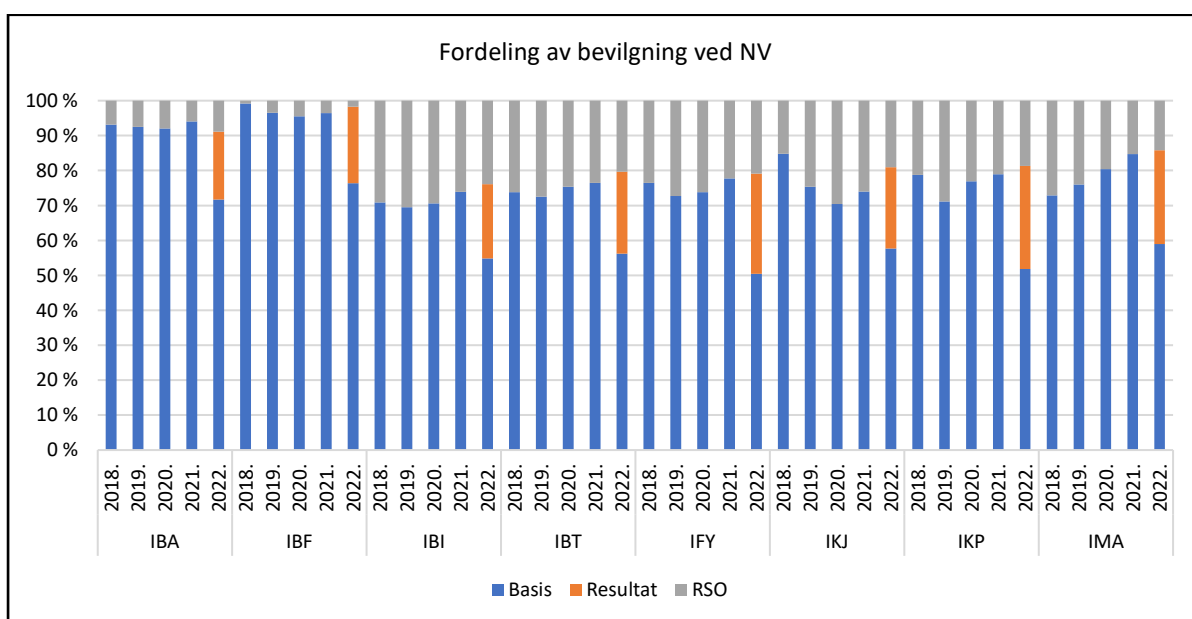
Figur 10. Viser andel av bevilgningen per institutt fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning og ramme strategi og omstillingsmidler (RSO) for IV-fakultetet i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST.

MH-fakultetet benytter også en viderefordelingsmodell som har 3 års glidende gjennomsnitt, i tillegg til at insentivstyrken på resultatindikatorene er redusert til 50 %. MH-fakultetet har generelt hatt en noe høyere produksjon i 2020 sammenlignet med det glidende gjennomsnittet for de 3 siste år. Dette betyr at også hos MH-fakultetet omfordeles deler av resultatbevilgningen til basisbevilgning og fordeles andelsvis fjorårets basisbevilgning til samtlige institutt ved MH. I tillegg fordeler MH-fakultetet ut kun 50 % av insentivstyrken for utdanningsindikatorene. Dette medfører at 50 % av resultatbevilgningen omfordeles til basisbevilgning og fordeles på samtlige institutt ved fakultetet, ikke kun instituttet som har produsert aktiviteten. Disse to momentene medfører økt basisbevilgning sammenlignet med bevilgningen fakultetet får fordelt via RFM. Imidlertid finansieres fakultetsadministrasjonen av basisbevilgning, slik at basisbevilgningen til instituttene vil bli noe redusert av denne grunn. Dette medfører at instituttene hos MH-fakultetet i ulik grad er finansiert av basisbevilgning kontra resultatbevilgning. Variasjonene mellom instituttene medfører at basisbevilgningen er mellom 25 % (IPH) og 68 % (IHG og IHA). Samtidig finansieres KIN av kun resultatbevilgning og øremerkede bevilgninger (RSO og RRS). MH-fakultetet endret sin viderefordelingsmodell i 2021 noe som også er synlig i figur 11, hvor fordelingen av basisbevilgning kontra resultatbevilgning har hatt en endring i 2021.

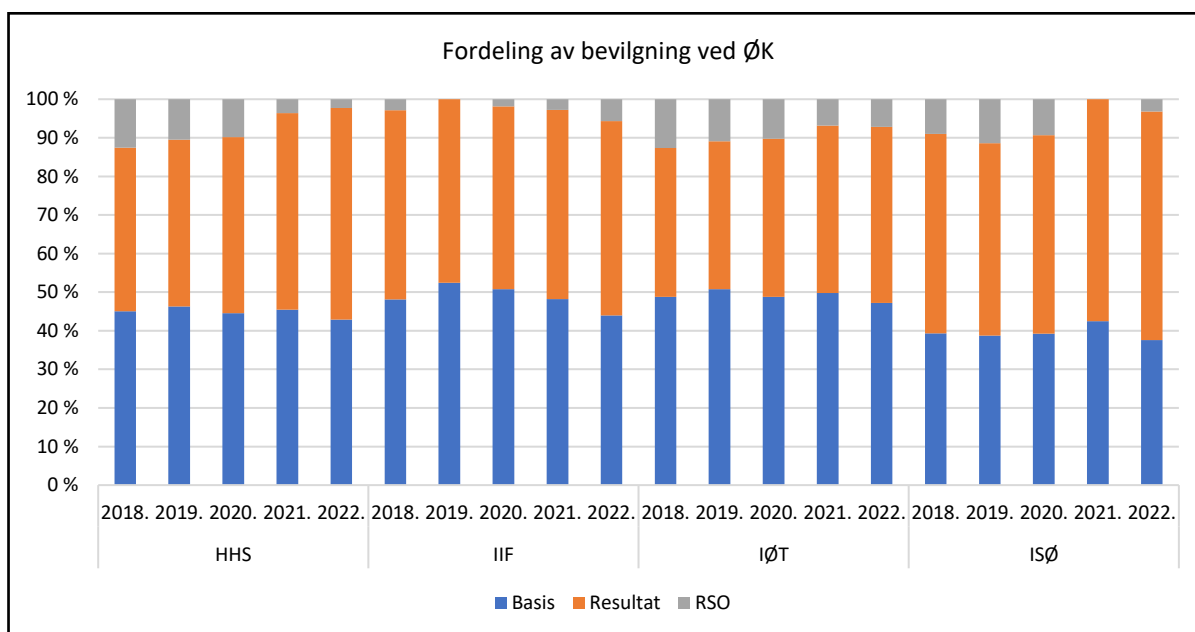
Figur 11. Viser andel av bevilgningen per institutt fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning og ramme strategi og omstillingsmidler (RSO) for MH-fakultetet i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST.

NV-fakultetet har også endret viderefordelingsmodell etter 2018. Tidligere viderefordelingsmodell benyttet i stor grad fastlønn til å fordele bevilgning. I NV-fakultetets nåværende viderefordelingsmodell benyttes 3 års glidende gjennomsnitt på EU-indikatoren, samt redusert insentivstyrke på resultatindikatorene. Dette vises i figur 12 ved at resultatbevilgningen kun er en del av instituttens bevilgning fra 2022. Fakultetet har i alle år mottatt resultatbevilgning gjennom RFM, men har viderefordelt dette internt på fakultetet som basisbevilgning basert på en annen metodikk enn hvor aktiviteten har skjedd. I ny viderefordelingsmodell har NV-fakultetet valgt å ha 60 % insentivstyrke på indikatorene i åpen ramme (studiepoengproduksjon, kandidatproduksjon, utveksling og fullførte doktorgrader), mens fakultetet har valgt å ha kun 40 % insentivstyrke på indikatorene i lukket ramme (publiseringspoeng, EU-aktivitet, NFR-aktivitet og annen BOA-aktivitet).

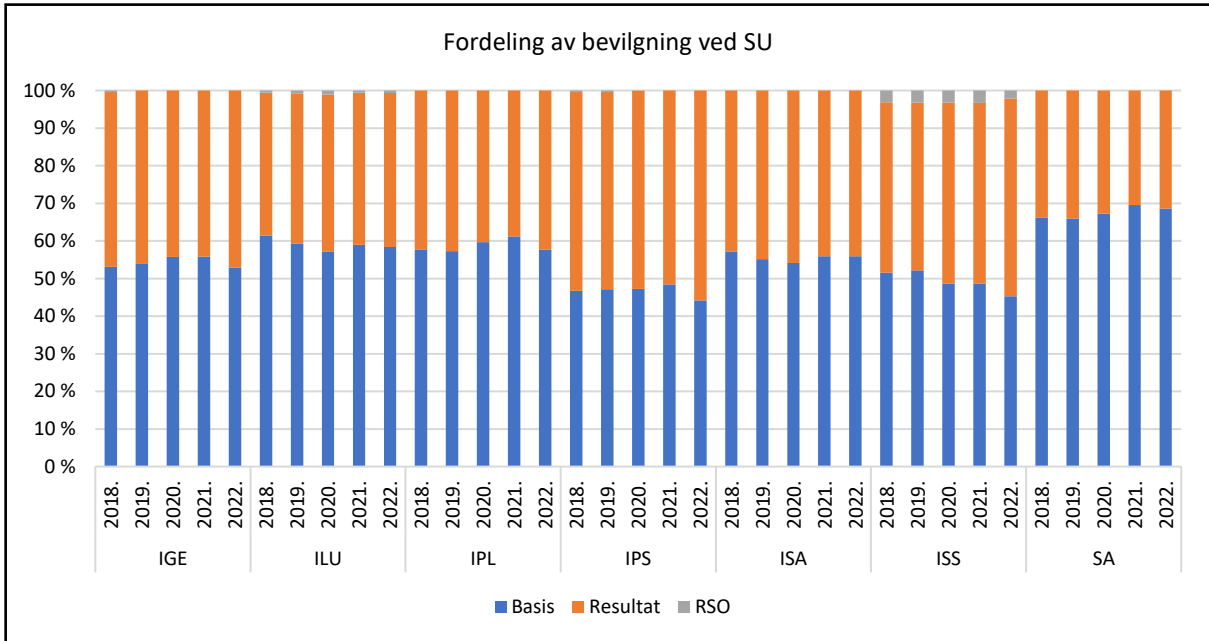
Figur 12. Viser andel av bevilgningen per institutt fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning og ramme strategi og omstillingsmidler (RSO) for NV-fakultetet i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST.

ØK-fakultetet har også valgt å benytte 3 års glidende gjennomsnitt, samt redusert insentivstyrke på studiepoengproduksjon og kandidatproduksjon hvor man kun videreforder 85 % av bevilgningen. Da ØK-fakultet hadde høyere produksjon i produksjonsåret 2020 enn når man benytter 3 års glidende gjennomsnitt medfører dette at viderefordelingsmodellen ikke har fordelt ut all resultatbevilgning som fakultetet mottar via RFM. Avviket mellom hva instituttene hadde fått videreført hvis man hadde videreført RFM i sin helhet vil da fordeles til samtlige institutter ved ØK-fakultetet, andelsvis fordelt etter fjorårets basisbevilgning. I tillegg fordeles basisbevilgning for å finansiere fakultetsnivået, slik at andelen basisbevilgning på instituttnivået er lavere enn hva fakultetet mottar i RFM. Totaliteten av dette innebærer at andelen basisbevilgning ligger mellom 38 % (ISØ) og 47 % (IØT), noe som vises i figur 13. Imidlertid er det viktig å presisere at IØTs basisbevilgning også inkluderer finansiering til Eksperterteam (EiT) som ikke finansieres av resultatindikatorer knyttet til utdanning, da eierskapet til EiTs emner ikke eies av fagmiljøet (dette er nærmere beskrevet i kapittel 3.1.1 Eksperterteam (EiT)).

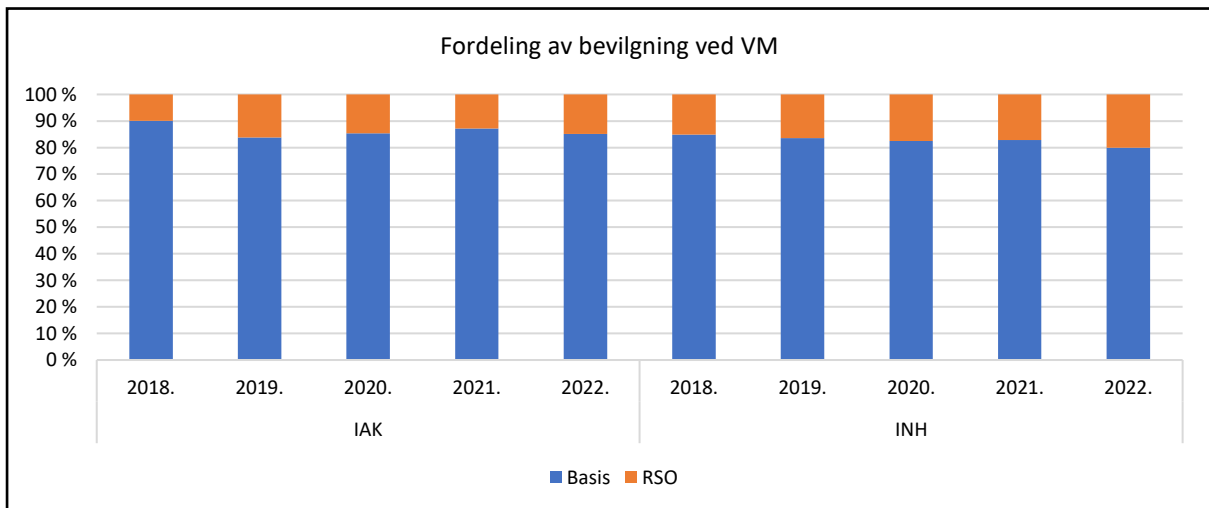
Figur 13. Viser andel av bevilgningen per institutt fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning og ramme strategi og omstillingsmidler (RSO) for ØK-fakultetet i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST.

SU-fakultetet er det eneste fakultetet som benytter endringstall i sin viderefordelingsmodell. Det vil si at det ikke er punkttestimatet for den enkelte resultatkomponent som utgjør resultatbevilgningen, men endringen i uttelling mellom år. I tillegg benytter SU-fakultetet 3 års glidende gjennomsnitt. Basisbevilgning vil også finansiere fakultetsnivået, slik at andelen basisbevilgning utgjør for instituttene er mellom 44 % (IPS) og 69 % (SA), noe som vises i figur 14. Dette innebærer at fakultetet omfordeler deler av resultatbevilgningen fakultetet mottar til basisbevilgning. Med andre ord vil fakultetet fortsette å motta tilsvarende basis- og resultatbevilgning som det blir fordelt via RFM, men vil viderefordre dette til instituttene etter en annen metodikk og fordelingsnøkkel enn hvor aktiviteten skjer.

Figur 14. Viser andel av bevilgningen per institutt fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning og ramme strategi og omstillingsmidler (RSO) for SU-fakultetet i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST.

Vitenskapsmuseet mottar ikke resultatbevilgning knyttet til utdanningsindikatorerne. Dette betyr at for resultatbevilgningen er det kun forskningsindikatorerne som inkluderes for RFM. Vitenskapsmuseets VFM fordeler imidlertid ikke ut bevilgning basert på aktivitet knyttet til resultatindikatorerne, men videreforder bevilgningen fra RFM som en ren basisbevilgning, noe som vises i figur 15. I Vitenskapsmuseets VFM realbudsjetteres bevilgningsfinansierte lønnskostnader og internhusleie. Samtidig har museet øremerket bevilgning, som for eksempel relatert til Klemenskirkeruinene.

Figur 15. Viser andel av bevilgningen per institutt fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning og ramme strategi og omstillingsmidler (RSO) for Vitenskapsmuseet i perioden 2018 – 2022. Kilde: BEVISST

Situasjonsbeskrivelse fra et institutts perspektiv Institutt for energi- og prosessteknikk (EPT) IV-fakultetet²

Antall årsverk	256	Bevilgning RD	73 millioner
Antall studiepoengproduksjon	529	BOA-aktivitet	147 millioner
Antall avlagte doktorgrader	25	- hvorav EU-aktivitet	19 millioner
Publiseringspoeng	441	- hvorav NFR-aktivitet	92 millioner

Kort om instituttet

Institutt for energi- og prosessteknikk (EPT) er et stort institutt ved IV-fakultetet. Instituttet hadde i 2021 en bevilgning på ramme drift (RD) på totalt ca. 73 millioner kroner, hvorav kun ca. 16 millioner var knyttet til basisbevilgningen. Basisbevilgningen utgjør kun ca. 20 % av total bevilgningsfinansierte midler. I tillegg hadde instituttet en BOA-aktivitet på ca. 147 millioner, hvorav ca. 92 millioner er finansiering fra Forskningsrådet og ca. 19 millioner er finansiering fra EU-kommisjonen. En stor del av instituttets økonomi er avhengig av BOA, noe man ser når lønn til faste ansatte (ca. 97 millioner) overstiger RD-bevilgningen (ca. 73 millioner).

Dagens finansieringsmodell

Dagens finansieringsmodell oppleves som en forutsigbar modell hvor man har kontroll på resultatindikatorene. Da modellen har vært kjent og stabil over tid er det mulig å gjøre gode prognoser for fremtiden, noe som har vært essensielt for både realiseringen av strategien og ivaretagelsen av god og effektiv drift. Samtidig trekkes BOA-BFV samspillet frem som helt avgjørende for at instituttet har hatt mulighet til å lykkes. BOA-BFV samspillet har vært essensielt for å kunne realisere instituttets strategier og ivaretagelse av god og effektiv drift. Samspillet til instituttet var på ca. 67 millioner kroner i 2021.

Instituttet har over lengre tid arbeidet strategisk ved bruk av midler. De har vært bevisste på hvor midlene skal og bør brukes, og har hatt lengre mål. Bygging av langsiktig kompetanse har være viktig. Bakgrunnen for at det har vært mulig å ha en bevisst håndtering av midlene for å oppnå strategien har vært at det har vært en trygghet over finansieringsmodellen og at man har forstått systemet. Når man kjenner indikatorene, har det vært mulig å sette i gang tiltak og derav skape handlingsrom.

Det har vært viktig for instituttet å skape en forståelse over handlingsrommet og hva man kan gjøre for å påvirke dette. Denne forståelsen er viktig at både ledelse, administrasjon og vitenskapelige ansatte innehar. Det er først da det er mulig å ha diskusjoner om strategi. Formidling av finansieringsmodeller er derfor viktig.

For å oppnå strategi og realisere sine ambisjoner er det også viktig at instituttet har autonomi. Det er instituttet selv som er nærmest kjerneaktiviteten og kjenner lokale forhold best.

Ny finansieringsmodell

Hvis en ny finansieringsmodell fra Kunnskapsdepartementet har færre resultatindikatorer, og derav en større basisbevilgning vil dette oppleves som en mer uforutsigbar finansieringsmodell av flere årsaker: 1) Basisbevilgning har i de senere år hatt flere bevilgningskutt og oppleves som lite forutsigbar for tiden og 2) når det er få indikatorer vil man få større ustabilitet ved svingninger i de få indikatorene som finnes. En svingning på en indikator vil kjennes i større grad på et institutt, men vil kanskje ikke kjennes

² Tall som benyttes er fra 2021, foruten RD-bevilgning som er 2022-tall.

på NTNU-nivået, da ulike fagområder kan utjevne hverandre. Dette vil da føre til en større usikkerhet ved prognoser.

Ved færre indikatorer er det også færre indikatorer man kan påvirke for å skape handlingsrom. For eksempel er det ikke nødvendigvis studiepoengproduksjon som er indikatoren som best kan påvirkes. EPT har allerede god gjennomstrømming og det er derfor ikke så mye som kan påvirke eksisterende studenter. Det er heller ikke hensiktsmessig med tanke på samfunnsoppdraget å prøve å rekruttere studenter fra andre fakultet.

Tverrfaglighet

Dagens finansieringsmodell har ikke insentiver som direkte stimulerer til økt tverrfaglighet. Instituttet har imidlertid heller ikke hatt en opplevelse av at finansieringsmodellen har virket mot tverrfaglighet, da man kan ha tverrfaglighet innen dagens finansieringsmodell ved å gjøre enkle administrative grep. Et eksempel på dette kan være emner på tvers av studiebyer med samme emnebeskrivelse, men egne emnekoder.

I en fremtidig finansieringsmodell er det ikke nødvendig at finansieringsmodellen innehar insentiver som stimulerer til tverrfaglighet, forutsatt at den ikke hindrer tverrfaglighet.

Fremtidig utvikling av instituttet

Ved trangere tider er det noen momenter som er viktigere enn andre: 1) Forutsigbarhet, 2) stabilitet og 3) muligheten til å påvirke eget handlingsrom.

Instituttet tror ikke at de bør vokse mer, men heller holde et stabilt nivå eller reduseres noe. Instituttet tror heller at man bør dreie aktiviteten til flere ERC, og på denne måten heller øker kvaliteten enn at man vokser kvantitativt. Ved økt kvantitativ vekst må man oppjustere det administrative støtteapparatet nevneverdig, da økt aktivitet med det samme administrative støtteapparat vil påvirke kvaliteten av tjenestetilbudet.

Å fortsatt ha handlingsrom er viktig. Instituttet oppfordrer til og støtter bygging av internasjonale nettverk, og deltakelse på arenaer hvor forskningsagenda blir satt for årene framover. Aktiv medvirkning i programkomiteer muliggjøres av handlingsrom og slik medvirkning kan gi mulighet for påvirkning av framtidig forskningsinnsats.

Situasjonsbeskrivelse fra et institutts perspektiv Institutt for sosialt arbeid (ISA) SU-fakultetet³

Antall årsverk	61,3	Bevilgning RD	54 millioner
Antall studiepoengproduksjon	568,29	BOA-aktivitet	11 millioner
Antall avlagte doktorgrader	1	- hvorav EU-aktivitet	186 000 kroner
Publiseringspoeng	18,65	- hvorav NFR-aktivitet	52 000 kroner

Kort om instituttet

Institutt for sosialt arbeid (ISA) er et utdanningstungt institutt hvor aktiviteten i stor grad blir generert av studieprogrammene bachelor i barnevern, bachelor i sosialt arbeid, samt flere master- og videreutdanninger. Instituttet har også en ph.d.-utdanning, hvor det er ca. 23 ph.d.-kandidater aktive til enhver tid, hvorav 16 stipendiater finansiert av RD eller RSO.

KD-bevilgningen er desidert viktigst for finansieringen av instituttet. KD-bevilgningen utgjør ca. 83 % av total finansiering når man inkluderer eksternfinansierte midler (BOA). KD-bevilgningen består hovedsakelig av basisbevilgning (ca. 56 %) og utdanningsinsentivene (ca. 39 %).

Studiepoengproduksjonen har holdt seg på et jevnt høyt nivå over lengre tid, noe som kan grunne i at dette er attraktive studieprogram med ca. 3,5 søkere til hver studieplass. Samtidig ser man på disse utdanningene som viktig for samfunnet og attraktive i fremtidens arbeidsmarked.

Forskningen på instituttet består hovedsakelig av at vitenskapelige ansatte benytter egen forskningstid. Det er en relativt liten BOA-aktivitet, noe som kan forklares med en sterk profesjonstilknytning, hvor det tradisjonelt har vært mer fokus på U (utvikling) enn F (forskning) i FoU. FoU er ofte knyttet til offentlig tjenesteyting.

Instituttet holder nå på å gjenopprette aktiviteten etter korona, ved å ta opp aktiviteter som reiseaktivitet, datainnsamling med mere. Instituttet har i en periode hatt et godt handlingsrom. Dette har muliggjort tiltak for å kunne stimulere til forskningsaktivitet. Instituttet har selv finansiert stipendiatstillinger over egen ramme for å kunne stimulere forskningsaktiviteten samtidig som det muliggjør videre merittering av den vitenskapelige staben. Handlingsrommet har stort sett kommet av at instituttets studieprogram har god studentgjennomstrømning og at man har hatt utfordringer med rekruttering av personell (ledige lønnsmidler). Bakgrunnen for dette er at det pågår et stort generasjonsskifte i hele fagområdet (også nasjonalt), da det første kullet som tok ph.d. på fagområdet nå er i pensjonsalder.

Dagens finansieringsmodell

En av de store styrkene til finansieringsmodellen er at den er forutsigbar og transparent. Den gir gode prognoser for fremtiden som muliggjør at man tør å bruke handlingsrommet. En forståelig og forutsigbar finansieringsmodell gjør at man tør å øke aktiviteten og sette inn tiltak. BEVISST Utviklingsbaner er et svært godt virksomhetsstyringssystem som gjør at man har en god forståelse av fremtidig bevilgningsutvikling. For ledelsen på institutt er selve resultatkomponenten ganske lett å forstå. Basis er vanskeligere, og det er nok først og fremst økonomene på fakultetet som har mulighet

³ Tall som benyttes er fra 2021, foruten RD-bevilgning som er 2022-tall.

til å sitte med fullstendig innsikt i modellen, med basis, resultatkomponent, variasjon knyttet til aktiviteten på naboenheter og hva som skjer ved lukking av modellen.

Det er fortsatt en vei å gå for å forstå finansieringsmodellene fullt ut. Spesielt gjelder det for prosjektledere. Forståelsen om hvordan eget prosjekt påvirker internøkonomien er ikke hovedfokus for en prosjektleder. Det er forståelig. Men økt kunnskap om dette kan gjøre det lettere å ha gode strategiske diskusjoner internt.

En betraktning instituttet gjør seg er at forskning har andre insentivmekanismer enn kun finansieringsmodellen. Forskeren selv kan oppleve insentiver til å drive med forskning med tanke på både egen merittering og karriere, mens tilsvarende insentiver knyttet til utdanningsvirksomheten kan synes å være svakere.

Samtidig ønsker instituttet å påpeke at hvis rammene endrer seg ofte vil dette gi uhensiktsmessige virkninger. Dette er en langsom sektor hvor det tar tid til å tilpasse seg nye rammebetingelser. Dette kan da føre til at man tar beslutninger på feil grunnlag.

En av de viktigste forutsetningene for en god finansieringsmodell er transparens. Det er viktig å få god forståelse av finansieringsmodellen. I dag er lukkingsmekanismen i dagens RFM og VFM vanskelig å forstå.

Tverrfaglighet

Dagens finansieringsmodell har imidlertid ingen smidige løsninger for samarbeid på tvers.

Finansieringsmodellen fremmer at man tilbyr flest mulig emner selv, i stedet for å låne og gjenbruke. Det finnes heller ingen gode strukturer for at ansatte kan bidra på tvers av institutter. Praksisen med egne emnekoder per institutt i et studieprogram vil ikke fungere godt hvis ett emne har tverrfaglige tema og derfor bør benytte ressurser på tvers. Det finnes eksempler på ugunstige overraskelser med tanke på samarbeid på tvers av institutter, for eksempel knyttet til uttelling for ph.d.-veiledning (honorar til biveileder samtidig som biveileders institutt mottar 30 % resultatbevilgning). Det er derfor grunn til å se grundig etter, om modellen hemmer eller fremmer tverrfaglighet/samarbeid på tvers.

Instituttet opplever ingen utfordringer knyttet til samarbeidsstrukturer på forskningssiden. De vitenskapelige ansatte benytter stort sett egen forskningstid i prosjekter, samt at resultatbevilgningen knyttet til publiseringspoeng fordeles per institutt så fremt at det registreres riktig av forskeren.

Situasjonsbeskrivelse fra et institutts perspektiv Kavliinstitutt for nevrovitenskap (KAVLI) MH-fakultetet⁴

Antall årsverk	111	Bevilgning RD	ca. 60 millioner
Antall studiepoengproduksjon	44	BOA-aktivitet	ca. 66,5 millioner
Antall avlagte doktorgrader	3	- hvorav EU-aktivitet	ca. 10 millioner
Publiseringspoeng	62	- hvorav NFR-aktivitet	ca. 18 millioner

Kort om instituttet

Kavli-instituttet er et svært forskningstungt institutt ved NTNU, hvor Moser-gruppen blant annet har mottatt Nobelprisen i medisin. Instituttet finansieres av ca. 75 % konkurranseutsatte midler, som gjør at instituttet er særdeles påvirket av eksterne faktorer. Instituttet mottar også øremerket bevilgning over statsbudsjettet.

Instituttet er verdensledende og har en forskningsprofil på grunnforskning, men har også en translasjonsdel (K. G. Jepsen-senter for Alzheimers sykdom). Instituttet har en liten utdanningsportefølje (1 masterprogram) og er derav økonomisk avhengig av forskningen. Instituttet samarbeider også med andre fakultet, som for eksempel IE og NV.

Dagens viderefordelingsmodell og BOA-BFV samspillet

I dagens VFM-modell har instituttet en negativ basisbevilgning. All bevilgning kommer derav enten fra resultatindikatorne, øremerkede midler eller BOA-BFV samspillet. VFM holder nå på å endres slik at den øremerkede delen omgjøres til basisbevilgning. Dette muliggjør mer langsiktig og forutsigbar planlegging, samt at midlertidige ansatte kan få fast ansettelse.

BOA-BFV samspillet er i dag fordelt slik at 25 % går direkte til faggruppene. Resterende beholdes på instituttnivået. I dag har instituttleder for lite handlingsrom. Det er viktig med tilstrekkelig handlingsrom hos instituttleder, da det er dette handlingsrommet instituttleder kan benytte for å sette inn fellestiltak.

Da store deler av instituttets økonomi er konkurranseutsatt vil instituttet bli påvirket i stor grad av eksterne faktorer. Eksempler på dette kan være når Forskningsrådet utsetter Fripro-utlysninger. Dette forsterkes av at hovedprofilen til instituttet er grunnforskning. Kombinert med ingen basisbevilgning og lav utdanningsaktivitet oppleves derfor bevilgningen til instituttet som mindre forutsigbar enn det som er hensiktsmessig. Dette forsterkes i tillegg av at forskningsindikatorne er i lukket ramme, slik at en vekst på disse indikatorne ikke nødvendigvis vil medføre økt bevilgning.

Omdømme, formidling og politiske arena

Instituttet bidrar i stor grad på nasjonale arenaer, både med tanke på økt omdømme etter Nobelprisen og deltakelse på politiske arenaer. For å eksemplifisere dette økte NTNUs omdømme på en omdømmeundersøkelse med ca. 10 % etter at Moser mottok Nobelprisen.

Formidling av egen forskning er også noe som aktivt brukes, og bidrar til NTNUs omdømme. For eksempel benyttes blant annet Dagsrevyen til å formidle forskningen fra Kavli. Instituttet har en tydelig kommunikasjonsstrategi som benyttes aktivt i formidling.

⁴ Tall som benyttes er fra 2021, foruten RD-bevilgning som er 2022-tall.

Innenfor omdømme, formidling og politiske arena gjør Kavli-instituttet en oppgave for hele NTNU. Posisjonen instituttet innehar på dette området er særegent, og kommer hele NTNU til gode.

Instituttet forteller at verdien som Kavli-instituttet gjør på nasjonalt plan bør inkluderes i finansieringen, slik at ikke all bevilgning er knyttet til resultatindikatorene. På bakgrunn av dette er SO-midler viktige.

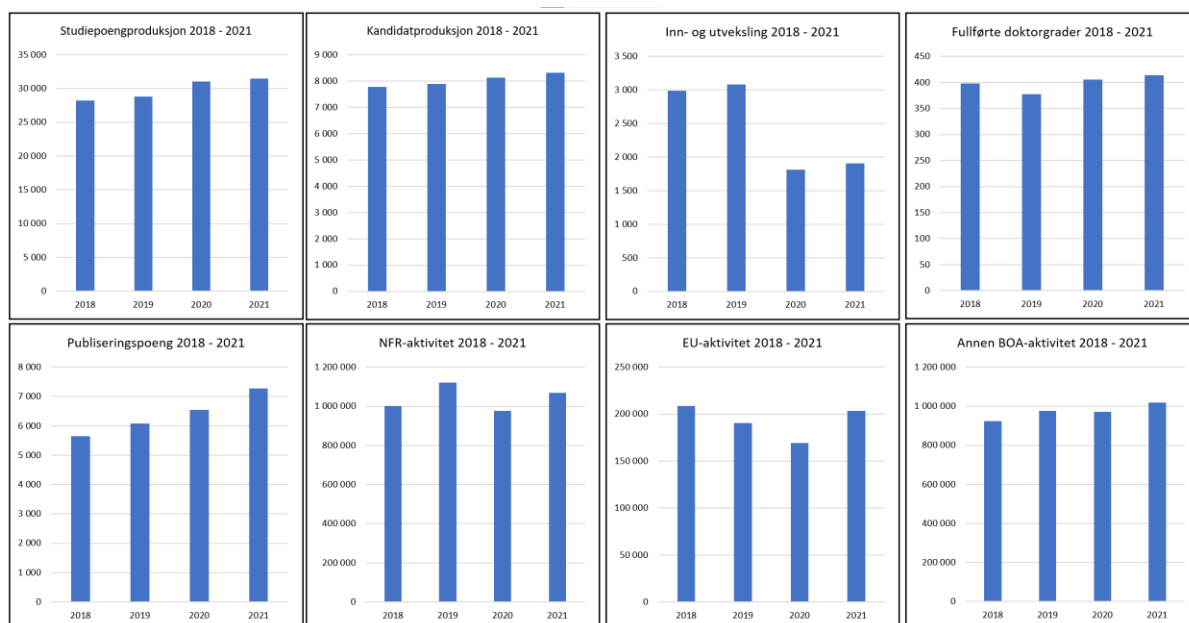
Ny finansieringsmodell

Det er viktig for instituttet at en ny finansieringsmodell inneholder følgende komponenter:

- God strategisk pott som kan ivareta kvalitet og excellence
- Være aktivitetsdrivende

2.4 Oppsummering og drøfting av RFM og VFM

Resultatindikatorene som er inkludert i finansieringsmodellene gir incentiver til økt aktivitet og vekst innenfor de aktuelle indikatorene. Ser vi på NTNUs aktivitet i perioden som RFM har virket, har NTNU hatt stor vekst innenfor de fleste indikatorer; studiepoengproduksjon, kandidatproduksjon, publiseringspoeng, fullførte doktorgrader og annen BOA-aktivitet. Mens indikatorene inn- og utveksling, NFR-aktivitet og EU-aktivitet har hatt en nedgang. Dette vises i figur 16. Utviklingen på indikatorene må imidlertid sees i sammenheng med korona-pandemien som påvirket aktivitetsnivået i 2020 og 2021 sterkt. Nedgangen på indikatorene for EU-aktivitet, NFR-aktivitet og utveksling har i stor grad blitt påvirket av korona-pandemien, da flere forskningsprosjekt ikke har hatt mulighet til samme framdrift som planlagt og inn- og utveksling har vært utfordrende.

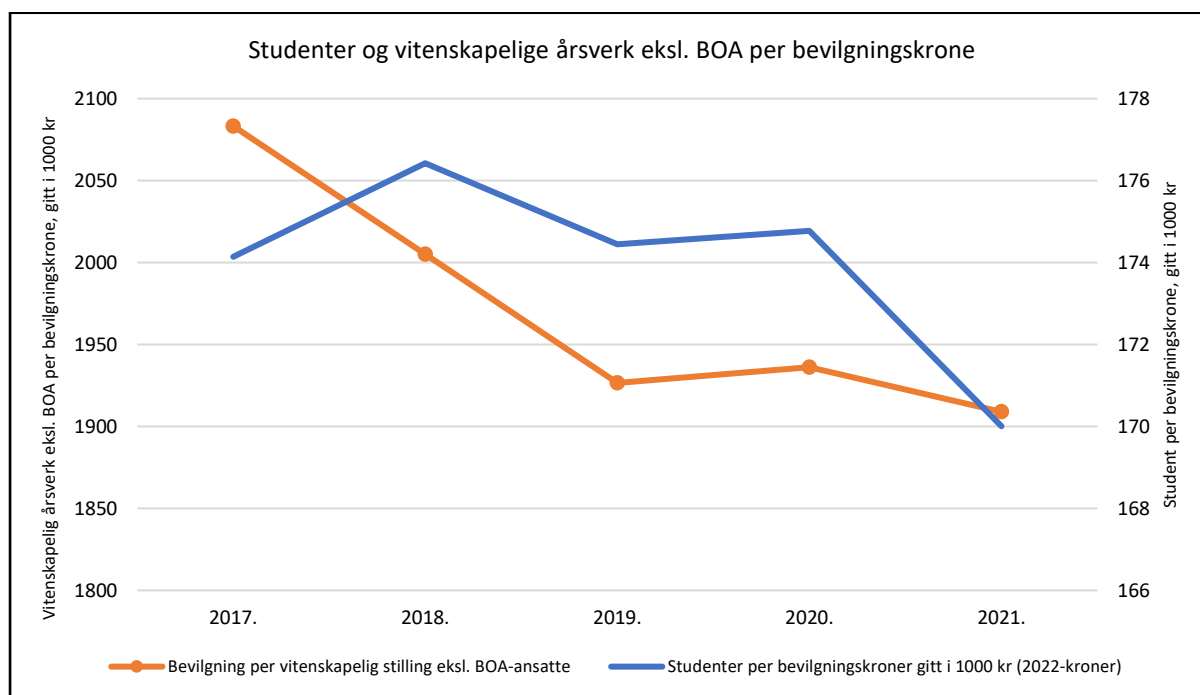
Figur 16. Viser utviklingen per resultatindikator ved NTNUs fakulteter i perioden 2018 - 2021. Kilde: BEVISST.

Basert på aktiviteten i perioden 2018 – 2021, sett i lys av korona-pandemien, kan man uansett anta at incentiver virker. Å gi uttelling for indikatorer vil trigge atferd som øker fremtidig aktivitet. På denne måten kan enhetene påvirke eget handlingsrom på en forutsigbar måte. Ved videreføring av den nasjonale finansieringsmodellen kan man derfor anta at dette incentiverer de samme indikatorene internt ved NTNU, noe som vil medføre økt bevilgning totalt for NTNU.

Videre anbefaling: Ny intern finansieringsmodell ved NTNU bør gjenspeile hovedelementene i den nasjonale finansieringsmodellen. Dette er viktig for å sikre at NTNU har god uttelling på incentivene i den nasjonale finansieringsmodellen over tid.

Det er imidlertid viktig å presisere at prognosene framover ikke tilsier en videre økning av aktiviteten. Det er større usikkerhet knyttet til fremtidig vekst og en stagnasjon i fremtidig bevilgning er forventet. Dette begrunnes blant annet i en økonomisk presset verdenssituasjon, lavere barnekull, den økonomiske situasjonen til Forskningsrådet og en generelt høyere grad av usikkerhet. Fremtidig finansieringsmodell bør derfor ha mekanismer som incentiverer til forbedrings- og effektiviseringstiltak også i en situasjon der volumveksten stagnerer.

Ved å se på perioden 2017 – 2021 kan vi observere at det har vært en reduksjon som gir færre bevilgningskroner per student i 2021 enn i 2017. I 2017 tilsvarte NTNUs bevilgning ca. 174 000 kroner per student, mens i 2021 tilsvarer NTNUs bevilgning ca. 170 000 kroner per student. Tilsvarende trend kan man også observere på bevilgningskroner per vitenskapelige årsverk ekskl. BOA. I 2017 tilsvarte NTNUs bevilgning ca. 2 083 000 kroner per vitenskapelige årsverk ekskl. BOA, mens i 2021 tilsvarer NTNUs bevilgning ca. 1 908 000 kroner per vitenskapelige årsverk ekskl. BOA. Dette beløpet skal da dekke både den vitenskapelige ansattes lønn, lønn til administrative og tekniske støttefunksjoner, driftskostnader, investeringer, bygningsmasse og andre kostnader som er nødvendig ved et universitet. Dette vises i figur 17. Det er i dag mindre bevilgningskrone per student og ansatt, og det kan dermed indikere at man får dårligere kvalitet i tjenester man mottar ved NTNU i dag enn i 2017. Alvoret i problemstillingen vil derfor øke når bevilgningen reduseres ytterligere.

Figur 17. Viser antall studenter og vitenskapelig årsverk ekskl. BOA per bevilgningskrone. Bevilgningen er gitt i faste 2022-kroner i 1000 kr. Kilde: DBH og Orientering om statsbudsjettet for universitet og høyskolar 2017 – 2022.

Videre anbefaling: Ny intern finansieringsmodell ved NTNU bør inneholde mekanismer som insentiverer til forbedrings- og effektiviseringstiltak i et scenario uten volumvekst.

De ulike fakultetene og Vitenskapsmuseet har ulike rammebetingelser og forutsetninger. I tillegg har de ulike lokale oppdrag, hvor det kan være ulike lokale behov som gjør at man ønsker å insentivere enkeltindikatorer i større grad enn andre indikatorer. Et eksempel på dette kan være at enkeltfakultet kan ha behov for å insentivere til økt publisering og dermed flere publiseringspoeng, mens andre ikke har dette behovet. På en annen side kan manglende insentivering i fakultetenes viderefordelingsmodeller medføre at NTNU som helhet ikke insentiverer til resultatmessig vekst på Kunnskapsdepartementets resultatindikatorer.

Samtidig observeres det at enkelte institutt har en særdeles lav basisbevilgning, for eksempel utgjør basisbevilgning kun 20 % av bevilgningen ved Institutt for energi- og prosesseteknikk, mens Kavli-instituttet ikke har basisbevilgning per dags dato. Hensikten med basisbevilgning er at denne bevilgningen skal være en langsiktig og strategisk tildeling som ivaretar langsiktig planlegging. Hvis denne delen av bevilgningen blir for lav kan det resultere i at man ikke opplever at man har

handlingsrom til å foreta de riktige langsiktige prioriteringene. Samtidig kan en lav basisbevilgning medføre at institutt vil være særdeles eksponert for eksterne påvirkninger.

Observasjon: Instituttene har behov for langsiktig og forutsigbar utvikling i rammebevilgningen.

Videre anbefaling: Spredningen i andel basis og resultatbasert finansiering (inkl. BOA) på instituttnivået er svært stor. Konsekvensene av dette over tid må analyseres og vurderes.

Man kan grovt inndele type finansieringsmodeller i to kategorier: resultatdrivende finansieringsmodeller og kostnadsdrivende finansieringsmodeller. Resultatdrivende finansieringsmodeller vil da være modeller hvor enhetene øker bevilgningen basert på resultat og aktivitetsøkning. Eksempler på disse modellene er varianter av RFM hvor instituttens bevilgning øker avhengig av resultatene de oppnår. Mens kostnadsdrivende modeller vil være modeller hvor enhetenes bevilgning øker avhengig av kostnadene. Et eksempel på dette kan være NVs tidligere viderefordelingsmodell, hvor instituttene mottok bevilgning blant annet basert på fastlønte ansatte. Dette kan være utfordrende i dagens situasjon hvor fremtidige bevilgninger trolig vil stagnere. Ved en kostnadsdrivende modell kan man da risikere at kostnadene overstiger bevilgningen til enheten.

Ut ifra et virksomhetsperspektiv kan det argumenteres at det er ønskelig at viderefordelingsmodeller bør være resultatdrivende, for at enhetene skal ha insentiv til å øke sin aktivitet. Det kan imidlertid være ulike lokale behov som styrer hvilken aktivitet som bør stimuleres. Ved enkelte fagmiljø kan for eksempel økte publikasjonspoeng være et nødvendig insentiv, mens dette kan få uheldige effekter ved andre enheter som allerede publiserer i høy mengde.

Videre anbefaling: Nye viderefordelingsmodeller bør være resultatdrivende, og inneholde de samme resultatindikatorene som RFM. Det bør samtidig være åpning for å endre styrken på ulike insentiver, og at andre resultatindikatorer kan legges til i tillegg.

Mekanismene som er innebygd i KDs finansieringsmodell og RFM vil over tid føre til at resultatandelen av rammebevilgningen øker. God resultatproduksjon, kombinert med måten som administrasjonen både på felles- og fakultetsnivå er finansiert på, forsterker dette og medfører at andelen resultatbasert finansiering over tid blir svært høy for institutter som har sterk resultatvekst. Nær samtlige fakulteter har valgt å benytte 3 års gjennomsnitt i fordelingen av resultatkomponenten i sine viderefordelingsmodeller. Dette, sammen med at enkelte av resultatindikatorene er vektet ned, kan tolkes som et tiltak for å dempe disse effektene og å stabilisere basisbevilgningen til instituttene.

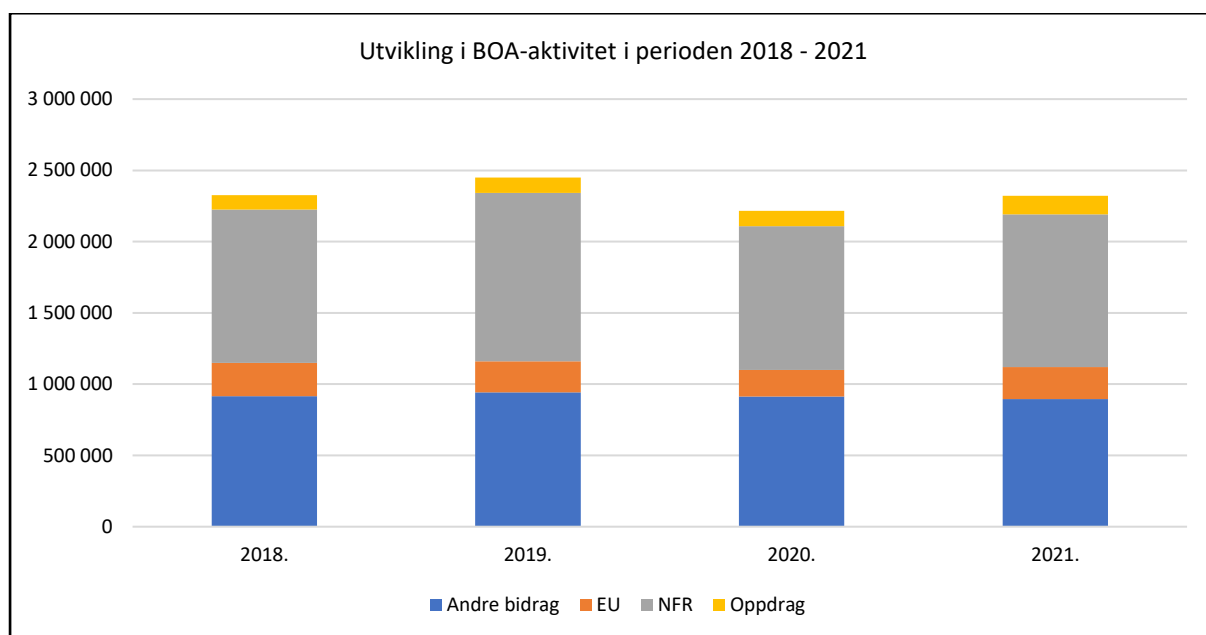
Tilsvarende må man være klar over hvilken tyngdepunktforskyvning mellom kjerneaktivitetene bruken av lukket ramme kan medføre. Ved at forskningsindikatorene (foruten avlagte doktorgrader) er i lukket ramme vil tyngdepunktet mellom utdanning og forskning forskyves over tid. Lukket ramme har kun blitt pris- og lønnsjustert og det har derfor vært begrenset mulighet for vekst i bevilgning knyttet til forskningsindikatorene. Utdanningsindikatorene er i åpen ramme, noe som muliggjør en større vekst. På denne måten vil utdanningsindikatorene over tid påvirke andel av bevilgningen i større grad. Dette må sees i sammenheng med at insentiver fungerer. Dette kan derfor medføre at institutter og fakulteter endrer virksomheten til å bli mer utdanningstung.

Fra 2017 til 2021 har NTNU økt med 3990 studenter (DBH). På samme tid har NTNU mottatt 1750 nye studieplasser finansiert over statsbudsjettet. Med andre ord er det kun 1750 av de 3042⁵ studieplassene som er fullfinansierte gjennom økt bevilgning fra Kunnskapsdepartementet. For å finansiere de resterende studieplassene kan det være trolig at det kan ha medført en tyngdepunktsforskyvning fra forskningsaktivitet til utdanningsaktivitet for å kunne ha mulighet til å finansiere økt antall studenter.

Observasjon: Åpen og lukket ramme kan over tid føre til en tyngdepunktforskyvning fra forskningsaktivitet til mer utdanningsaktivitet.

2.5 Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet og samspillet med bevilgningsøkonomien

Eksterne finansieringskilder bidrar gjennom finansiering av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet med mellom 2,2 og 2,5 milliarder kroner årlig til NTNU som vist i figur 18, eller 25% av NTNUs årlige inntekter. Disse midlene fordeles direkte til fagmiljøene som spesifikk prosjektfinansiering (i hovedsak forskning) med tydelige formål. Denne finansieringen er direkte avhengig av det finnes midler tilgjengelig hos eksterne finansieringskilder og at NTNU lykkes og når opp i konkurransen om disse midlene. Størrelsen på BOA-aktiviteten varierer sterkt mellom fakultetene og museet. Som vist i figur 19 er det fakultetene IV og MH som har størst BOA-aktivitet ved NTNU på 500 – 600 millioner kroner årlig.

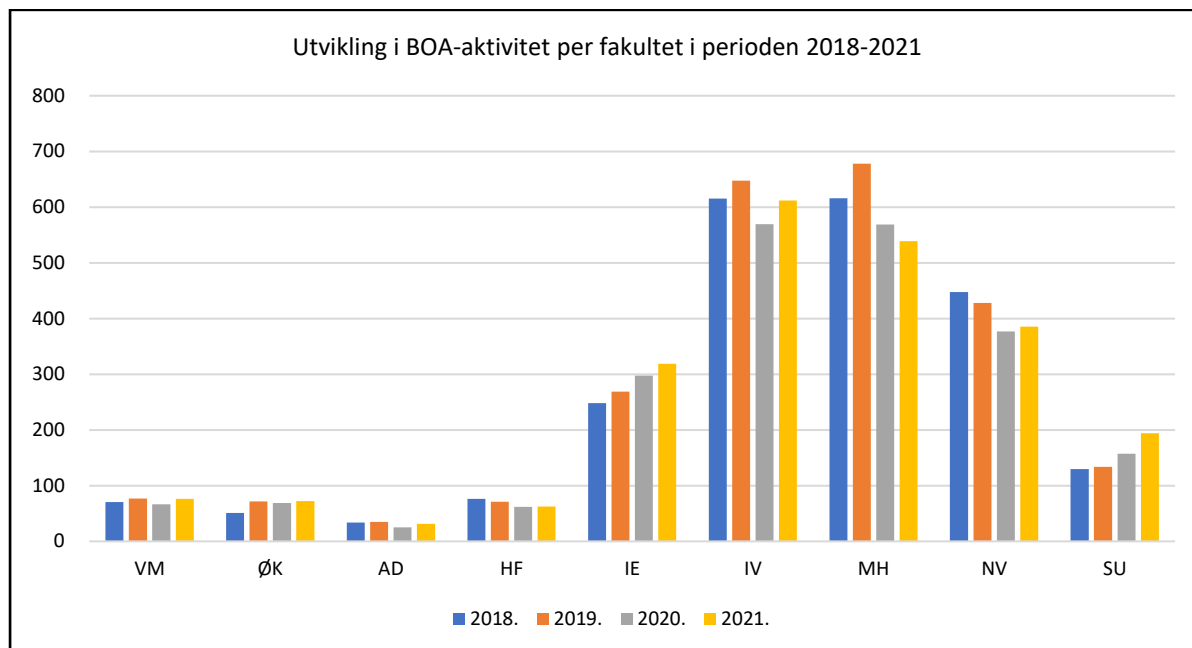

Figur 18. Utvikling i inntekter fra bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet per finansieringskilde i perioden 2018 til 2021. Viser data i 1000 kr og faste 2021-priser. Kilde: BEVISST.

I 2018 utgjorde BOA-aktiviteten om lag 2,3 milliarder kroner, mens planlagt BOA-aktivitet for 2022 og 2023 er på om lag 2,5 milliarder kroner. BOA-aktiviteten ved fakultetene har derfor økt med om lag 200 millioner kroner fra 2018 til 2022, noe som vises i figur 19. For årene 2020 og 2021 ble gjennomføringen av bidrags- og oppdragsprosjektene sterkt påvirket av korona-pandemien, og det er grunn til å tro at en betydelig del av den planlagte aktiviteten måtte forskyves til senere år. Med andre ord er det også grunn til å tro at BOA-aktiviteten hadde vært høyere i både 2020 og 2021 uten korona-pandemien. BOA

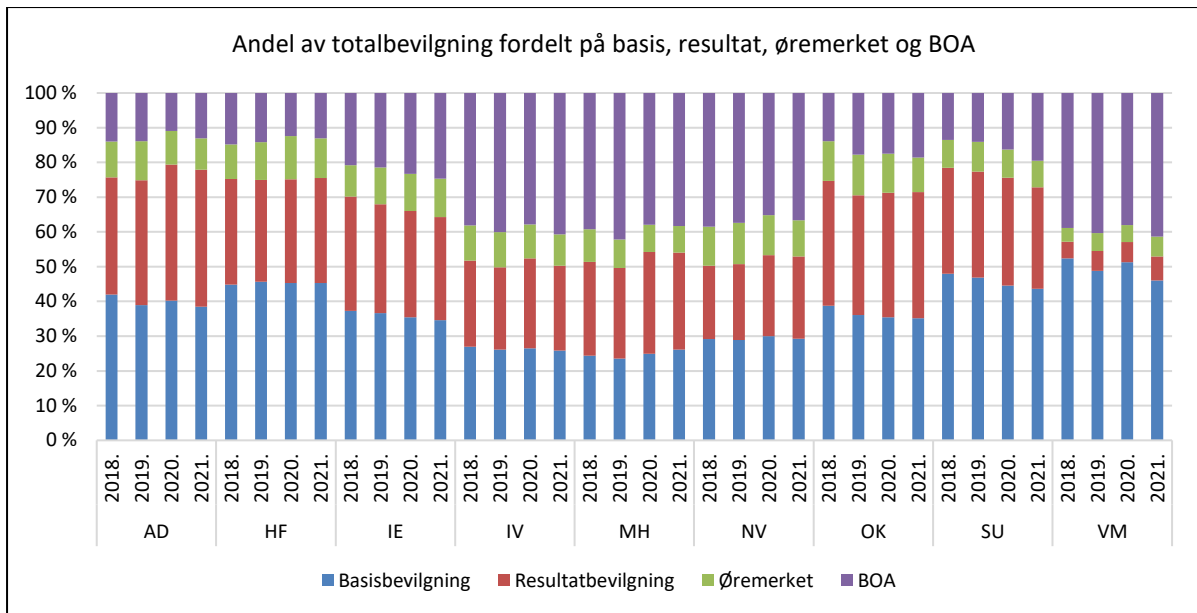
⁵ Dette inkluderer kun egenfinansierte studieplasser.

finansierer omtrent 25 % av aktiviteten ved NTNU, og 43 % av forskningsaktiviteten ved NTNU (FoU-statistikbanken, NIFU, 2019).

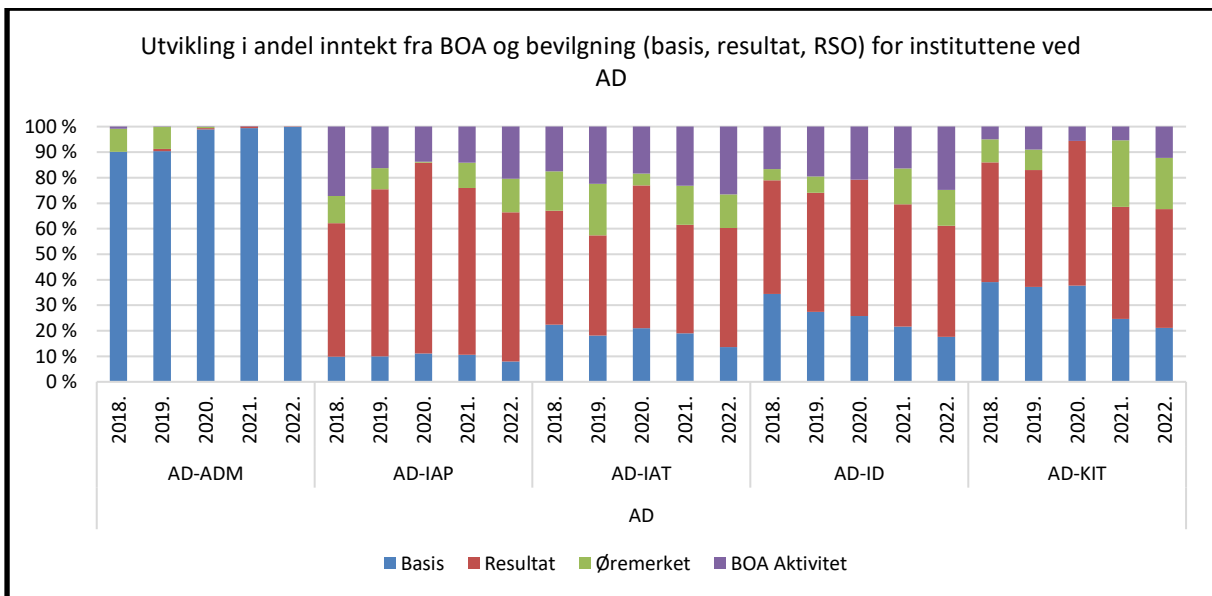
Figur 19. Viser utvikling i BOA-aktivitet per fakultet i perioden 2018 til 2021. Viser data i 1000 kr og faste 2021-priser. Kilde: BEVISST.

Dersom vi legger til BOA-inntekter i analysen fra kapittel 2.2 om rammefordelingsmodellen (RFM) fordelt på fakultetene får vi et noe mer nyansert bilde på andel basis og andel inntekter som er avhengig av løpende resultater per fakultet. I figur 20 ser vi at andel basis tildelt via RFM går ned når vi inkluderer BOA-inntektene. Andel basisbevilgning tildelt via RFM utgjør kun mellom 25 % og 50 % av totale inntekter for fakultetene og Vitenskapsmuseet. For fakultetene og VM er dermed mellom 50 % og 75 % av inntektene avhengig av uttelling på resultatindikatorerne i RFM, at man løpende når opp i konkurransen om midler fra eksterne finansieringskilder (BOA), og at man får tildelt øremerkede strategiske midler over Ramme strategi og omstilling (RSO).

Figur 20. Viser andel av totalbevilgning fordelt på basisbevilgning, resultatbevilgning, øremerket bevilgning og BOA i perioden 2018 – 2021. Kilde: BEVISST.

Dersom vi går et hakk lengre ned i organisasjonen og legger inntekter bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet til instituttene bevilgningsinntekt fordelt via fakultetenes viderefordelingsmodeller, ser vi i vedlegg 2: andel basisbevilgning, resultatbevilgning, rso-bevilgning og inntekt fra boa fordelt per institutt at andel basis utgjør mellom 5 % og 80 % av de totale inntektene fra bevilgning og BOA, foruten ett institutt ved MH som ikke tildeles basisbevilgning. For å illustrere dette med et eksempel så utgjør basisandelen av totaløkonomien ved AD-fakultetet mellom 10 % og 40 % for instituttene i perioden 2018 – 2022, som vist i figur 21.

Figur 21. Viser utvikling i andel inntekt fra basisbevilgning, resultatbevilgning, RSO-bevilgning og inntekt fra BOA-prosjekter for instituttene ved AD. Viser data for perioden 2018-2022. Kilde: BEVISST.

2.5.1 Det økonomiske samspillet mellom BOA-prosjektene og bevilgningsøkonomien

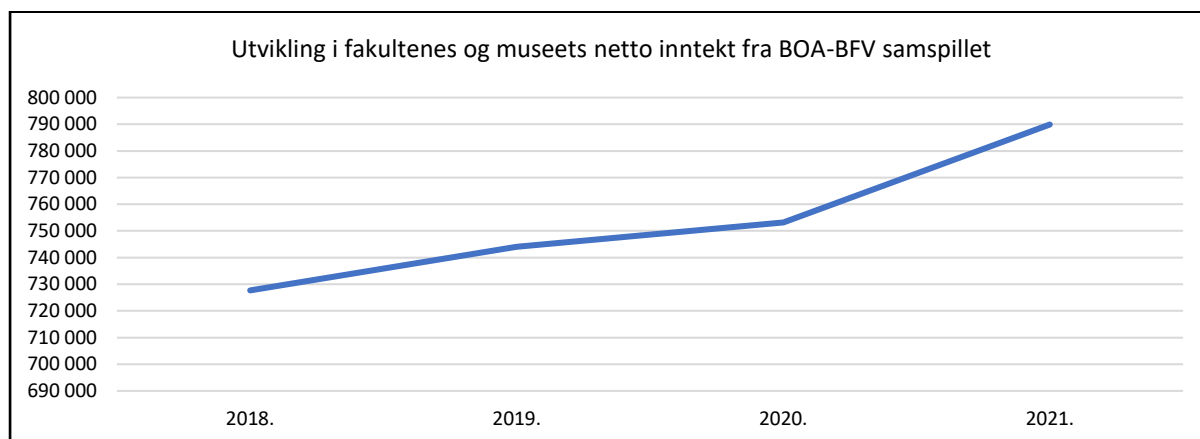
I prosjekter finansiert av eksterne finansører medfører gjeldende regelverk at alle relevante direkte og indirekte kostnader skal synliggjøres, og sektoren har siden 2012 benyttet felles totalkostnadsmodell

(TDI) for beregning og fastsetting av totale kostnader. For å illustrere dette med et eksempel så vil en ansatt som er finansiert av eksternfinansierte midler benytte ressurser i internøkonomien. Dette kan for eksempel være arbeidsplass, tilgang til prosjektøkonomer og forskningsrådgivere, bibliotekjenester, IT-støtte eller HR-bistand. Disse støttetjenestene finansieres av internøkonomien og BOA-prosjektet blir derfor belastet en kostnad som dekker disse tjenestene som den BOA-ansatte benytter. Denne kostnaden i BOA-prosjektet overføres da til internøkonomien som en inntekt. På denne måten vil flere BOA-ansatte bety høyere indirekte kostnader i BOA-prosjektet og da en større overføring av midler til internøkonomien. Denne overføringen er ikke større enn de reelle kostnadene NTNU har med støttetjenester til BOA-ansatte, men skal tilsvare totalkostnaden NTNU har med BOA-prosjekt.

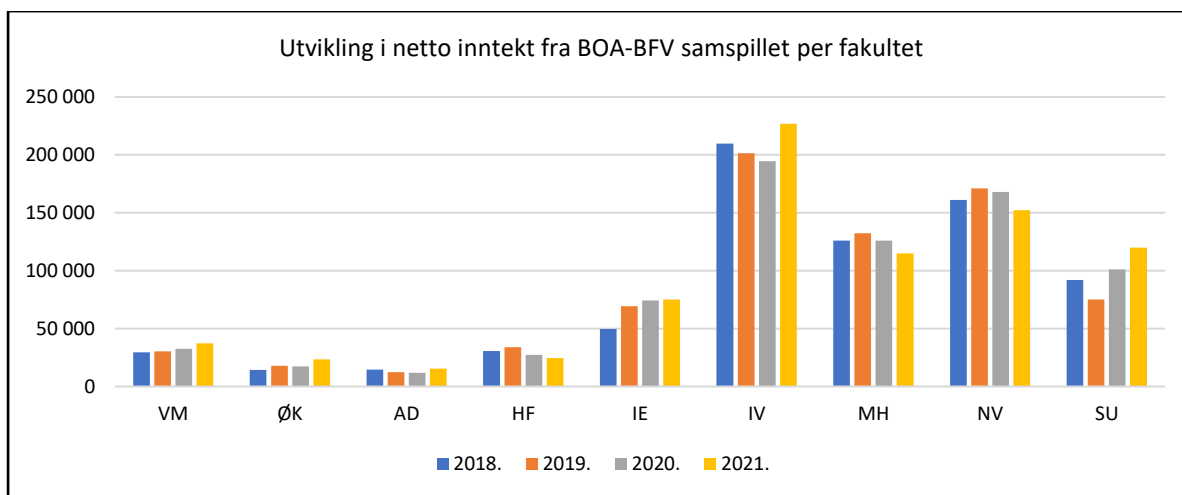
At alle kostnader, direkte og indirekte, er belastet og synliggjort i BOA-prosjektets regnskaper betyr ikke nødvendigvis at det følger finansiering som skal dekke totalkostnaden til ethvert prosjekt. I bidragsprosjekt vil NTNU som oftest bidra med egenfinansiering, fordi den eksterne finansieringskilden ikke finansierer hele kostnadsrammen for prosjektet. I oppdragsprosjekt skal imidlertid NTNU både oppnå finansiering for alle kostnader, men også beregne et rimelig overskudd.

Det finnes dermed pengestrømmer som går begge veier mellom BOA-prosjektene og bevilgningsøkonomien. Fra BOA-prosjektet til bevilgningsøkonomien overføres midler for faste ansattes tidsbruk i prosjektet, indirekte kostnader og leie av infrastruktur som laboratorier. Disse utgjør kostnad i BOA-prosjektet og inntekt i bevilgningsøkonomien. Fra bevilgningsøkonomien tilføres egenfinansiering tilbake til BOA-prosjektet, og dette utgjør kostnad i bevilgningsøkonomien og inntekt i BOA-prosjektet. Summen av disse kan vi i det videre kalle for netto inntekt fra samspill med BOA. For de fleste enheter og NTNU samlet utgjør netto inntekt fra samspill med BOA en inntekt i bevilgningsøkonomien.

Figur 22 viser at fakultetenes og museets netto inntekt fra samspillet med BOA vokste fra om lag 728 millioner kroner i 2018 til om lag 790 millioner kroner i 2021. Det gir en vekst på vel 62 millioner kroner eller 8,5% i perioden. Figur 23 viser utvikling fordelt på museet og fakultetene.

Figur 22. Viser utvikling i fakultetenes og museets netto samspillsinntekt for perioden 2018-2021. Viser inntekt for Rammedrift (RD) i hele 1000 kr og i faste 2021-priser. Kilde: BEVISST.

Figur 23. Viser utvikling i netto samspillsinntekt for perioden 2018 – 2021 fordelt på museet og fakultetene. Viser inntekt for Ramme drift (RD) i hele 1000 kr og i faste 2021-priser. Kilde: BEVISST.

Observasjon: Nettoinntektene fra BOA-økonomien har økende betydning for NTNU og fakultetenes totaløkonomi og handlingsrom.

3. Aktivitetsendringer

I dette kapitlet ønsker vi å se på hvordan aktivitetsendringer påvirker finansieringsmodellene. Slik dagens finansieringsmodeller virker vil endret aktivitet øke bevilgningen hos enheten som har aktivitetsendringen, uavhengig av at aktivitetsendringen ved enheten medfører økt kapasitetsbehov også ved andre enheter. Dette gir enheten med aktivitetsendringen økt handlingsrom, noe som insentiverer til ytterligere vekst. Samtidig skaper denne finansieringsmekanismen kapasitetspress andre steder i organisasjonen.

Et eksempel for å illustrere dette er at en økning i antall mastergradsstudenter ikke innebærer en økning i bevilgningen til faggruppa Eksperter i Team, uansett om dette er et obligatorisk mastergradsemne for alle masterstudenter. Et annet eksempel kan være at økt resultatbevilgning grunnet økt EU-aktivitet vil gå til instituttet som øker aktiviteten i sin helhet, uavhengig av at man da også øker behovet for EU-støtte fra sentral EU-gruppe.

Dette kan medføre utvanning av vilkårene og dårligere kvalitet i tjenestetilbudet. Ved at kun deler av organisasjonen øker, uten at det medfører økning på bevilgning hos enheter som tilbyr tjenester, vil konsekvensen bli at kvaliteten på tjenesten reduseres over tid.

3.1 Faglige fellesopplegg

Ved NTNU finnes det faglige fellesopplegg hvor ett institutt koordinerer et fellesopplegg for ett eller flere andre institutt. Det er to kriterier som må være oppfylt for at det faglige fellesopplegget skisseres i denne evalueringen: 1) Faglig fellesopplegg hvor vertsinstituttet selv ikke kan påvirke behovet og 2) ved økt pågang medfører det ikke automatisk økt bevilgning.

3.1.1 Eksperter i team (EiT)

Eksperter i team (EiT) er et obligatorisk mastergradsemne på 7,5 studiepoeng hvor ØK-fakultetet er vertsfakultet. Hvert år gjennomfører ca. 3300 studenter, hvor studentene fordeles i ca. 120

landsbyer/klasser. Hver landsby har da en egen emnekode og kan teknisk sett sees på som et eget emne. Imidlertid har samtlige landsbyer en felles emnebeskrivelse som ivaretas av ØK-fakultet som vertsfakultet, i tillegg har ØK-fakultet en koordinerende og faglig funksjon. Eksperter i team er altså basert på en ansvarsfordeling mellom faggruppen for EiT (ØK-fakultet) og instituttet som tilbyr landsbyen.

Siden landsbyene er organisert med egne emnekoder, innebærer dette at all bevilgning knyttet til studiepoeng tilfaller det instituttet som tilbyr landsbyen, og ikke ØK-fakultet. I og med at dette er et obligatorisk emne for alle master- og profesjonsstudier vil antall studenter som avlegger emnet variere ut ifra antall master- og profesjonsstudenter ved NTNU og vil derfor ikke være noe ØK-fakultet kan kontrollere.

Eksperter i team finansieres i dag av basisbevilgning, og bevilgningen vil derfor ikke justeres basert på endring i antall studenter.

3.1.2 Uniped (Seksjon for universitetspedagogikk)

Uniped er en seksjon som er organisert under Institutt for pedagogikk og livslang læring. Seksjonen leverer tjenester, rådgivning og forskning innenfor universitetspedagogikk. Denne seksjonen tilbyr i dag blant annet Uniped, som er basisfaglig utdanningskompetanse.

Basisfaglig utdanningskompetanse er et krav for ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskningsstillinger gitt av Forskrift om ansettelse og opprykk. Dette innebærer at ved en ansattvekst, slik tilfellet har vært ved NTNU, vil dette enten føre til at færre kunne gjennomføre Uniped og dermed ikke være kvalifisert til opprykk eller ansettelse, eller oppleve dårligere kvalitet i tilbudet som Uniped leverer.

Slik Uniped er finansiert i dag vil det derfor ikke være mulig å tilfredsstille behovet for basisfaglig utdanningskompetanse i lys av årsverksutviklingen ved NTNU, uten at Uniped må levere tjenesten med en lavere kvalitet.

Videre anbefaling: *Finansiering til lovpålagte eller obligatoriske faglige fellesopplegg der enheten som leverer tjenesten ikke har mulighet til å påvirke eller styre antallet deltakere, bør ha finansiering som skaleres etter etterspørselen/deltakerantallet.*

3.2 Fellesadministrasjonen

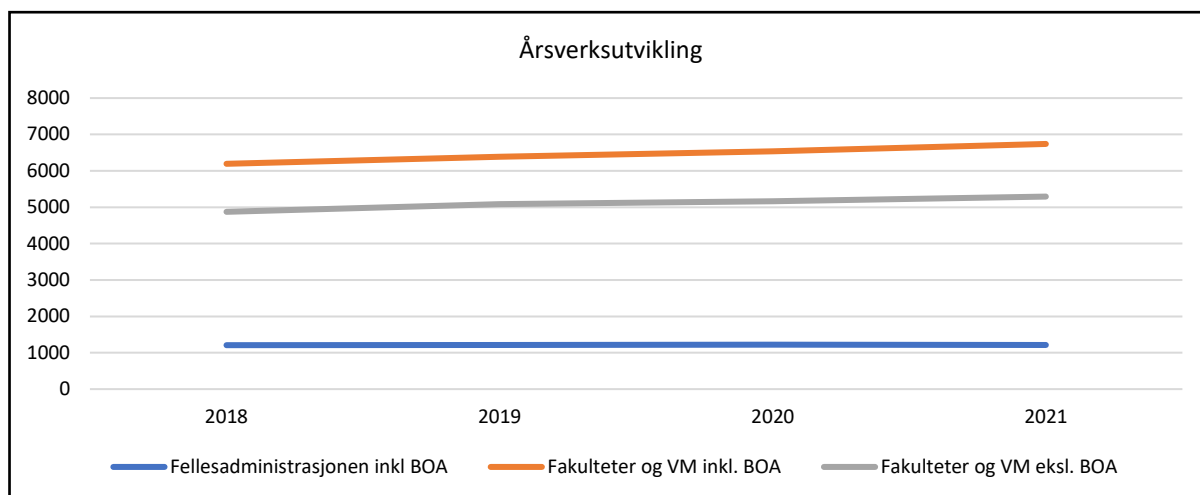
Utgangspunktet for bevilgningen til fellesadministrasjonen ble satt i 2017, og bevilgningen har siden den gang blitt pris- og lønnsjustert, samt utsatt for ABE-kutt og andre kutt fra statsbudsjettet (blant annet «reise og konsulent-kutt»). Andre endringer i bevilgning har skjedd som følge av flytting/sentralisering av oppgaver der årsverk flyttes til ett av de fellesadministrative områdene. Samtidig har det forekommet at oppgaver er blitt både sentralisert og desentralisert uten at det har medført bevilgningsendring. Fellesadministrasjonen har lite mulighet til å hente andre inntekter fra for eksempel BOA-virksomhet eller salg av tjenester eksternt, men vil påvirkes av aktivitetsendringer ved fakultetene.

Arbeidet som utføres i Fellesadministrasjonen kan grovt sett deles i tre kategorier:

1. Støtte til rektorat og styre (saksforberedelse, planlegging, gjennomføring osv.)
2. Forvaltning og myndighetsutøvelse, herunder iverksetting av de tiltak som styre og rektor beslutter

3. Tjenesteyting til organisasjonen (fakultet/institutt/VM og fellesadministrative enheter)

Det er spesielt avdelinger og seksjoner der aktiviteten hovedsakelig befinner seg i kategori 3 som påvirkes av aktivitetsendringer i organisasjonen. Eksempler på tjenesteytere er avdelingene som administrerer studier/studenttjenester, eiendom og IT. Eksempler på avdelinger som ikke påvirkes i like stor grad av aktivitetsendringer er avdelinger/områder som utfører støtte- og forvaltningsoppgaver for NTNU som helhet, slik som avdeling for virksomhetsstyring og rektors stab- og støttefunksjoner.

Figur 24. Viser årsverksutviklingen i perioden 2018 - 2022. Fordelt mellom fellesadministrasjonen og fakultetene. Fakultetene vises både inklusiv og eksklusiv BOA-ansatte. Kilde: DBH.

I perioden 2018 – 2022 har antall årsverk økt med 7 % totalt ved NTNU, hvorav fakultetene økte med 13 % og fellesadministrasjonen økte med 5 %, noe som vises i figur 24. Dette må sees i sammenheng med økt utdannings- og forskningsaktivitet.

Tabell 2 viser at fra 2017 til 2021 økte fakultetene sin kapasitet med 666 vitenskapelige årsverk. Ved å estimere hvordan disse årsverkene benyttes til undervisning og forskning har vi sett på hvilke stillingskoder som er ansatt og hvilken andel forskning og undervisningstid som foreslås i NTNUs lønnspolitikk. Ved å benytte denne beregningen har de 666 årsverkene en fordeling med 434 og 232 årsverk på henholdsvis forskning og undervisning. Hver ansatt har en egen arbeidsavtale som kan avvike fra normen. Dette er imidlertid et estimat på hvordan fordelingen ser ut.

Med utgangspunkt i TDI-modellene for forskning og undervisning, og hvor i organisasjonen de indirekte kostnadene påløper, kan man beregne hvilken kostnadseffekt økt vitenskapelig kapasitet ved fakultetene gir i fellesadministrasjonen. De siste årene har andelen kostnader som påløper i fellesadministrasjonen i TDI-modellen for forskning i gjennomsnitt vært 52 %, mens tilsvarende gjennomsnittandel for utdanning er 58 %.

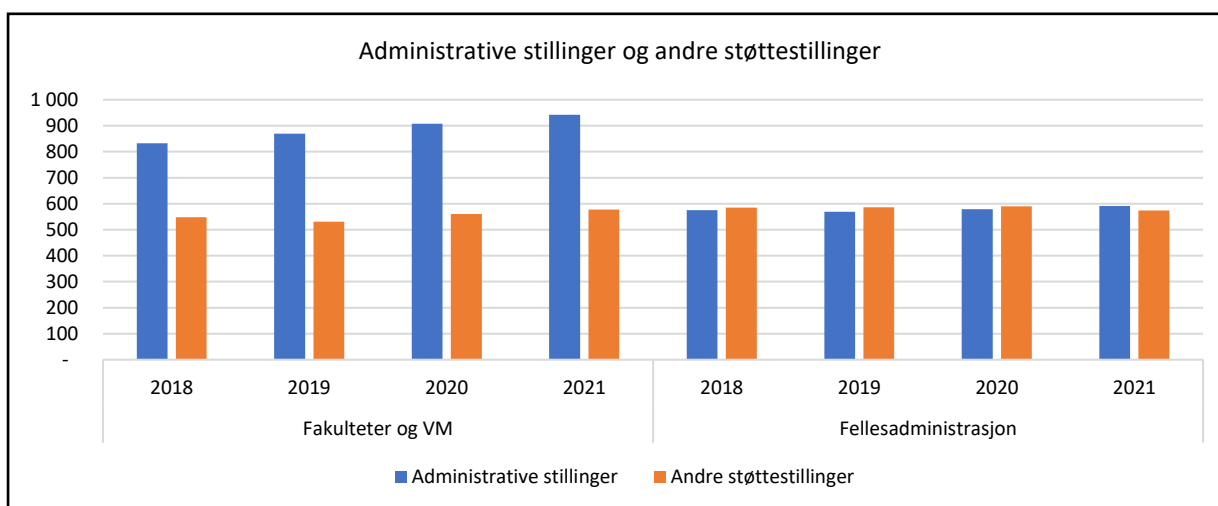
Tabell 2. Viser årlig og akkumulert vekst i antall vitenskapelige årsverk for fakultetene og museet for perioden 2018 – 2021. Fordeling på forskning og undervisning etter NTNUs lønnspolitikk. Kilde: DBH.

Endring årsverk	2018	2019	2020	2021	Akkumulert endring
Forskningsårsverk	176	126	49	84	434
Utdanningsårsverk	84	47	36	64	232
Sum endring årsverk	260	173	85	148	666

Ved å bruke satsene for indirekte kostnader fra NTNUs TDI-modell, for henholdsvis forskning og undervisning, som enhetskostnad for endring i vitenskapelige årsverk fra 2017 til 2021, får vi at disse 666 årsverkene ga økte kostnader i fellesadministrasjonen på ca. 216 millioner kroner i 2021. Fellesadministrasjonen har samtidig økt sin bevilgning grunnet nye studieplasser med i overkant av 60 millioner kroner i den aktuelle perioden, og det er i samme periode omfordelt basisbevilgning fra fakultetene til rektor på ca. 100 millioner kroner. Dersom man tar utgangspunkt i at finansieringen av fellesadministrasjonen var riktig dimensjonert ved innføringen av modellen til budsjettåret 2018, kan man dermed utlede at økt vitenskapelig kapasitet ved fakultetene i perioden har gitt økte kostnader uten tilhørende finansiering på mellom 50 og 60 millioner kroner i fellesadministrasjonen.

Når aktiviteten øker og årsverk som kan klassifiseres som tjenesteytere ikke øker tilsvarende må man enten jobbe mer effektivt, oppnå flere stordriftsfordeler eller redusere kvaliteten på tjenesten. Tjenestetilbydere kan være ansatte som arbeider med tjenester direkte knyttet til aktiviteten (for eksempel eksamenskontoret eller forskningsstøtte), mens andre tjenestetilbydere avhenger av antall ansatte som arbeider ved NTNU (for eksempel tjenestesenteret ved HR-avdelingen). Dette innebærer at både årsverksutvikling og aktivitetsendring vil påvirke tjenesteytere ved NTNU. I perioden fra 2017 har antall studenter og årsverk økt andelsvis mer enn bevilgning. Dette illustrerer at det tjenestene hver student og årsverk har behov for finansieres av en lavere andel bevilgning i dag enn tidligere, noe som kan tilsi at kvaliteten hver ansatt og student opplever er lavere i dag enn i 2017, noe som også vises i figur 17.

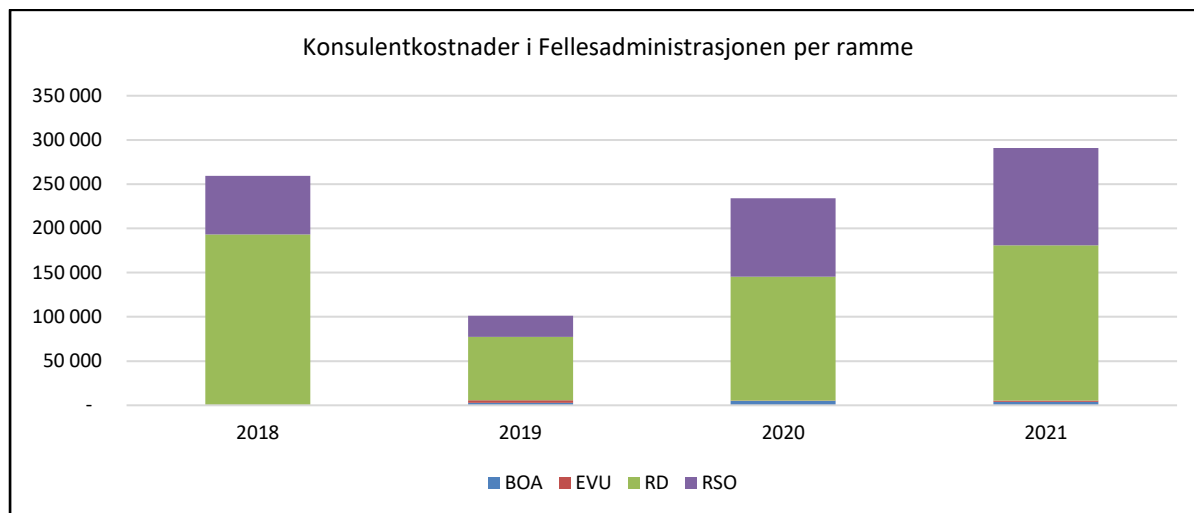
Tjenesteytere er hovedsakelig administrative årsverk. I samme periode økte administrative årsverk totalt med 8 %, hvorav fakultetene økte med 12 % og fellesadministrasjonen økte med 3 % i samme periode, noe som vises i figur 25. Dette innebærer at tjenesteyterkapasiteten i fellesadministrasjonen ikke har økt tilsvarende som organisasjonen som helhet, mens tjenesteytere ved fakultet og institutt har økt forholdsvis likt med økningen i den faglige virksomheten.

Figur 25. Viser årsverksutviklingen for administrative og andre støttestillinger fordelt på fellesadministrasjonen og fakultet i perioden 2018 - 2021. Kilde: DBH.

Når bevilgningen er stabil eller synkende er det vanskelig å planlegge for langsiktig og varig bemanningsøkning for å håndtere aktivitetsøkning. Imidlertid er det ofte kortsiktig handlingsrom til å leie inn midlertidig bistand og bistand til prosjekter som har en tidsavgrenset finansiering. Handlingsrommet kan oppstå ved at man ikke får rask erstatning av personer som slutter, eller som i pandemien: stort mindreforbruk på grunn av forsinket eller avlyst aktivitet (for eksempel fysisk eksamen). Dette omtales også i kapittel 6. Denne mekanismen kan man se effekten av ved å se på

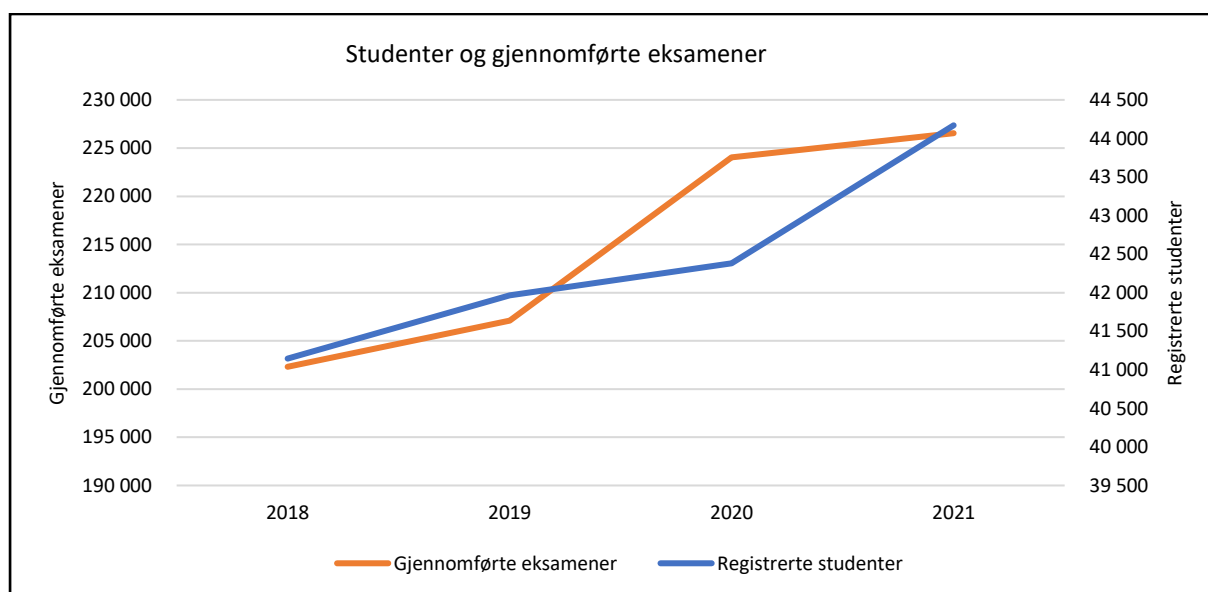
utviklingen i konsulentkostnader i fellesadministrasjonen. Her kan man se en økende trend i bruk av kortsiktig og innleid arbeidskraft, noe som vises i figur 26.

Figur 26. Utviklingen i kjøp av konsulent tjenester og innleid personale fra vikarbyrå i fellesadministrasjonen. Tallene er regnskapsførte beløp hvert enkeltår. Kilde: BEVISST.

3.2.1 Utdanningsaktivitet

I perioden 2018 – 2021 har antall studenter økt. Dette medfører økt studiepoengproduksjon, økt kandidatproduksjon og nye studieplasser. Utveksling er redusert, men må sees i sammenheng med korona-pandemien. På utdanningssiden er store deler av aktiviteten knyttet til antall studenter. Det er derimot varierende på hvilken måte. For eksempel vil opptakskontoret bli påvirket av antall søknader, mens eksamenskontoret påvirkes av antall eksamener og antall vurderingsmeldte studenter. Mens undervisningsressurser påvirkes av blant annet antall studenter som skal veiledes, undervises eller sensureres. Antall registrerte studenter er derfor kun en indikator på hvordan utdanningsaktiviteten har økt i perioden. Fra 2017 til 2021 har antall registrerte studenter økt med 7 %, noe som vises i figur 27.

Figur 27. Viser antall registrerte studenter og antall gjennomførte eksamener (som har fått evaluering). Kilde: DBH.

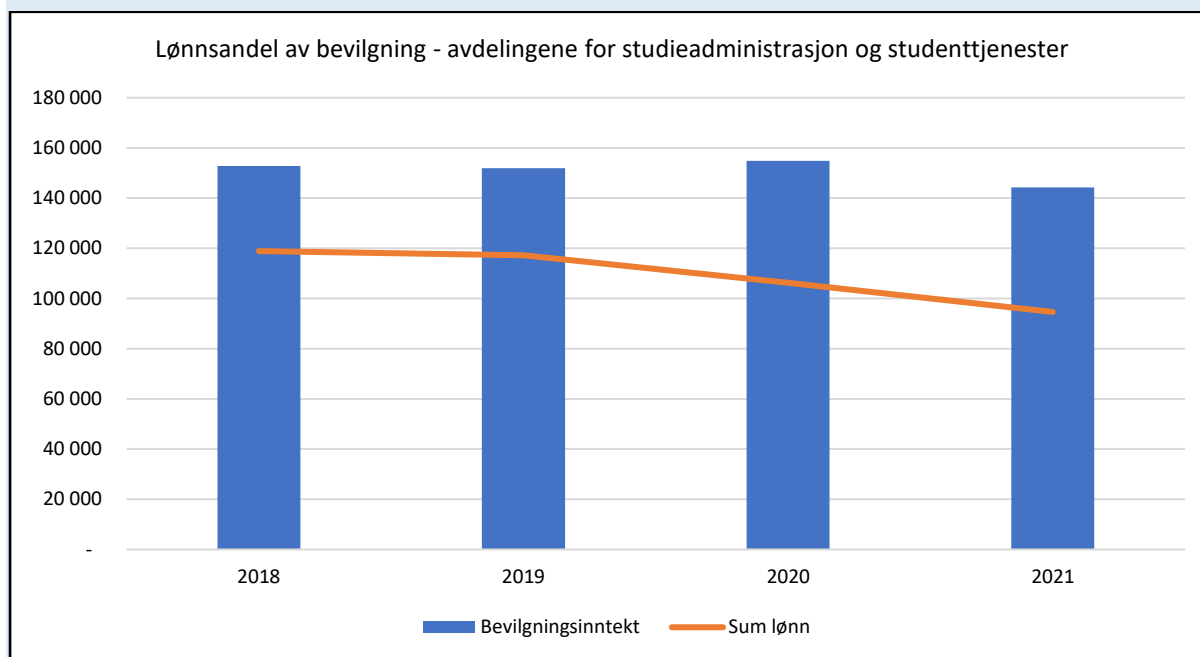
For å eksemplifisere hvordan økt studentantall påvirker fellesadministrasjonen tas det utgangspunkt i en casebeskrivelse av avdelingene for studieadministrasjon og studenttjenester.

Situasjonsbeskrivelse fra et studieadministrativt perspektiv i fellesadministrasjonen

Avdeling for studenttjenester og Avdeling for studieadministrasjon

Kort om avdelingene

Avdelingene for studenttjenester og studieadministrasjon er tjenesteytende for fakulteter og institutt på alle NTNUs studiebyer. Hovedområder er drift og administrasjon av studentsystemer, opptak, eksamen, timeplanlegging, felles romressurser, ivareta tilretteleggingsbehov for studenter, studentdemokratiet og internasjonale studenter. Aktivitetsnivået avhenger blant annet av antall søkere, studenter, avholdte eksamener, og studenter med tilretteleggingsbehov. Bevilgningsinntekten i disse avdelingene har vært stabil de siste årene, med årlig pris- og lønnsjustering og fratrekk for ABE-kutt. Dersom en avdeling skal øke i antall årsverk, må det enten spares inn på drift, eller det må prioriteres på bekostning av en annen avdeling. Bevilgningen dekker i et normalår lønnskostnader for egne ansatte, samt kostnader for eksamensgjennomføring på tre campuser. Pandemi og avlyste eksamener gitt en kortsiktig innsparing/mindreforbruk. Figur 28 viser utvikling i lønnsandel, og her ser vi tydelig effekten av to år med avlyste eksamener med tilsyn (bortfall av lønn til eksamensvakter). Den delen av bevilgning som ikke er bundet opp i lønn går i hovedsak til å dekke andre faste forpliktelser som for eksempel avtaler med SIT.

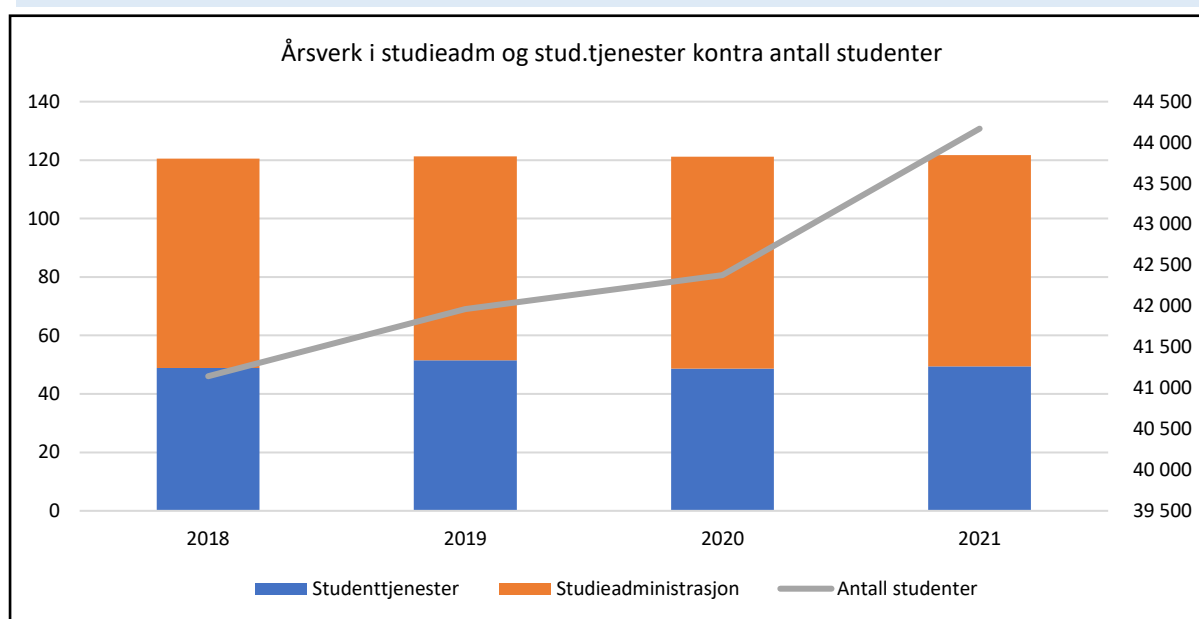

Figur 28. Viser utvikling i lønnsandel av bevilgning for avdelingene for studieadministrasjon og studenttjenester. Tallene viser regnskapsført bevilgning og sum av alle lønnskostnader.

Medarbeidere i avdelingene er etterspurt i sektorsamarbeid og interne prosjekter, og bidrar inn i flere prosjekt. Dette refunderes via frikjøp i noen tilfeller, men ikke alltid.

Dagens situasjon

Det er gjennomført flere digitaliserings- og effektiviseringsprosjekt for å lette arbeidet og innføre mer automatiserte prosesser. Dette gjelder blant annet digital vurdering. Dette betyr mindre manuelt arbeid, men et endret kompetansebehov for å kunne forvalte og utnytte de nye systemene. I tillegg kreves det mer spesialkompetanse for å kunne løse de sakene som ikke kan automatiseres. Området er preget av sesongtopper, spesielt i forbindelse med opptaksperioden og eksamensperiodene på vår og høst. Det jobbes i perioder doble skift og det er søkt unntak fra Arbeidsmiljøloven for økt overtidsbruk og forskjøvet arbeidstid. Illustrasjon som viser årsverksutviklingen for avdelingene kontra antall studenter finnes i figur 29.

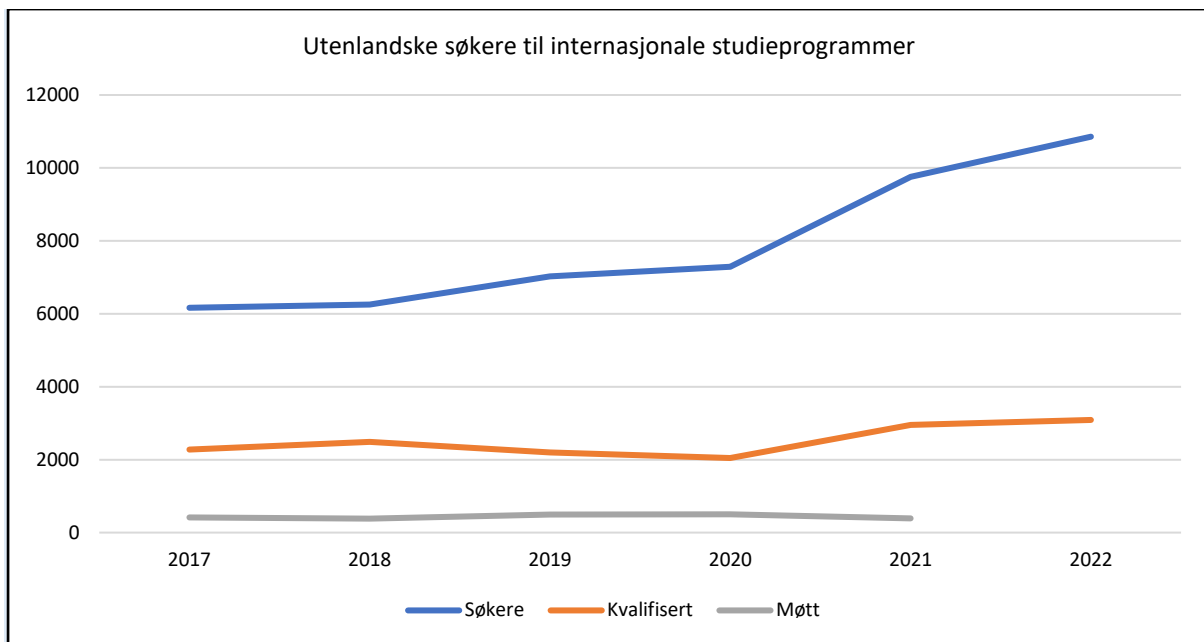

Figur 29. Viser utviklingen i årsverk i de to avdelingene som jobber direkte med studie- og studentadministrasjon, sett opp mot antall registrerte studenter. Figuren viser at antall studenter øker, mens bemanningen er stabil. Kilde: DBH.

Effekten av økt aktivitet kan oppsummeres under noen hovedtema:

Søknadsbehandling og opptak/mottak: Ved økt studenttall øker antall studenter med tilretteleggingsbehov. Alle søknader om tilrettelegging skal behandles, og de som får tilslag skal følges opp med tiltak. Fellesadministrasjonen legger til rette for en del gruppeaktiviteter som samler studenter med like behov på tvers av studieprogram. For eksempel studenter med spesielle diagnoser. Dette for å redusere belastningen ved fakultet/institutt. Det har vært en økning i antall henvendelser om tilretteleggingssøknader. Sommeren 2021 var antallet på slike e-poster 182, mens i samme periode i 2022 var antallet 285. Dermed har det blitt jobbet gjennom hele sommeren med søknadsbehandling og vurdering. En undersøkelse gjennomført blant studieveiledere viser at det oppleves lenger responstid og vanskeligere å nå/få svar fra NTNU tilrettelegging.

Alle internasjonale masterstudentsøknader må behandles manuelt. Mottaket av internasjonale studenter er mer arbeidskrevende enn mottaket av norske studenter. Vurdering av utenlandsk vitnemål til ph.d. er i utgangspunktet en sentralisert tjeneste, hvor arbeidsmengden påvirkes av antall utenlandske søkere til ph.d. Det er ikke mange ekstra søknader og/eller registrerte studenter som skal til før det medfører behov for ekstra ressurser. Fakultet som ikke opplever å få tilstrekkelig bistand fra sentralt nivå kan i noen tilfeller rigge seg for å utføre oppgavene selv. Små fakultet med liten administrasjon vil typisk ikke kunne utføre disse oppgavene selv. Figur 30 viser antall utenlandske søkere til internasjonale studieprogrammer.

Figur 30. Viser antall internasjonale mastersøkere - kilde: STAR-Tableu.

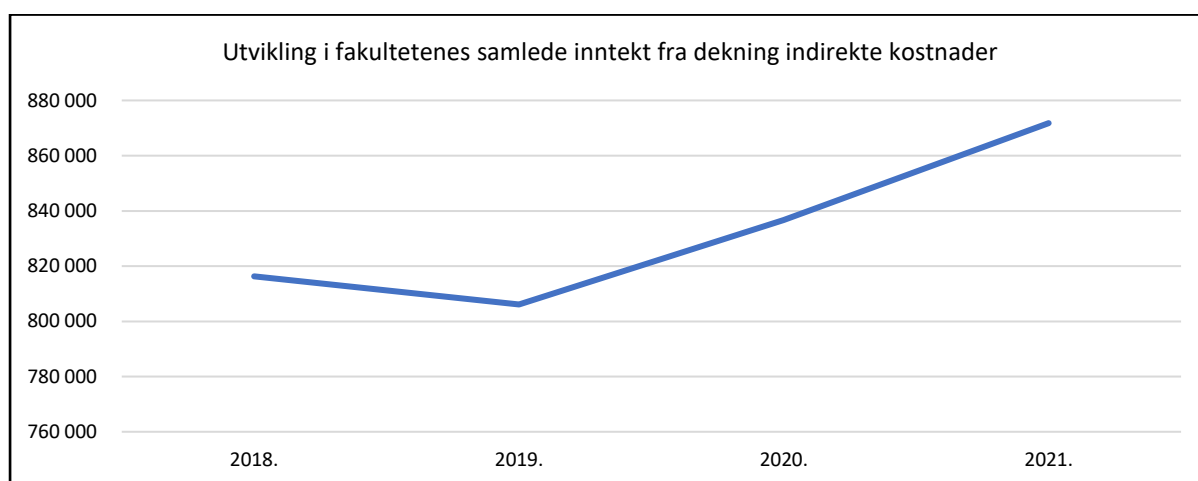
Planlegging, studiedata: Økt studentantall og økt tverrfaglighet gjør arbeidet med rom/timeplan mer komplekst og tidkrevende. Manuelt arbeid er nødvendig for å finne luker i både rom- og emnekalendere. Medarbeiderne må også ta hensyn til undervisningsopplegg og finne rom som er egnet for det underviseren har behov for. Dermed har også økt antall vitenskapelig ansatte også noe å si for ressursbehovet i avdelingen. Nye emner skal inn i FS, og det er nå ca. 340 studieprogram som skal vedlikeholdes og kvalitetssikres.

Eksamensgjennomføring: Svært sesongpreget og svært høyt ressursbehov i toppene. Det jobbes doble skift 6 dager i uken og mye overtid. Nye vurderingsformer krever en annen type kompetanse enn tidligere, og det kan ikke lenger rekrutteres vikarer eller midlertidige uten at det kreves mye opplæring. Økt antall emner som skal ha digital vurdering gir økt behov for egnete areal i tillegg til arbeidskraft med riktig kompetanse. I noen tilfeller kreves det mer spesiell IT-kompetanse for å løse problemer under eksamensgjennomføringen, noe som krever økt samhandling mellom studie- og IT-avdelingene. Utenom sesong jobbes det med opplæring av vitenskapelig ansatte og brukerstøtte i studentgruppa. De siste årene ser man at det i etterkant av gjennomført vurdering er en økning i både antall klagesaker og antall fuskesaker. Dette er saker som krever spesiell kompetanse og er oppgaver som ikke kan velges bort.

Campusene i Gjøvik og Ålesund: Campusene i Gjøvik og Ålesund håndterer hele spennet i studierelaterte oppgaver for hver campus. Små administrasjoner gir sårbarhet ved fravær og/eller økt arbeidsmengde. Når et fakultet bestemmer seg for å øke antall emner påvirker det arbeidsmengden i administrasjonen. Et eksempel er når man får tildelt nye studieplasser uten tilhørende finansiering og dermed opptak av 200 sykepleierstudenter i stedet for 160 (se delkapittel 3.3). I praksis betyr det at det rommet man har hatt tilgjengelig ikke er stort nok lenger. Når campus ikke har tilgjengelig større rom må studieadministrasjonen i Ålesund skaffe nytt areal som er egnet til undervisning og som har plass til alle studentene. Fakultetet vil på sikt oppnå økt bevilgning på bakgrunn av økt studiepoengproduksjon, mens det administrative nivået ikke får økt bevilgningen tilsvarende. Ved eksamen / gjennomføring av digital vurdering erfarer man at eksamensfabrikken i Gjøvik er for liten. Dette gir behov for å gjennomføre på flere lokasjoner, som igjen gjør det krevende/umulig å gjennomføre brukernær brukerstøtte når eksamen pågår. Dette omtales også under avsnitt 3.5.

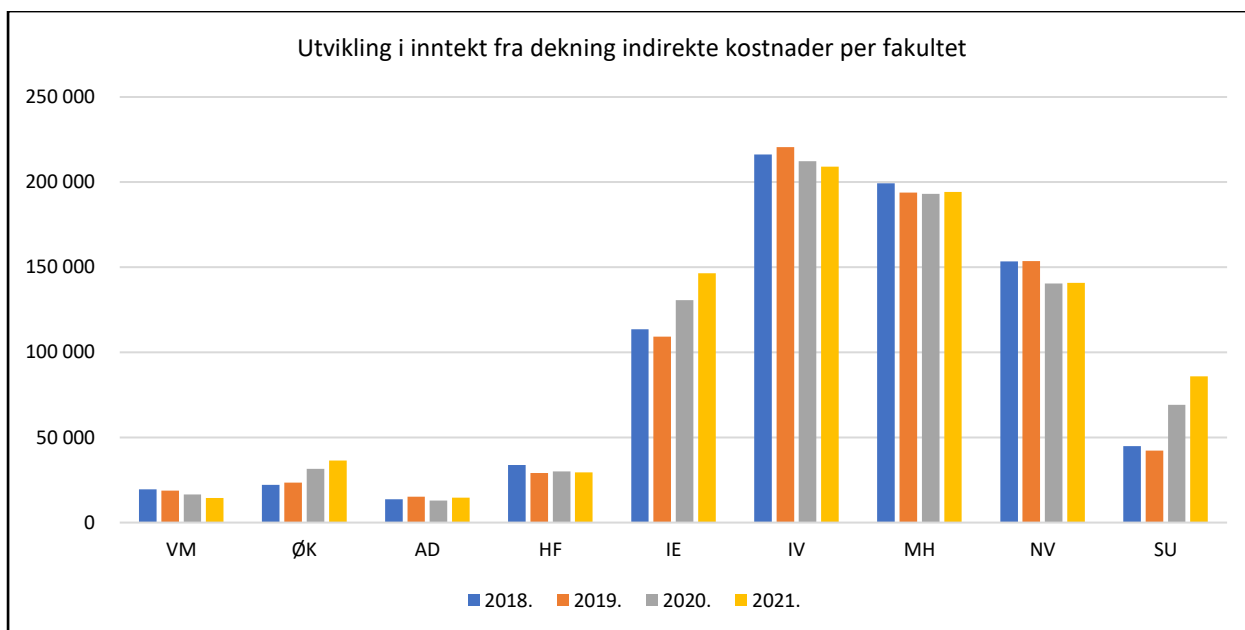
3.2.2 Forskningsaktivitet

Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA) består i hovedsak av eksterntfinansierte forskningsprosjekter. Endring i BOA-aktiviteten påvirker fellesadministrasjonen gjennom indirekte kostnader. Ved NTNU beholder fakultetene hele inntekten fra dekning av indirekte kostnader fra BOA-prosjekt, selv om store deler av støttetjenestene til BOA-ansatte er lokalisert sentralt. Det har bidratt direkte til lokalt handlingsrom og økt aktivitet ved fakultetene, men har også bidratt til at det har bygd seg opp avsetninger på fakultets- og instituttnivå. Fakultetenes inntekt fra dekning av indirekte kostnader har økt med om lag 56 millioner kroner eller 4 % fra 2018 til 2021 som vist i figur 31. På samme måte som BOA-aktiviteten er inntekt fra dekning indirekte kostnader ujevnt fordelt blant fakultetene, og som vist i figur 32 er det de fakultetene som har størst BOA-aktivitet som også har størst inntekt fra dekning indirekte kostnader.

Figur 31. Viser utvikling i fakultetenes totale inntekter fra dekning indirekte kostnader fra BOA-prosjekter i 1000 kr for perioden 2018 til 2021. Faste 2021-priser. Kilde: BEVISST.

Fellesadministrasjonen har i perioden håndtert en voksende bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet uten finansiering for å skalere opp administrasjonen i tilsvarende hastighet, og har i praksis levd under et løpende effektiviseringskrav. Dersom finansiering i denne sammenheng skulle fulgt kostnaden, ville 52 % av veksten i fakultetenes inntekt fra dekning indirekte kostnader måtte omfordeles til fellesadministrasjonen. Forutsatt at fellesadministrasjonens finansiering var riktig dimensjonert ved innføringen av RFM til budsjettåret 2018, tyder denne analysen dermed på at fellesadministrasjonen på dette området har realisert en effektivisering på om lag 29 millioner kroner i perioden 2018 – 2021.

Figur 32. Viser utvikling i fakultetenes inntekt fra dekning indirekte kostnader fra BOA i 1000 kr for perioden 2018-2021. Faste 2021-priser. Kilde: BEVISSST.

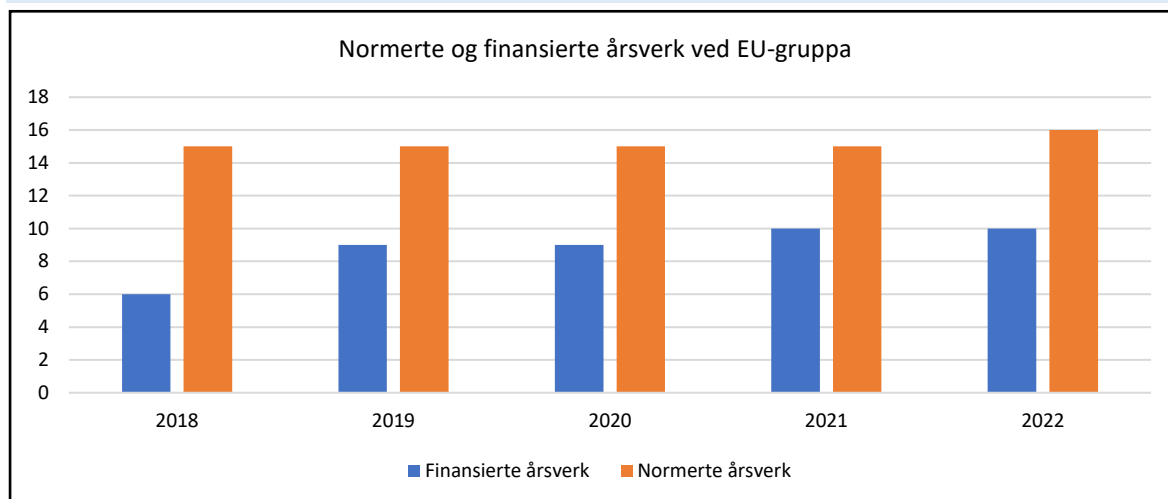
Et annet kostnadselement som påvirkes av økt forskningsaktivitet er NTNUs publiseringskostnader som forvaltes sentralt. På bakgrunn av nasjonale krav til åpen vitenskap og politikk for åpen vitenskap ved NTNU kombinert med stadig økende abonnementskostnader var det behov for å endre modell for finansiering og styring av NTNUs litteraturramme. Det ble etablert en egen litteraturramme og i samsvar med vedtatt politikk for åpen vitenskap er litteraturkostnadene nå i økende grad flyttet fra lesetilgang (tidsskriftabonnementer) over til publisering med åpen tilgang. Ny modell for finansiering ble innført i 2021/2022. Selv om kostnadsnivået er høyt og økende, har ikke denne kostnadstypen samme karakter av «tjeneste» som for eksempel EU-støtteapparatet. For å eksemplifisere endring i forskningsaktivitet tas det derfor utgangspunkt i en casebeskrivelse fra EU-gruppa.

Situasjonsbeskrivelse fra et forskningsadministrativt perspektiv i fellesadministrasjonen

EU-gruppa – Økonomiavdelingen

Kort om faggruppa

EU-gruppa er en tjenesteytende faggruppe organisert i økonomiavdelingen. Gruppa sitt oppgavenivå avhenger av NTNUs EU-virksomhet: antall EU-søknader, antall aktive EU-prosjekt, og hvor stor andel av disse som er koordinatorsøknader. Faggruppen ble dannet i forbindelse med fusjonen, og hadde i 2018 bevilgning for 6 stillinger. Normeringer som er gjennomført tilsier et faktisk behov på rundt 13 – 16 årsverk for å håndtere dagens nivå. Dette vises i figur 33.

Figur 33. Viser utviklingen i finansierte årsverk i EU-gruppa. Normerte årsverk er norm utarbeidet på bakgrunn av estimert tid i prosjekters livssyklus, med volum som tar utgangspunkt i 2022-nivået. Dette er faggruppas eget anslag og ingen fasit. Kilde: EU-gruppa ved Økonomiavdelingen.

Dagens situasjon

EU-støtte er et område som er krevende å automatisere/digitalisere, da det kreves spesiell kompetanse for å utføre arbeidet. Faggruppa består av en yrkesgruppe som, i likhet med andre, er utsatt for høy turnover og krevende å rekruttere riktig kompetanse til. I administrasjonen er det gjort prioriteringer for å øke kapasiteten på EU-området, slik at antall stillinger det er finansiering for har økt. Ettersom det ikke tilfaller resultatbevilgning til fellesadministrasjonen, og derav heller ikke til EU-gruppa, er man avhengig av å prioritere på bekostning av andre områder dersom denne skal styrkes opp til normert behov. Selv om antall finansierte årsverk er økt, er utfordringen å rekruttere og beholde riktig kompetanse.

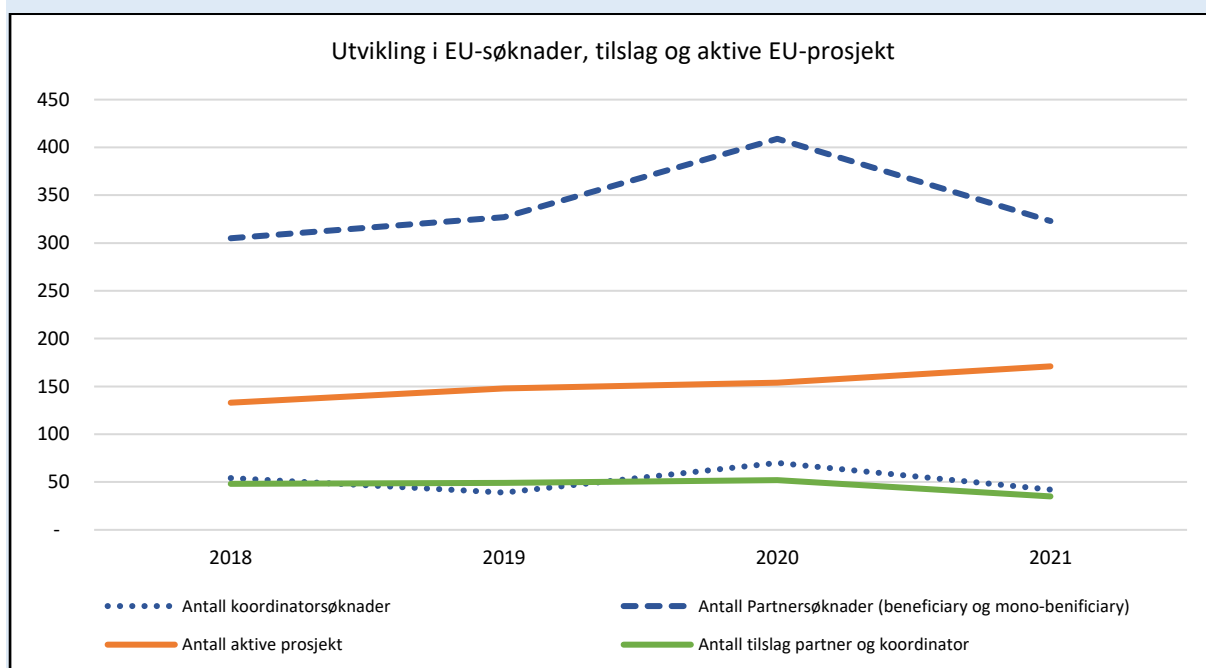
Søknader

EU-gruppa bistår prosjektledere med å utarbeide budsjetter til EU-søknader. EU anvender komplekse maler og beregningsark. Det krever ulik ressursinnsats i ulike typer EU-søknader, der koordinatorsøknader er de klart mest arbeidskrevende både å søke på og følge opp. Jo flere fagmiljø som skal jobbe med søknader, jo større etterspørsel etter bistand fra EU-prosjektøkonomene. Søknader på koordinatortilbud krever langt større arbeidsinnsats enn partnersøknader. Totalt antall søknader har variert i perioden, med en tydelig topp i 2020, som vi ser i figur 34.

Prosjektoppfølgning

EU-gruppa yter bistand til de fleste fakultet, med unntak av MH-fakultetet som har sitt eget EU-støtteapparat. Alle søknader som får tilslag skal registreres, budsjetteres og følges opp i økonomisystemet og opp mot EU. Når prosjektet er avsluttet mot bidragsgiver, må det også avsluttes og gjøres opp regnskapsmessig. Tidsriktig oppfølging i egne systemer er avgjørende for god kvalitet i økonomistyringen, se også omtale i avsnittene om avsetninger og BOA-samspill.

Jo flere tilslag og dermed flere aktive prosjekt, jo flere prosjekt å følge opp for EU-gruppa. Figur 34 viser utviklingen i søknader, tilslag og aktive prosjekt. Vi ser at det de siste årene har 40 – 50 søknader fått tilslag årlig (tall for tilslag i 2021 er ikke endelig på grunn av forsinkelse i utlysningen hos EU). Prosjektene skal registreres, budsjetteres og følges opp i økonomisystemet. Rebudsjettering, rapportering til prosjektleder og EU, samt prosjektavslutning er også viktige aktiviteter for EU-gruppa. Figur 34 viser at antall aktive prosjekt å følge opp også har økt de siste årene. Når det er knapphet på ressurser i gruppa enten på grunn av for få finansierte stillinger, eller fravær på grunn av oppsigelser og sykefravær må det gjøres prioriteringer av oppgaver, og oppgaver som ikke er av kategorien «må» settes på vent.

Figur 34. Viser utvikling i EU-søknader og aktive EU-prosjekt. Kilde: EU-database som tilsendes NTNU via NFR, og BEVISST.

Konsekvensen av lav bemanning i gruppa til støtte i søknads- og gjennomføringsfasen er at enkelte fakultet forsøker å løse oppgavene selv. Det vil gjerne være de store fakultetene med store administrasjoner som har denne fleksibiliteten, enten ved å bygge kompetansen hos eksisterende prosjektøkonomer eller tilsette nye. Små fakultet kan også ha store inntekter fra EU, men likevel ikke ha varig økonomi til å ta risikoen ved å bygge opp eget EU-apparat. Det er dessuten en uttalt policy på at EU-støtteapparat skal være sentralisert i en fellesadministrasjon for å sikre effektiv ressursutnyttelse og en jevn fordeling av støtteapparat både blant store og små fakultet/VM.

En annen konsekvens av manglende kapasitet til å følge opp aktive prosjekt er at det blir krevende å ha god kvalitet i NTNUs totale økonomistyring og avsetningsnivå. Dette gjør seg gjeldende ved dårlig grunnlag for å lage prognoser på framtidig inntekt, og samspillet mellom BOA og bevilgningsøkonomien, og dermed manglende forutsigbarhet i avsetningsnivå. Dette er også omtalt i kapittel 2.5 og 6. Kapasitetsmangel påvirker kvaliteten på tjenestetilbudet til fagmiljøene og i verste fall også framtidig inntekt fra EU.

Hovedfunn: Dagens finansieringsmodeller inneholder ingen mekanismer for å tilpasse kapasiteten i fellesadministrasjonens tjenesteproduksjon i takt med etterspørselen fra resten av organisasjonen.

Videre anbefaling: Ny finansieringsmodell bør inneholde en mekanisme som gjør at deler av fellesadministrasjonen kan tilpasse aktiviteten etter kapasitetsbehovet til organisasjonen.

3.3 Studieplasser

En aktivitetsendring som innebærer nye studieplasser over statsbudsjettet har tidligere år medført økt bevilgning. I tildelingsbrevet for 2022 var det imidlertid et taktskifte ved at nye studieplasser ikke nødvendigvis medfører økt bevilgning:

«Kunnskapsdepartementet ber om at institusjonene øker opptaket med 200 studieplasser innenfor uendret bevilgning» (Tildelingsbrevet for 2022, Kunnskapsdepartementet).

Ved bruk av dagens finansieringsmodell medførte dette at MH-fakultetet måtte omdisponere egne midler for å kunne realisere økt opptak av sykepleierstudenter. Imidlertid kan slike føringer skje flere ganger, og enkelte fakultet kan være mer utsatt for slike føringer enn andre. Det vurderes derfor som lite hensiktsmessig at NTNU ikke har egne finansieringsmekanismer som hindrer at enkeltfakultet må effektivere denne føringen på eget budsjett uten andre muligheter.

I dag har Forvaltningsutvalget for sivilingeniørutdanningen (FUS) en rolle med å foreslå dimensjonering av opptaksrammer til de underforliggende studieprogrammene. Her kan de blant annet gi råd om endring på opptaksramme ut ifra kompetansebehovene til arbeidslivet, og foreta omprioriteringer mellom ulike sivilingeniørutdanninger.

I NTNUs nåværende finansieringsmodell har man ingen overordnede mekanismer som omfordeler studieplasser på tvers av fakultet. Ved et taktskifte fra Kunnskapsdepartementet, samt prognose om trangere tider, vil det være behov for at ny finansieringsmodell inneholder en mekanisme som muliggjør omdisponeringer av studieplasser på tvers av fakultet.

Videre anbefaling: Ny finansieringsmodell bør inneholde en mekanisme som muliggjør omdisponering av studieplasser mellom fakultet.

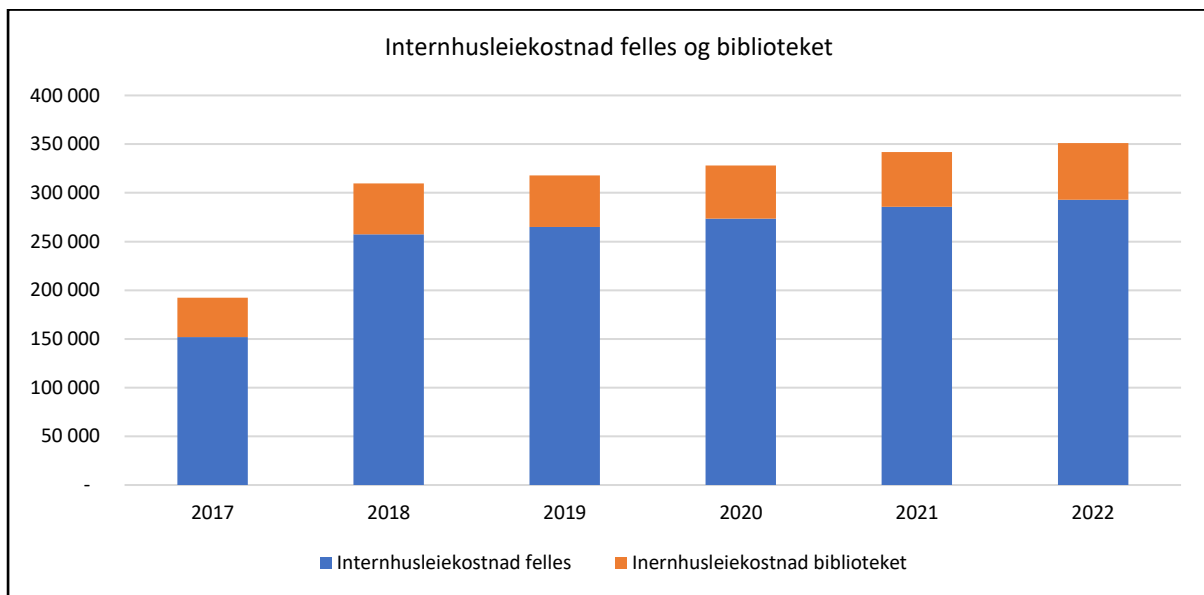
3.4 Internhusleie

NTNUs internhusleiemodell har som formål å ivareta NTNUs behov for en effektiv utnyttelse av ressursene som eiendommene og bygningsmassen representerer og skal bidra til at NTNUs arealer blir tatt godt vare på. Internhusleieordningen skal sørge for at brukerne av arealene ser arealkostnaden som en reell kostnad og kan utnytte besparelser i arealkostnader til styrking av øvrig aktivitet. Ordningen skal være fleksibel og dynamisk og gi insentiver til at gevinstene av arealeffektivisering raskt kan tas ut. Noen av gevinstene som følge av bedre arealutnyttelse vil være:

- Bedre utnyttelse av eksisterende bygg, eksempelvis ved økt sambruk
- Reduserte eksterne leiekostnader
- Redusert behov for utbygging

Behov for nye arealer, ved vekst i virksomheten, kan finansieres gjennom resultatkomponenten i RFM eller gjennom økte eksterne inntekter. Enhetene må da prioritere mellom å bruke midlene til mer areal eller til å styrke kjernevirksomheten. Tildeling av nye studieplasser fra KD har i en periode også medført økt basisbevilgning som blant annet kan dekke økte arealkostnader.

Satsen for leiepris per kvadratmeter oppdateres årlig⁶ basert på budsjetterte kostnader knyttet til forvaltning, drift (inkludert renhold- og energikostnader i egne leierettsareal), vedlikehold og innleie av eksternt areal. Fakulteter og Vitenskapsmuseet betaler leiepris multiplisert med antall kvadratmeter de disponerer. Dette gir incentiver til å benytte minst mulig areal, da lavere arealkostnader vil medføre økt lokalt handlingsrom, og på den måten vil internhusleie gi incentiv til effektiv arealbruk. Universitetsbiblioteket betaler også leiepris basert på antall kvadratmeter, men har ingen incentiv til å redusere arealbruken da bevilgningen blir redusert tilsvarende prisreduksjonen på arealkostnader. På tilsvarende måte har Avdeling for studieadministrasjon ingen incentiver til effektiv arealbruk. Denne avdelingen er ansvarlig for studentareal, men kostnaden knyttet til denne type areal er ikke tilknyttet enheten. Utviklingen av internhusleiekostnad for studentareal (internhusleie felles) og bibliotek vises i figur 35.

Figur 35. Regnskapsførte internhusleiekostnader for Universitetsbiblioteket og NTNU felles. Kilde: BEVISST.

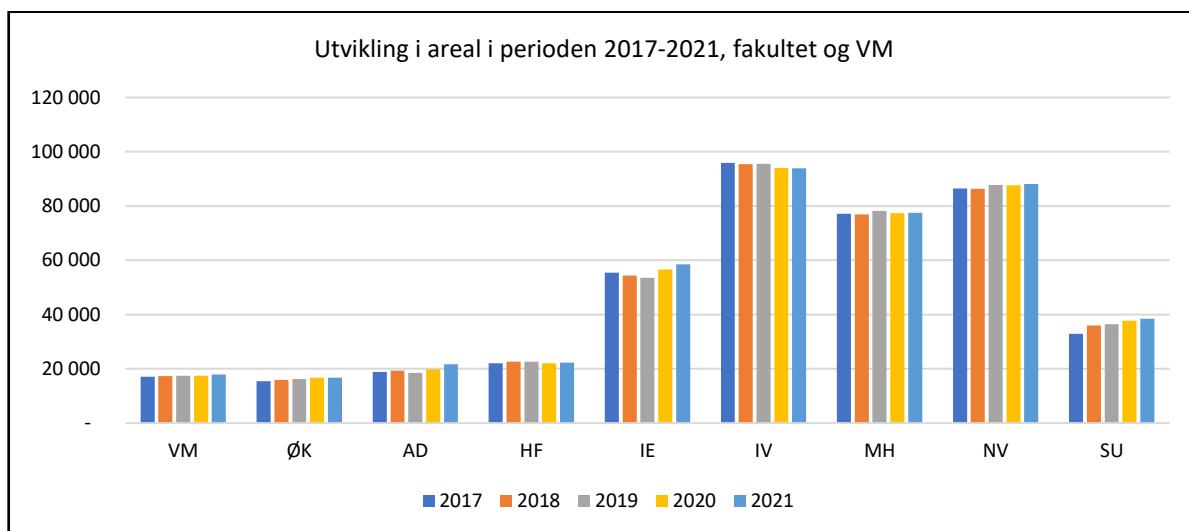
Observasjon: Dagens internhusleiemodell er utarbeidet med formål å effektivisere arealbruken. Det er behov for å se på hvordan fellesarealer finansieres, og hvilke incentiver man skal ha for å oppnå mer effektiv bruk av fellesarealer.

Ved behov for redusert areal kan fakultetene søke om å få si opp areal. Ved søknad om oppsigelse gjør Eiendomsavdelingen en vurdering av lokalene for å godkjenne oppsigelse og eventuelt finne ny bruk. Det ledige arealet kan brukes til studentareal, eller leies ut til ny leietaker. Oppsigelse av areal medfører ikke endring i bevilgning, men man får en lavere husleiekostnad og dermed økt lokalt handlingsrom.

⁶ I 2022 er kvadratmeterprisen 1592 kr pr kvm

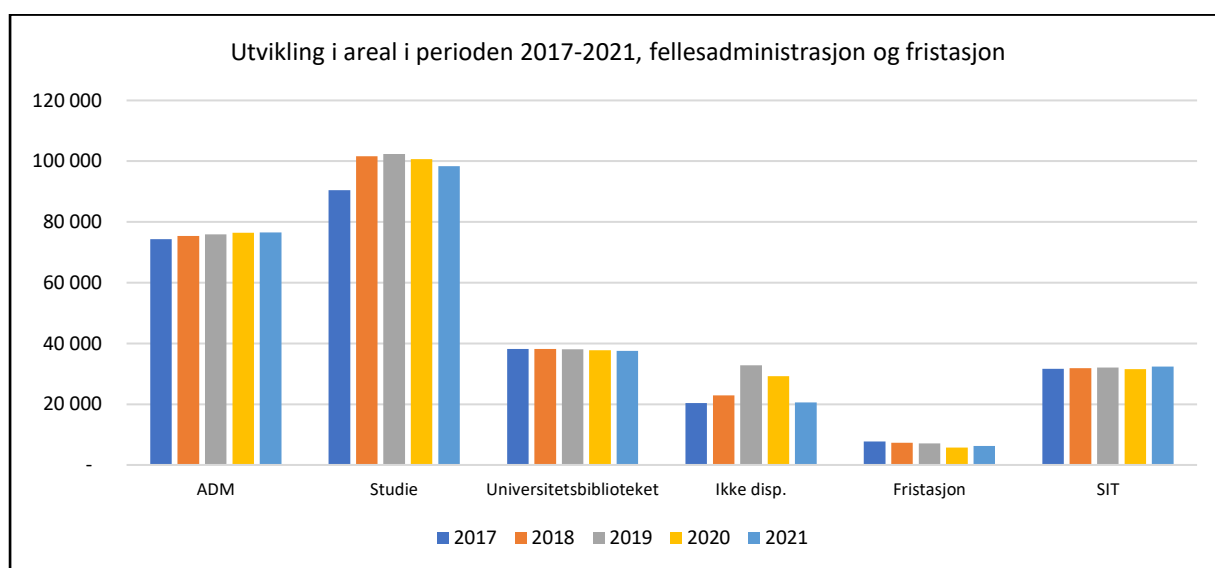
Ved behov for økt areal ved hjelp av innleie skal dette i utgangspunktet finansieres gjennom resultatkomponenten i RFM eller gjennom økte eksterne inntekter, eller i form av økt basisbevilgning fra KD ved tildeling av nye studieplasser. Bare i tilfeller der rektor av viktige strategiske hensyn finner det nødvendig å inngå en ekstern leieavtale for å løse et dokumentert arealbehov eller funksjoner som ikke kan dekkes innenfor NTNUs bygningsmasse, vil kostnader ved nye eksterne leieavtaler kunne finansieres av fellesskapet. Slike saker må behandles som en del av budsjettprosessen.

Vi har sett på hvordan arealutviklingen har vært i perioden, og ser at det varierer hvorvidt fakultet øker i areal eller har redusert sitt areal. Figur 36 viser utviklingen i areal blant fakulteter/VM, og areal som ikke er knyttet til fakulteter (disponert av «felles»).

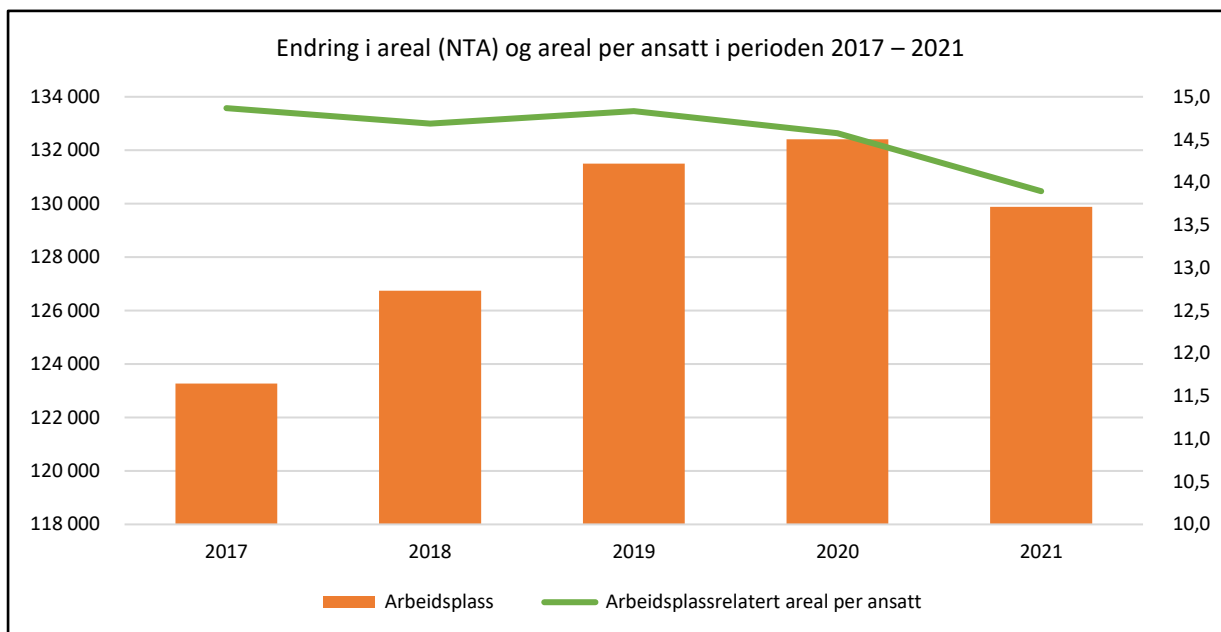
Figur 36. Utvikling i areal blant fakulteter og VM. Kilde: Lydia.

For fakultetene og Vitenskapsmuseet ser vi av figur 36 at det særlig er SU- og IE fakultet som har hatt økte arealbehov. Behovene har blitt løst av en kombinasjon av å ta i bruk tilgjengelige NTNU-areal, og innleie av nytt areal. Figur 37 viser utviklingen av areal som ikke tilhører fakultetene.

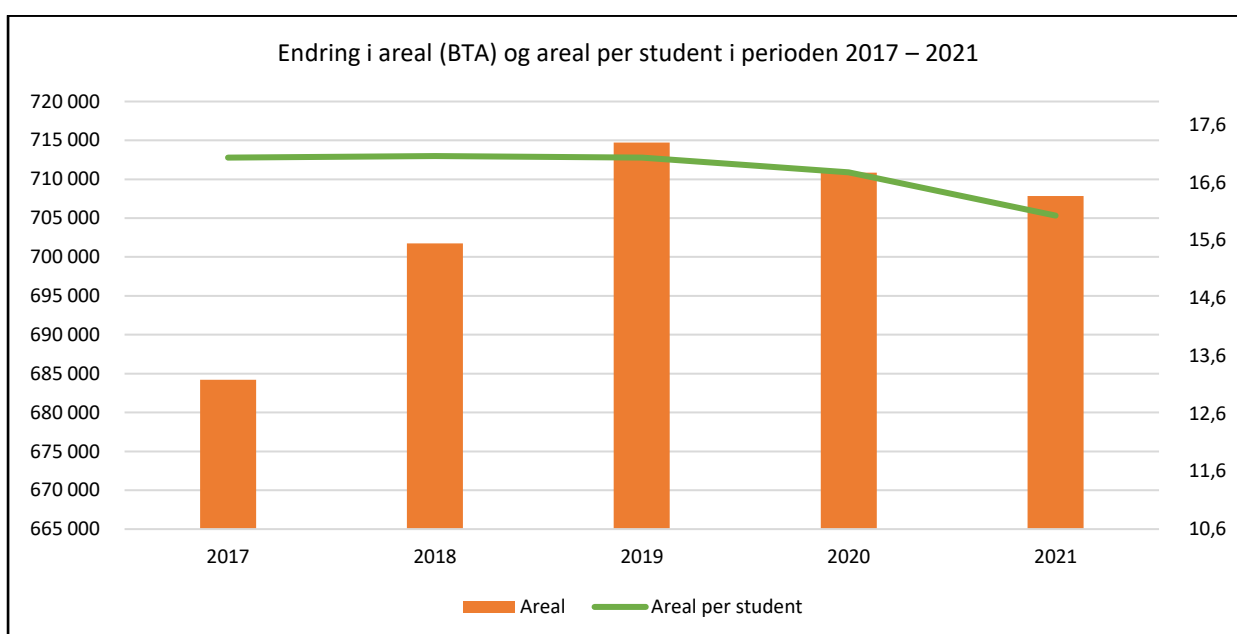

Figur 37. Utviklingen i areal som ikke er fakultetsspesifikt. Kilde: Lydia.

For å se på sammenhengen mellom endring i antall ansatte og studenter og areal, har vi sett på utviklingen i areal per student og per ansatt, slik som vist i figur 38 og figur 39.

Figur 38. Utvikling i areal, og areal per ansatt. Her vises nettotoareal (areal fratrukket påslag for fellesareal) delt på alle ansatte, både faste, midlertidige og driftspersonell som ikke bruker fast kontor plass. Kilde: Lydia og DBH

Figur 39. Utvikling i areal pr student i perioden. Her vises bruttoareal (areal inkludert alt av læringsareal, spesialareal, arbeidsplassrelatert areal og knutepunkt). Kilde: Lydia og DBH.

Areal per ansatt er beregnet på totalt ansatte, også midlertidige og ansatt-typer som ikke har kontor plass. Areal per student er også beregnet på totalt antall, ikke hensyntatt studenttyper som krever større areal (medisin for eksempel) og heller ikke studenttyper som krever mindre areal.

Tilgjengelig arbeidsplassrelatert areal øker, mens areal per ansatt går ned. Dette tyder på at arealene brukes mer effektivt. Det at arealtallet fordeles på ansatte som ikke har kontor plass innebærer i realiteten at faste ansatte har mer areal tilgjengelig enn det ser ut til i grafen. Grafene over tilsier dermed at veksten i antall ansatte og studenter kan sies å være høyere enn veksten i areal.

KD bruker nøkkeltall på 10 kvm i bruttoareal per student for UH-sektoren som helhet. Dette kan ikke NTNU sammenligne seg med direkte. Dette fordi et universitet, i motsetning til høyskoler, har mye spesialareal som benyttes i undervisnings- og forskningsaktivitet. NTNU har derfor en stor andel areal til bruk for studenter og forskere i arbeidet med å utforske, eksperimentere, måle, teste og skape. Denne type areal er til for at fagmiljøene skal kunne utvikle nye bærekraftige og innovative løsninger. Konsekvensen er dermed en noe større arealbruk enn normen KD har for sektoren som helhet.

Videre anbefaling: Ny finansieringsmodell bør inneholde en justering av internhusleiemodellen slik at den ivaretar vekstbehov og gir gode incentiver for utnyttelse av fellesarealer. I tillegg bør den gi incentiver til mer effektiv arealbruk.

3.5 Aktivitetsendring i forbindelse med forbedrings/effektiviseringsprosjekter (FDVu)

NTNU satser stort på digitalisering og effektivisering av arbeidsprosesser. Innsparing av ressurser ett sted i organisasjonen medfører ofte økte kostnader et annet sted. Digitalisering medfører gjerne økte ressursbehov i IT-avdelingen, mens gevinsten (innsparingen eller kvalitetshevingen) oppstår enten ved fakultetene eller andre avdelinger i fellesadministrasjonen. Dagens finansieringsmodell ivaretar ikke behovet for å omdisponere sparte kroner fra ett sted over til de som bærer den nye kostnaden. Eksempler på slike kostnader kan være kostbare lisenser og /eller økt ressursbruk for forvaltning og videreutvikling av nye systemer. Det ble i 2021 jobbet med å se på hvilke alternative modeller som kan løse denne utfordringen, og det ble gitt anbefalinger fra prosjektgruppa om valg av såkalt FDVu-modell. Modellen var i utgangspunktet klar til å iverksettes i organisasjonen, men ble satt på hold i påvente av utredningen som dette utvalget skal gjennomføre. I figur 40 vises resultatet fra arbeidet om finansiering av FDVu-kostnader.

<p>Modellene</p> <p>Modell 1 – Omfordeling av basis: Grunnprinsippet er at finansiering av driften av nye digitale tjenester skjer gjennom omfordeling av basisbevilgning fra de enhetene som har nytteverdi (alternativ tar i bruk) av tjenesten til de enhetene som bærer kostnadene for forvaltning, drift, vedlikehold og mindre videreutvikling av tjenesten.</p> <p>Modell 2 – Finansiering fra bevilgningsveksten: Grunnprinsippet ligner til en viss grad på modell 1, men er avgrenset til at finansiering av driften av nye digitale tjenester hentes fra den årlige bevilgningsveksten og ikke gjennom omfordeling. Prinsippet innebærer at digitalisering av nye tjenester ses på som en felles infrastruktur og en felles kostnad som hele NTNU har nytte av.</p> <p>Modell 3 – Internfakturering: Internfaktureringsmodellen innebærer en periodisk kostnadsflytting (omfordeling) mellom den som har nytten (bruker) av tiltaket og den som bærer kostnaden.</p> <p>Modell 4 – Internleie IT: Grunnprinsippet for modellen er at enhetene som har nytteverdi (eller benytter) av en IT-tjeneste, vil faktureres andelsmessig, tilsvarende nettokostnadene for IT-avdelingen. I prinsippet vil en slik modell innebære at internleien skal dekke alle kostnader IT-avdelingen har ved forvaltning, drift, vedlikehold og videreutvikling av IT-tjenester som er overført fra Digitaliseringsprogrammet.</p>	<p>Tentative anbefalinger</p> <p>Arbeidsgruppa anbefaler ulike løsninger for kort og lang sikt:</p> <p>Kort sikt:</p> <p>Modell 1 - Omfordeling av basis, for følgende tjenester:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grunnleggende IT • Administrative støttetjenester • Fagnær IT som brukes av flere enn (3) fakultet <p>Modell 3 – Internfakturering, for følgende tjenester:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fagnær IT som brukes av opptil 3 fakultet <p>Begrunnelse: Modellene er modne og vil kunne tas i bruk raskt uten at det vil kreves omfattende videreutvikling. De gir også en klar sammenheng mellom bruk av tjenester og kostnaden ved å bruke tjenestene.</p> <p>Lang sikt:</p> <p>Modell 4 – Internleie IT, for følgende tjenester:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De fleste tjenester <p>Internleiemodellen IT følger de samme prinsippene som dagens internhusleiemodell, og kan tas i bruk for alle digitale tjenester. Modellen er ikke basert på kostnadskartlegging og finansiering av enkelttjenester, men vil kunne håndtere dimensjonering og finansiering av IT-funksjonen i NTNU overordnet og samlet. Modellen forutsetter at ansvarsdeling og styringsmodell endres for IT-området sammenlignet med sånn som det er i dag.</p>
--	---

Figur 40. Forslag til modeller for håndtering av FDVu-kostnader, og anbefalingen fra prosjektgruppa. Kilde: Prosjektet IT-gjennomgang i 2021.

Digitaliseringsprogrammet (DP) jobber med å utarbeide nytt mandat og lage forslag til hvordan gevinstrealisering kan gjøres i det videre. Her ønskes det også å tydeliggjøre hvor langt DP sitt mandat

strekker seg, og hvor linja tar over ansvaret for å hente ut gevinster (Notat til programstyret, saksnummer 11/22).

Utfordringene som mangelen på modell/mekanismer for å håndtere denne typen kostnadsendring har vi sett eksempel på i «Situasjonsbeskrivelse fra et studieadministrativt perspektiv». Tilbakemeldinger fra berørte avdelinger er at en løsning på denne utfordringen er helt avgjørende for å lykkes med videre arbeid med digitalisering og forbedring av prosesser og systemer ved NTNU⁷.

Observasjon: Dagens finansieringsmodell har ingen mekanismer for å omdisponere / gjennomføre gevinstrealisering av digitaliseringsprosjekter. Dette gjør det krevende for de som bærer FDVu-kostnaden å tilføre nok ressurser til å drifte og forvalte løsningene.

Videre anbefaling: Ny finansieringsmodell bør inneholde en mekanisme som muliggjør omdisponering av FDVu-kostnader mellom den som bærer ny kostnad og den som har gevinst av tiltaket.

3.6 Finansiering av strategisk omstillingsaktivitet (RSO)

Ved forrige gjennomgang av RFM⁸ ble det anbefalt en opptrapping av RSO-ramma til å utgjøre 15 % av total bevilgning. Gjennom årene har ulike styrevedtak blitt tatt, og per i dag er rammen delt i to: Ramme for rekrutteringsstillinger (RRS) og Ramme strategiske omstillingsmidler. Sistnevnte skal utgjøre minimum 6 % av total bevilgning. Dagens portefølje av prosjekter som dekkes av RSO-midler er et resultat av gjennomganger der prosjekter med karakter av ordinær drift har blitt overført til ramme drift.

Rammen anses som et viktig redskap for å kunne iverksette strategiske tiltak som går på tvers av fag og områder. Eksempler på dette er internasjonal utviklingsplan som dekker alle områder, og Stjerneprogrammet som støtter «stjerner» uavhengig av fagmiljø. Rammen nevnes spesielt i evalueringen av nyskapsområdet som viktig for å oppnå strategi:

«Selv om NTNUs finansieringsmodell ikke spesifikt har vært rettet mot innovasjon eller er basert på resultater basert på innovasjon, så har innovasjon i inneværende strategiperiode vært et tydelig prioritert satsingsområde ved NTNU, med et tilstrekkelig handlingsrom både på nivå 1 og nivå 2 til å kunne realisere NTNU innovasjonsoppdrag. En hovedandel av SO-midlene over prorektor for nyskaping sitt budsjett er viderefordelt til nivå 2 og 3, slik at innovasjonskapasiteten og stimulansen på nivå 2 og 3 er styrket» (Prorektor for nyskaping).

Det har vært lite tilgjengelige midler for årlig prioritering av nye tiltak, da størsteparten av porteføljen har vært låst i langsiktig strategisk aktivitet. Det kan fremdeles være rom for å vurdere om porteføljen skal rendyrkes ytterligere. Noen av tiltakene som anses varig inntil annen beslutning foreligger, er for eksempel forskningsinfrastruktur, digitaliseringspott og stjerneprogram. Andre tiltak er klart avgrenset

⁷ I følge gjennomgang av IT-avdelingen våren 2021 og intervju i ledergruppen Avdeling for studieadministrasjon, august 2022

⁸ Implementering av RFM, delprosjekt 3

i tid, som for eksempel ekstra bevilgning til ny infrastruktur innen utdanning. I vedlegg 3 er porteføljen og aktiviteter beskrevet litt nærmere.

I tabell 3 følger en oppstilling av porteføljen slik den har vært fordelt mellom områder de siste årene.

	2018	2019	2020	2021	2022
Campusutvikling	-	25 062	15 000	17 000	25 000
Digitalisering	71 400	102 400	107 700	115 400	109 300
Formidling	3 000	3 000	-	3 000	3 000
Forskning	179 342	158 147	152 834	145 454	151 700
Nyskaping	28 800	37 100	38 625	33 700	38 000
Organisasjon	11 600	12 800	8 000	7 200	7 000
Utdanning	44 184	58 684	63 678	76 310	74 762
Tilbakebetaling av tidligere forskutteringer	-	-	39 318	35 406	63 983
Sum andre strategiske tiltak	338 326	397 193	425 155	433 470	472 745

Tabell 3. Fordeling av RSO-porteføljen 2018-2022. Kilde: Bevisst.

Slik porteføljen er bygget opp i RFM harmonerer kategoriene ikke nødvendigvis med den nye utviklingsavtalen. Det er ytret ønsker om forutsigbarhet i tildeling til de ulike områdene, samtidig som man ønsker fleksibilitet til å ta inn nye satsinger og tiltak.

Erfaring viser at det ikke alltid er lett å få satt i verk alle avsatte RSO-midler innenfor det året de var planlagt for. Da ender midlene opp som ubrukte midler enten ved fakultet/institutt eller hos ansvarlig prorektor/direktør (mer om avsetninger i kapittel 6). De fordelte midlene er derfor i noen tilfeller en kilde til avsetninger ved fakultetene og sentralt. Dette oppleves som problematisk med tanke på økonomistyring i «nye tider» med avsetningstak fra KD og regel om maksimalt 2 % budsjettavvik. Dette fordi midlene oppleves som en øremerking som ikke kan hentes inn lokalt dersom de ikke brukes «i tide». Det kan være en fordel for både fakulteter og sentralt nivå med en strengere forvaltning av disse midlene. Det kan for eksempel si at det innføres rutiner for å kun utbetale RSO-midler i takt med kostnadspådraget, eller at midler som ikke brukes som forutsatt innen en gitt periode trekkes tilbake til sentralt nivå og omprioriteres.

Tiltak/mekanismer for å unngå dette bør inkluderes i ny modell. Det bør også ses på ny kategorisering og samtidig fastsette prosess for prioritering av nye og avslutning av eksisterende tiltak.

Observasjon: Dagens modell er et viktig redskap for å gjennomføre strategiske satsinger. Slik modellen virker er den imidlertid en kilde til avsetninger ved fakulteter og sentralt og har potensiale for forbedring.

Videre anbefaling: Ny finansieringsmodell bør ivareta at det settes av en andel til RSO. I modellen bør gamle kategoriseringer erstattes av nye, og prosess for jevnlig prioritering bør landes. Det bør vurderes mekanismer/rutiner for inntrekk av udisponerte RSO-midler.

4. Tverrfakultært samarbeid

Tverrfaglighet er utfordrende å måle godt. For det første, hva defineres som tverrfaglighet? Og for det andre, hvordan måle tverrfaglighet? Analysen på tverrfaglighet vil derfor ikke gi et helhetlig bilde over tverrfaglighet ved NTNU, men gir en indikator på det tverrfakultære samarbeidet ved NTNU. I denne sammenhengen defineres tverrfakultært samarbeid som samarbeid på tvers av fakultet. Dette vil ikke gi et helhetlig bilde på tverrfaglighet da det kan for eksempel være tverrfaglig samarbeid innad i samme fakultet eller at tverrfaglig samarbeid med eksterne samarbeidspartnere. Da problemstillingen i dette tilfellet er om NTNUs finansieringsmodell har medført større utfordringer med tanke på tverrfakultært samarbeid med andre enheter ved NTNU mener vi at måling av tverrfakultært samarbeid er en god parameter på det vi ønsker å evaluere.

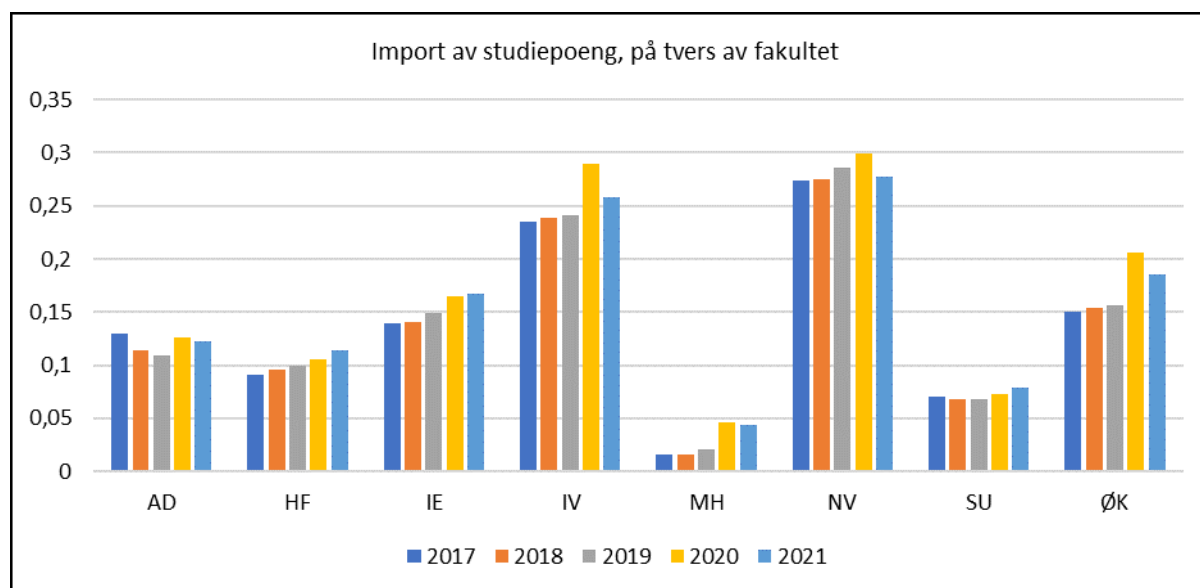
4.1 Tverrfakultært samarbeid innen utdanning

Tverrfaglighet defineres i denne sammenhengen som bruk av emner på tvers av fakultetene ved NTNU. Et eksempel på slik tverrfaglighet er at bachelorprogrammet i fysikk ved NV-fakultetet bruker emneporteføljen i matematikk ved IE. Et alternativ for NV ville vært å opprette egne emner i matematikk. NV avgir bevilgning til IE, men har samtidig ingen kostnader knyttet til undervisning og vurdering i matematikk.

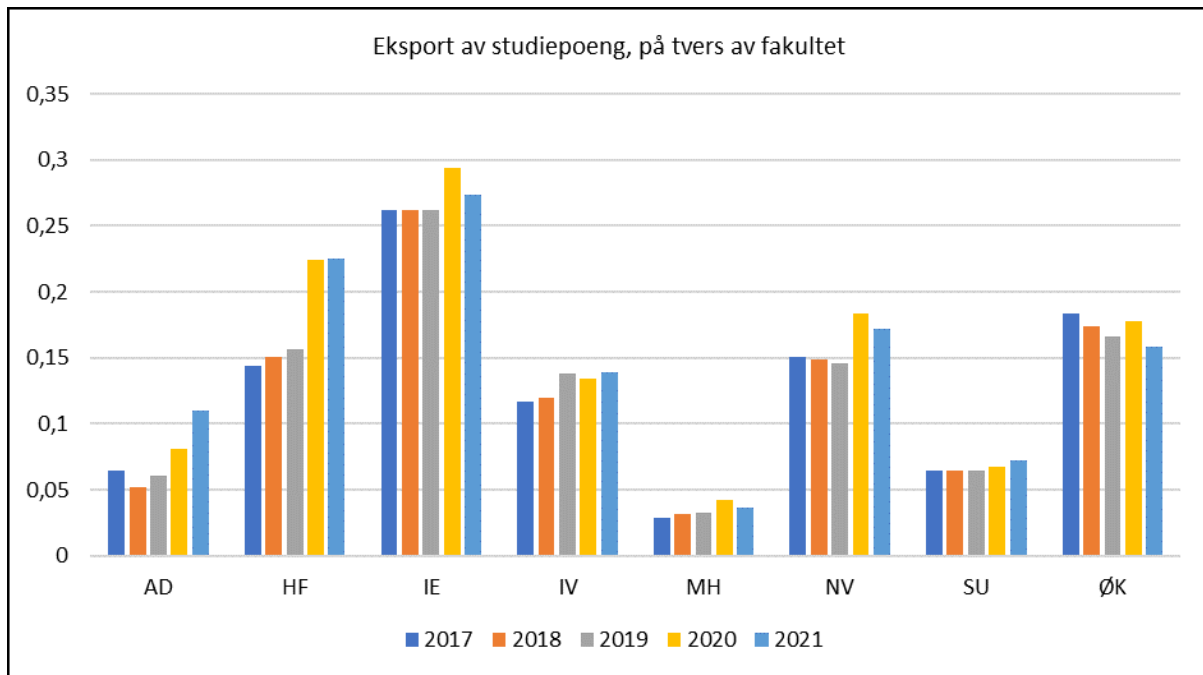
I den forrige inntektsfordelingsmodellen (IFM) var det mekanismer som premierte denne typen tverrfaglighet. Ekstra bevilgning ble knyttet til emner som var obligatoriske i studieprogrammer ved andre fakultet. Det er grunn til å tro at datagrunnlaget for denne delen av modellen var ufullstendig og at det ikke var prosesser som i tilstrekkelig grad sikret datakvaliteten over tid.

Nye RFM følger emnets organisasjonstilørighet når uttelling for studiepoengproduksjon fordeles. I denne framstillingen skal vi bruke emnenes fakultetstilørighet og gruppere etter studentenes fakultetstilørighet ved eksamenstidspunktet. Studentenes fakultetstilørighet er utledet fra studentenes studieprogram. Formålet med analysen er å finne ut om tiden med dagens RFM har endret bruk av emner på tvers av fakultetsgrensene.

I figur 41 og figur 42 viser vi henholdsvis andel import og eksport av studiepoeng. For å illustrere begrepene kan vi ta HF som eksempel. HF tilbyr ex.phil. til studenter ved hele NTNU. Det viser seg ved at HF har en relativt høy andel eksport av studiepoeng, ca. 22 % i 2021.

Figur 41. Andel studiepoeng i emner fra andre fakultet i perioden 2017 – 2021.

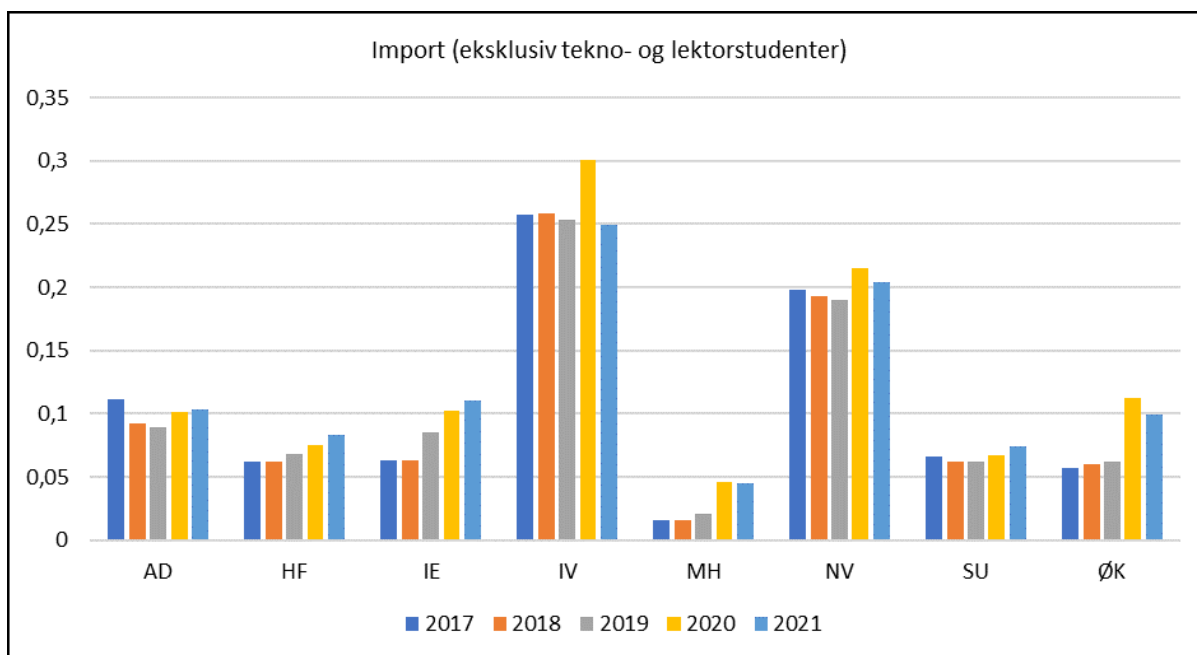

Figur 42. Andel studiepoeng fra studenter fra andre fakultet i perioden 2017 – 2021.

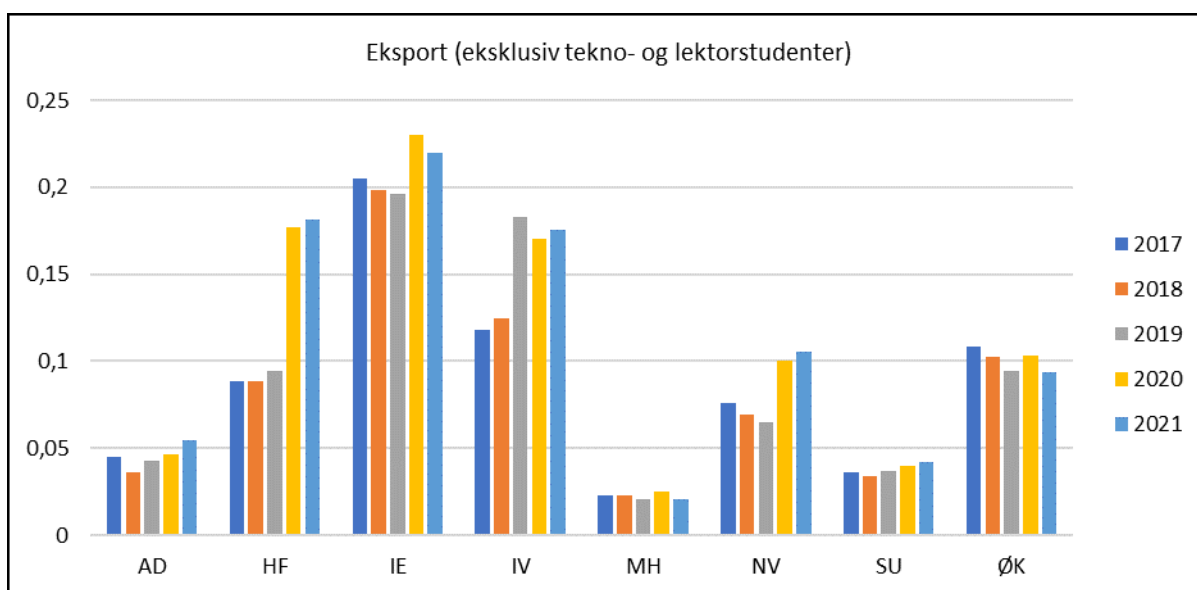
Dagens RFM virket fra 2018 og vi har tatt med 2017 som en referanse⁹. Vi ser i figur 41 og figur 42 at det er store forskjeller mellom fakultetene i både andel import og eksport. MH fakultetet bruker i minst grad emner fra andre fakultet og MHs emneportefølje brukes lite av andre fakultet. Teknologifakultetene IE, IV og NV ligger høyest i import og eksport av studiepoeng. Forskjellene er stabile over tid, og ingenting peker i retning av redusert import/eksport i perioden dagens RFM har virket. Ulikhetene mellom noen av fakultetene kan også skyldes andel studieprogram som er rammeplanstyrte ved fakultetet.

Store studentgrupper ved NTNU tilhører studieprogrammer som administreres av tverrfakultære forvaltningsutvalg. Dette gjelder programmer innen teknologi (FUS og FUI) og lektorutdanningen (FUL). Det er mulig at forvaltningsutvalgene har bidratt til stabilitet i andel import og eksport i perioden. I figur 43 og figur 44 ser vi derfor på emnebruk på tvers uten teknologi- og lektorstudentene. Vi ser igjen et bilde av relativt store forskjeller mellom fakultetene, men samtidig en stabilitet over tid. Utvekslingen av emner mellom fakultetene har holdt seg stabil også for studieprogrammer som ikke administreres på tvers av fakultetene.

⁹ Vi har sett på lengre tidsserier uten at det påvirker konklusjonene.

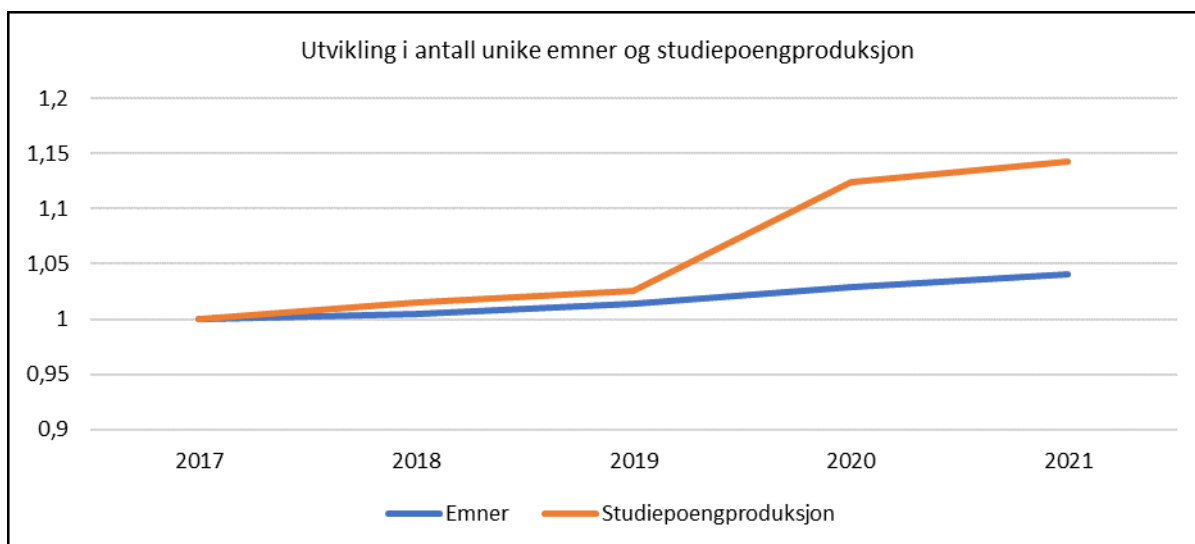

Figur 43. Andel studiepoeng i emner fra andre fakultet (teknologi- og lektorstudenter utelatt).

Figur 44. Andel studiepoeng fra studenter fra andre fakultet (teknologi- og lektorstudenter utelatt).

Hvis fakultetene hadde opprettet egne emner som erstatning for emner ved andre fakultet ville vi forventet en økning i antall emner. I figur 45 ser vi en oversikt over utviklingen i antall unike emner. Økningen fra 2017 til 2021 var på 4,1 %. Ser vi denne økning i sammenheng med utviklingen i antall (oppmeldte) studiepoeng er dette en beskjeden økning. Økningen i antall studiepoeng i perioden er på 14 %, se figur 45. En tolkning av dette er at vi har fått en mer effektiv bruk av emneporteføljen i løpet av perioden, men med forbehold da vi vet at pandemien har bidratt til uvanlig høy studiepoengproduksjon i 2020 og 2021.

Figur 45. Viser utviklingen av antall unike emner og antall oppmeldte studiepoeng (gitt i årsheter) i perioden 2017 – 2021. 2017 benyttes her som referanseår.

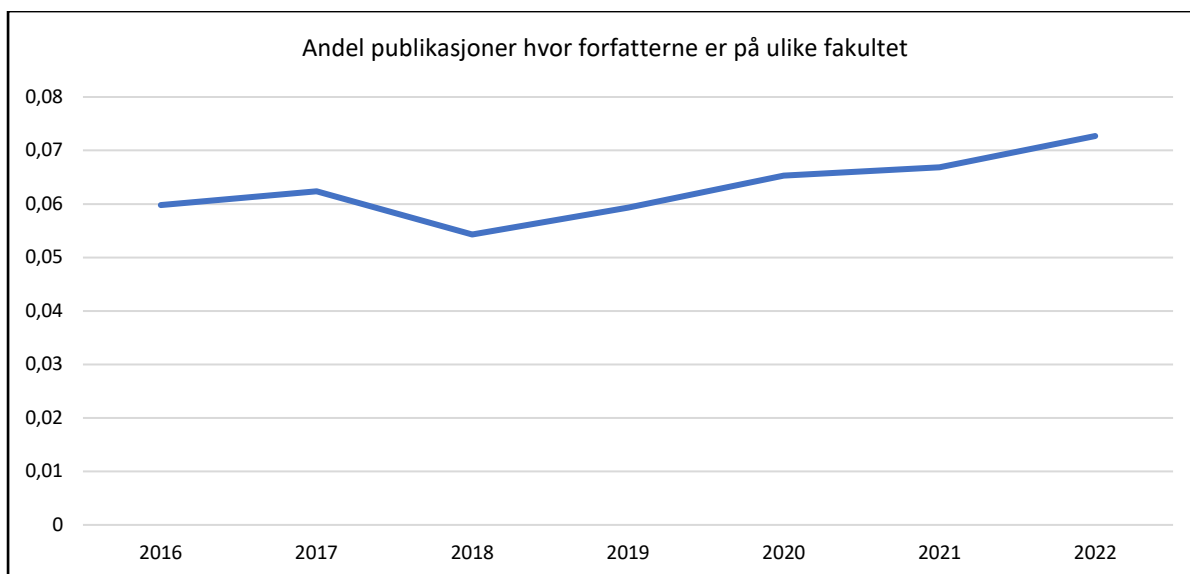
Bruk av emner fra andre fakultet varierer mellom fakultetene, men andel import og eksport har vært stabil i perioden 2017 – 2021. Ingenting tyder på at dagens RFM har påvirket bruk av emner på tvers av fakultetsgrensene. Antall emner i perioden har økt med ca. 4 %, samtidig som antall eksamensoppmeldinger (målt i studiepoeng) har økt med 14 %. Dette indikerer at enhetene ved NTNU i liten grad har utviklet egne emner som erstatning for emner ved andre fakultet.

Observasjon: RFM har ikke hindret at emner benyttes i studieprogram på tvers av fakultet.

4.2 Tverrfakultært samarbeid innen forskning

Tverrfakultært samarbeid på forskning defineres i denne sammenhengen som samarbeid på tvers av fakultet. For å måle dette på forskning har vi valgt å se på antall publikasjoner som har medforfattere ved ulike fakultet og doktorgrader som veiledes med veiledere fra ulike fakultet.

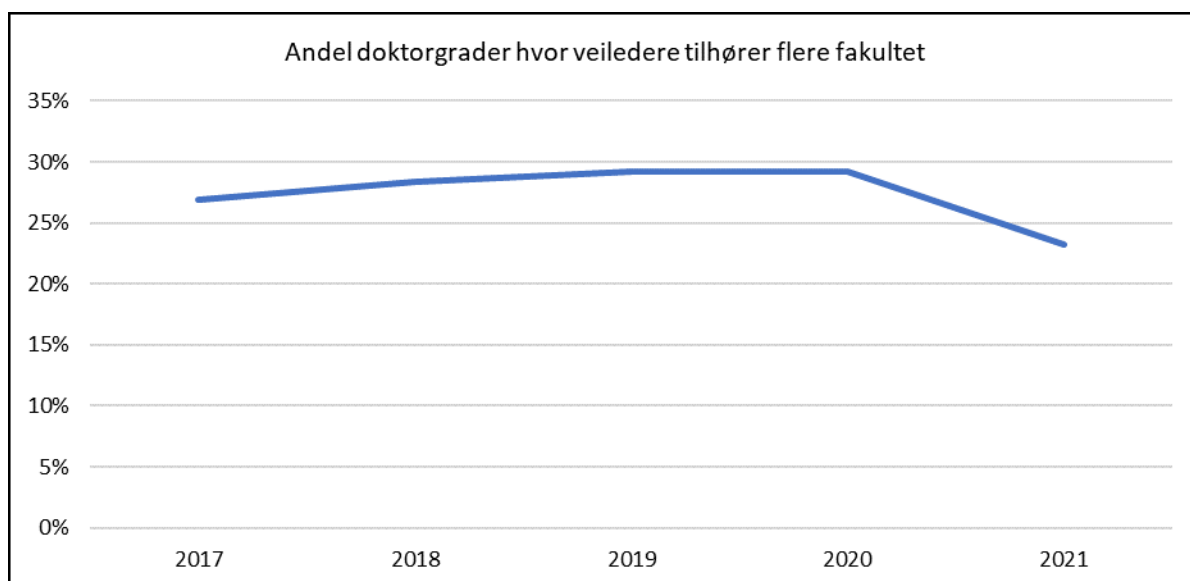
RFM ble innført med virkning fra og med 2018. I figur 46 vises det at andel publikasjoner hvor forfatterne er tilknyttet ulike fakultet ved NTNU har økt jevnt siden 2016. Uansett om at oppgangen av samarbeidspublikasjoner har vært større etter 2018 begynte oppgangen tidligere. Dette tyder på at NTNUs finansieringsmodell ikke har hatt noen kausal virkning på tverrfakultære publikasjoner, verken at den har ført til økt samarbeid eller vært et hinder for samarbeidet. Dette samsvarer i stor grad med hvordan finansieringsmodellen bør virke, i og med at den fordeler bevilgning basert på de ulike fakultets andel av publiseringspoeng.

Figur 46. Viser andel publikasjoner hvor forfatterne er tilknyttet ulike fakultet i tidsperioden 2016 – 2022. Kilde: Christin.

Videre ønsker vi å se på doktorgradskandidater som er veiledet av veiledere som er tilknyttet ulike fakultet. I dagens RFM vil institutt-tilhørigheten til hovedveileder motta 70 % av bevilgningen knyttet til den avlagte doktorgraden, mens biveileders institutt vil motta 30 % av bevilgningen. Fordelingen av hoved- og biveiledere gjøres ved oppstart av doktorgradsløpet, slik at tidsdimensjonen viser oppstartsår på doktorgrader.

I figur 47 vises det at det har vært en liten stigning av doktorgradskandidater som har vært veiledet av veiledere som tilhører ulike fakultet i perioden 2017 – 2020. I 2021 har det derimot vært en reduksjon av doktorgradskandidater som veiledes på tvers av fakultet. Dette kan tolkes at endret finansieringsmodell fører til færre doktorgradskandidater som veiledes på tvers av fakultet. Men den mest trolige årsaken er nok at pandemien og økt bruk av hjemmekontor har medført at det har vært mer utfordrende å samarbeide på tvers av fakultet, noe som resulterer i at færre doktorgradskandidater veiledes på tvers av fakulteter, og har trolig ingen sammenheng med finansieringsmodellen.

Figur 47. Viser andel aktive doktorgradskandidater som veiledes av veiledere fra ulike fakultet. Årsdimensjonen viser året hvor doktorgradsavtalen ble inngått. Kilde: FS.

Med bakgrunn i disse funnene er det grunn til å anta at dagens RFM har ikke har påvirket omfanget av tverrfakultært samarbeid innen forskning.

Hovedfunn: RFM påvirker ikke tverrfakultært samarbeid på forskningssiden, og er heller ikke et hinder for økt forskningssamarbeid.

5. Etter- og videreutdanning (EVU)

Etter- og videreutdanning (EVU) inndeles som videreutdanning, som gir formell kompetanse som er studiepoenggivende, og etterutdanning, som er kurs som ikke gir formell kompetanse. Ved NTNU følges UHRs notat *Tolkning av regelverket for finansiering av etter- og videreutdanning (EVU)* av 15. juni 2018. Flere fakultet har i den forbindelse gitt tilbakemeldinger om at denne tolkningen gir utfordringer for deres EVU virksomhet. Dette kapitlet vil derfor fokusere på de utfordringene fakultetene opplever.

Hovedutfordringen går ut på at Kunnskapsdepartementets finansieringskategorier alltid skal benyttes ved budsjettering av kostnadsnivå for ikke-økonomisk aktivitet. Ved økonomisk aktivitet kan imidlertid man avvike fra disse finansieringskategoriene så lenge at faktisk kostnad er mye lavere enn Kunnskapsdepartementets finansieringskategorier, da kan TDI-modellen for utdanning benyttes. Et EVU-tilbud kan ha andre kostnadsnivåer enn ordinære studieprogramtilbud innenfor samme fagområde. For eksempel kan et EVU-tilbud være digitalisert eller samlingsbasert, slik at arealbehovet ikke er like stort som for ordinære studietilbud. Ved å da benytte Kunnskapsdepartementets finansieringskategorier for å beregne egenfinansieringsprosent, og derav også studentpris, kan dette medføre en høyere studentpris enn hva markedet tilsier. Dette kan da medføre at det er færre studenter som søker og studietilbud risikerer nedleggelse. Dette forsterkes ved at fakultetene opplever at tilsvarende studietilbud på andre høgskoler og universiteter ikke benytter UHRs tolkning av regelverket, og da markedsføres med en lavere studentpris.

Utfordringen er at både ved ikke-økonomisk og økonomisk aktivitet kan kostnadsnivået for et EVU-tilbud være lavere enn KDs finansieringskostnader. Med andre ord kan man i realiteten prise seg for høyt, og på denne måten vil ikke pris være samsvarende med totalkostnadene. Dette resulterer i at man priser seg ut av markedet og studentene kan velge EVU-tilbud fra andre institusjoner som har en mer fleksibel tolkning av regelverket. Samtidig er det flere som stiller spørsmåltegn til TDI-modellen for utdanning er hensiktsmessig for EVU-tilbud, da noen EVU-tilbud ikke benytter alle indirekte kostnadene som denne beregningsmodellen benytter, som for eksempel arealkostnader.

Det er viktig å presisere at utfordringen handler om at beregningsmetodikken som benyttes overdimensjonerer totalkostnadene, og derav vil studentprisen settes for høyt sammenlignet med de reelle totalkostnadene for enkelte EVU-tilbud.

Endringer i egenbetalingsforskriften

Utfordringene som skisseres over forsterkes hvis de foreslåtte endringene i egenbetalingsforskriften trer i kraft. Enten må man ha 75 % eller høyere egenbetaling eller ingen egenbetaling. Den nye egenbetalingsforskriften begrenser dermed handlefriheten enheten har til å justere egenfinansieringsprosenten. Hittil har instituttene i stor grad håndtert utfordringen med høy studentbetaling, som skissert over, ved å tilpasse egenfinansieringsprosenten. Ved innføringen av ny egenbetalingsforskrift vil denne handlingsfriheten reduseres, og konsekvensene vil ifølge flere fakultet enten medføre for lav studentbetaling (75 % eller høyere egenfinansiering) eller for høy studentbetaling (ved ingen studentbetaling).

Slik disse utfordringene beskrives av fakultetene så handler dette ikke om å underestimere reelle kostnader, men at beregningslogikken som benyttes i UHRs tolkning av regelverket gir galt grunnlag for beregning og derav uønskede effekter.

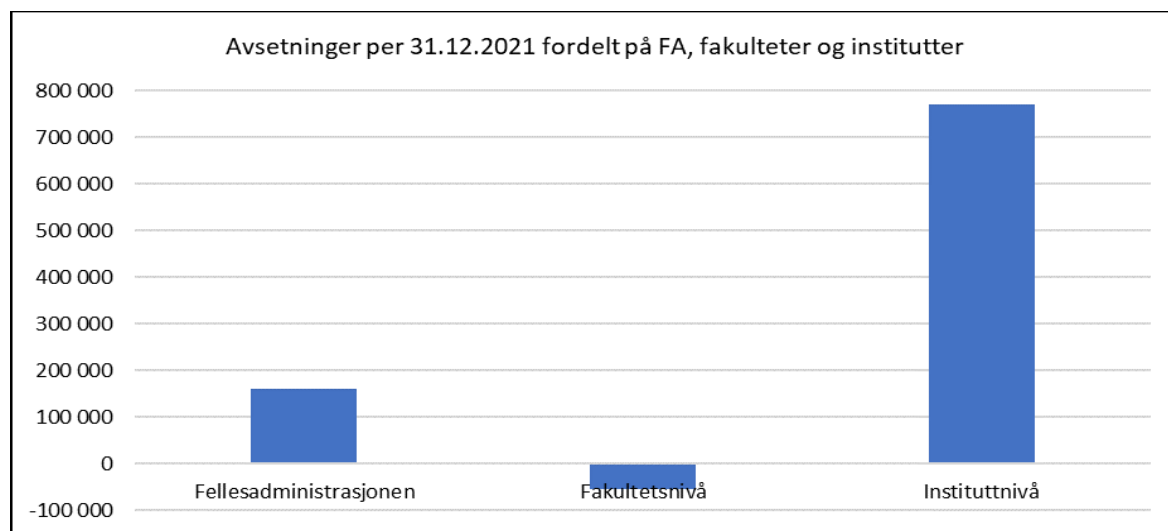
Observasjon: Fakultetene opplever at UHRs tolkning av regelverket for finansiering av EVU er for rigid og gir feil beregning av egenfinansiering og studentbetaling. Dette kan få konsekvenser for studentopptaket.

Videre anbefaling: Finansiering av EVU bør gjennomgås for å sikre at den incentiverer til økt EVU, samtidig som den er innenfor gjeldende regelverk.

6. Avsetninger

Avsetninger innenfor den bevilgningsfinansierte virksomheten er en direkte konsekvens av regnskapsresultatet (overskudd eller underskudd). Resultatet føres inn i institusjonens balanse og summeres med fjorårets avsetning. På denne måten varierer avsetningene fra år til år basert på regnskapsresultatet. Dette innebærer at hvis man har positive avsetninger har man gått i overskudd, mens negative avsetninger innebærer at man har gått i underskudd.

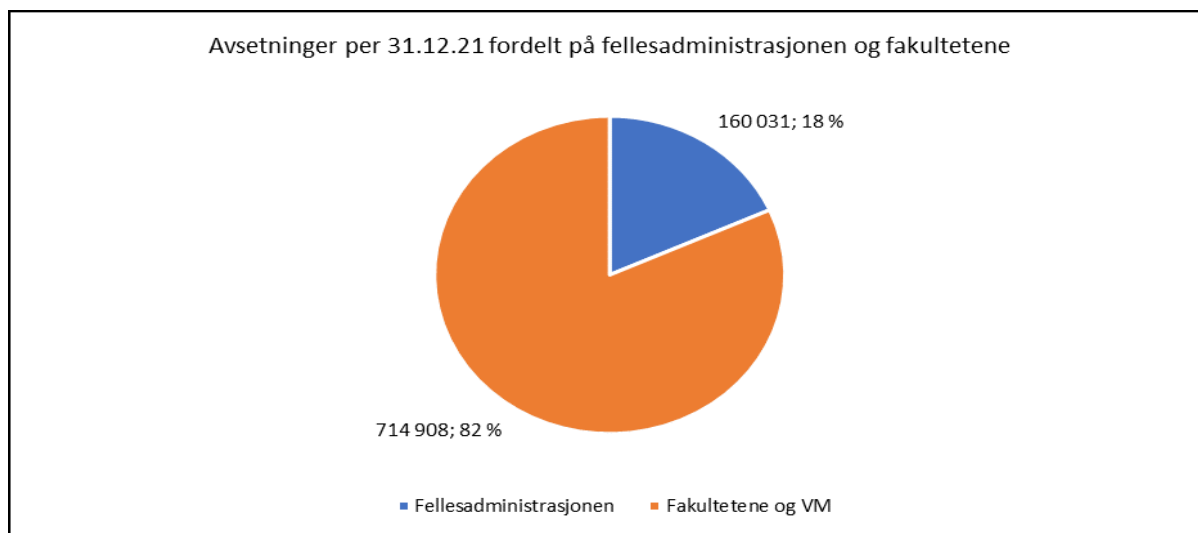
Det er spesielt viktig for NTNU å ha kontroll over sine avsetninger, da Finansdepartementet i samråd med Kunnskapsdepartementet har utarbeidet retningslinjer for hvor store avsetninger hver enkelt institusjon i sektoren kan ha. Retningslinjene fastslår at man kan ha inntil 5 % av bevilgningsinntekten fra Kunnskapsdepartementet i avsetninger. For NTNU vil 5 % av bevilgningsinntekten fra Kunnskapsdepartementet utgjøre ca. 370 millioner kroner. Eventuelle avsetninger utover denne grensen må være spesifisert og bundet opp i en plan for konkrete investeringer. Avsetninger utover 5 % som ikke er spesifisert og bundet opp i en plan for konkrete investeringer vil inndras av Finansdepartementet. Ved utgangen av 2021 hadde NTNU avsetninger på ca. 875 millioner kroner.

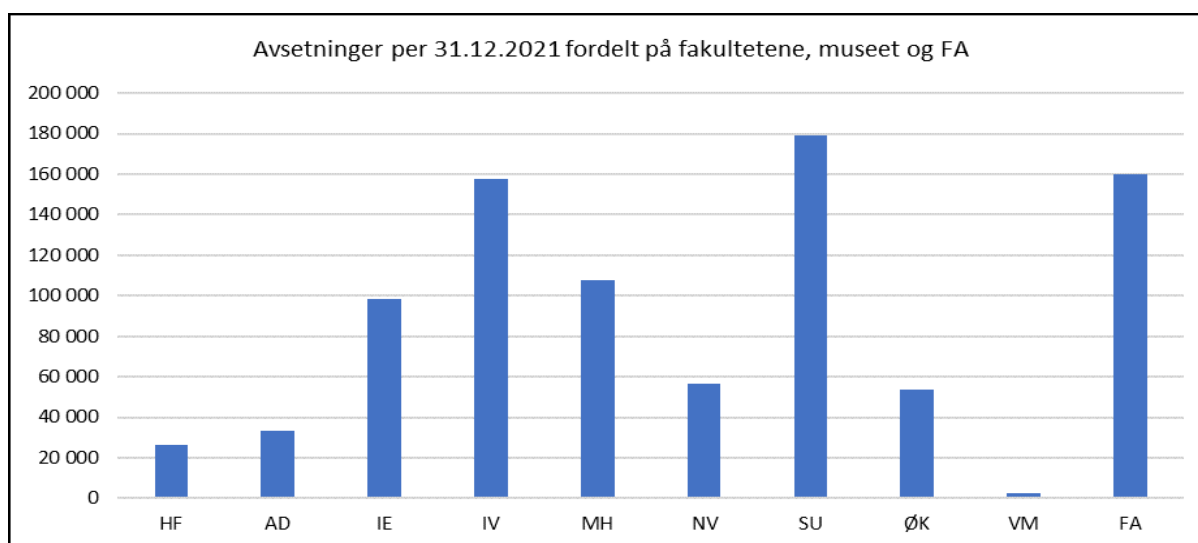
Figur 48. Viser avsetninger i 1000 kr fordelt på fellesadministrasjonen og fakultetene fordelt på fakultets- og instituttnivået per 31.12.21. Kilde: BEVISST innsikt.

Av totale avsetninger ligger om lag 714 millioner kroner, som tilsvarer 82 % ved fakultetene. Fakultetene har imidlertid forskuttet bruk av midler slik at fakultetsnivået samlet sett har negative avsetninger (eller gjeld) tilsvarende 55 millioner kroner. Fordelingen per fakultet vises i figur 50. Instituttene har en samlet avsetning på om lag 770 millioner kroner, som vises i figur 48. Fellesadministrasjonen har 160

millioner kroner i avsetninger ved utgangen av 2021, tilsvarende 18 % av NTNUs totale avsetninger per 31.12.2021. Dette vises i figur 49.

Figur 49. Viser avsetninger i 1000 kr fordelt på fakultetene, VM og fellesadministrasjonen per 31.12.21 og i prosent av NTNUs totale avsetninger. Kilde: BEVISST innsikt.

Figur 50. Viser avsetninger i 1000 kr per 31.12.2021 fordelt på fakultetene, Vitenskapsmuseet og fellesadministrasjonen. Kilde: BEVISST innsikt.

6.1 Hvilke faktorer fører til økte avsetninger i UH-sektoren?

Vi har analysert hvilke faktorer som bidrar til økte avsetninger. Det er imidlertid viktig å presisere at det kan være mange årsaker til at institusjonens avsetningsnivå varierer mellom år. Institusjonene kan for eksempel ha strategier for å både bygge opp og bygge ned et avsetningsnivå. Institusjonene som bygger opp avsetninger kan tenkes å gjøre dette for å spare til en framtidig større investering, eller for å opparbeide seg en risikobuffer til dårligere tider. Avsetninger vil også avhenge av faktorer som ikke kan relateres til strategisk økonomistyring.

For å analysere hva som kan tenkes å påvirke avsetningsnivået ser vi på sammenhengen mellom denne og de ulike aktivitetstypene som gjennomføres i UH-sektoren. Vi antar at UH-sektoren primært driver med utdanning og forskning. For å finne uttrykk for denne aktiviteten bruker vi statstilskuddet som

andel av totale driftsinntekter som mål på hvor stor del av aktiviteten som brukes på bevilgningsfinansiert utdanning og forskning. Videre brukes NFR-, EU- og annen bidrags- og oppdragsinntekt som andel av totale driftsinntekter som mål på hvor stor del av aktiviteten som brukes på ekstern forskning og utdanning. Til slutt inkluderer vi en variabel for anleggsmidler som andel av totale driftsinntekter som mål på hvor infrastrukturintensiv en institusjon er. Summen av disse forklaringsvariablene og et udefinert restledd forklarer variasjoner i avsetning som andel av totale driftsinntekter.

Grunnmodellen for analysen er definert slik:

$$\frac{Avsetning_{it}}{Driftsinntekt_{it}} = \frac{\beta_1 Statstilskudd_{it} + \beta_2 NFR_{it} + \beta_3 EU_{it} + \beta_4 Bidrag_{it} + \beta_5 Oppdrag_{it} + \beta_6 Anleggsmidler_{it}}{Driftsinntekt_{it}} + \alpha_i + \epsilon_{it}$$

Modellen tester hvilke typer inntekter fører til økt avsetning. Med andre ord tester modellen om det er statstilskudd, NFR-inntekt, EU-inntekt, annen bidragsinntekt, oppdragsinntekt eller anleggsmidler som påvirker om en institusjon har avsetninger eller ikke.

Vi kjører tre spesifikasjoner av modellen, som vises i tabell 4. Den første modellspesifikasjonen er en enkel regresjon (OLS), mens de to siste transformeres modellen slik at den kontrollerer for faste effekter unikt per institusjon, og i den siste også effekter unikt for aktuelle år. Modell 2 og 3 øker sannsynligheten for å måle effekten av hver forklaringsvariabel på avsetningsnivået, og ikke andre institusjonsspesifikke eller tidsspesifikke effekter. Modellen bruker data for årene 2014 til 2020 på institusjonsnivå i UH-sektoren. Dette vil si at disse resultatene estimerer hva som påvirker avsetninger når man sammenligner ulike institusjoner i UH-sektoren, i perioden 2014 til 2020.

Tabell 4. Regresjonsanalyse hvor man ser på hvilke variabler som påvirker avsetninger i UH-sektoren. Modellen tar utgangspunkt i perioden 2014 – 2020.

Variabler	OLS (1)	Fixed effects (2)	Fixed effects (3)
Statstilskudd	0,386*** (0,142)	0,267** (0,113)	0,254** (0,114)
NFR-inntekt	-0,0458 (0,296)	1,254*** (0,413)	1,411*** (0,429)
EU-inntekt	0,115 (1,134)	1,076 (1,148)	1,174 (1,254)
Bidragsinntekter	0,505** (0,217)	-0,616* (0,320)	-0,460 (0,328)
Oppdragsinntekter	-0,00384 (0,341)	0,0320 (0,420)	0,0206 (0,416)
Anleggsmidler	-0,00768 (0,00973)	-0,0845*** (0,0115)	-0,0823*** (0,0117)
Konstant	-0,233* (0,138)	-0,104 (0,105)	-0,111 (0,106)
Antall observasjoner	172	172	172
R ² (within)	0,245	0,372	0,421
Antall institusjoner		38	38
Institusjon fixed effects		Ja	Ja
År fixed effects			Ja
Standardfeil i parantes ***p < 0,01, ** p < 0,05, * p < 0,1			

Grunnmodellen (1) har den laveste forklarte variasjonen (R^2 -within) av de tre modellene. Dette innebærer at denne modellen forklarer variasjonene til avsetninger i lavest grad sammenlignet med de andre modellene. Dette innebærer at det er modell (3) som i høyest grad forklarer variasjonen for avsetninger av disse tre modellene. Med andre en modell som hensyntar faste effekter per institusjon og per år.

I modell 1 er effekten av statstilskudd sterkt signifikant og positiv. Dette innebærer at hvis statstilskuddet øker som andel av totale inntekter vil i gjennomsnitt andel avsetning av totale inntekter også øke, alt annet lik. Statstilskuddet symboliserer all bevilgningsfinansiert aktivitet, og vil blant annet variere i takt med nye studieplasser, nye rekrutteringsstillinger og økt studiepoengproduksjon. Verken NFR- eller EU-inntekt er signifikante i modell 1, mens andre bidragsinntekter enn NFR- og EU-inntekt har en positiv og signifikant effekt. Effekten av oppdragsinntekter og anleggsmidler er ikke signifikante i modell 1.

I modell 2 og 3 øker den forklarte variasjonen, noe som tyder på at vi har bedre modellspesifikasjoner i modell 2 og 3 enn i grunnmodellen. I disse estimeringene er effekten av statstilskudd fortsatt signifikant og positiv, men effekten er noe lavere. Effekten av NFR-inntekt er nå signifikant og positiv. Dette impliserer at hvis andel NFR-inntekter av totale inntekter øker, økes også andel avsetninger. Effekten av EU-inntekt er ikke signifikant i modell 2 og 3, mens effekten av andre bidragsinntekter er svakt signifikant i modell 2 og er nå negativ. Oppdragsinntekter er heller ikke signifikante i modell 2 og 3, mens effekten av anleggsmidler nå er sterkt signifikant og negativ. Det impliserer at hvis institusjonen har flere anleggsmidler vil andel avsetninger reduseres.

Resultatene fra estimeringen av de tre modellene gir oss klare indikasjoner på at det finnes institusjonsspesifikke effekter som modell 1 ikke klarer å ta høyde for. I tillegg indikerer resultatet i modell 3 at det i en viss grad finnes tidsspesifikke effekter som det bør tas høyde for. Vi legger derfor resultatene fra modell 3 til grunn videre.

Vi finner støtte for at det finnes tre observerbare variabler som kan forklare noe av variasjonen vi ser i avsetningsnivået for institusjoner i UH-sektoren. Funnene tyder på at hvis statstilskuddet øker som andel av totale inntekter vil dette i gjennomsnitt også øke andel avsetninger. Vi kan tenke oss at en sterk økning i bevilgning som følge av nye studieplasser kan være en slik positiv effekt, som gir en treghet i tilpasning til nytt inntektsnivå, som fører til økte avsetninger. Videre har også NFR-inntekter en positiv og signifikant effekt på avsetningsnivået. NFR-aktivitet, som all annen BOA-aktivitet, medfører en overføring av midler til dekning av indirekte kostnader fra det eksterntfinansierte prosjektet til bevilgningsøkonomien. Også her kan den positive effekten av NFR-aktivitet tolkes som en treghet i tilpasningen i bruk av midler som skal dekke indirekte kostnader eller overføring av egenfinansiering, slik at avsetningsnivået på kort sikt økes. Den tredje signifikante effekten i modell 3 er effekten av anleggsmidler. Dette kan tolkes som at institusjonene på kort sikt reduserer avsetningsnivået ved å investere i bygg, utstyr og annet anlegg.

For å synliggjøre styrken av effekten kan vi se på de partielle effektene av de signifikante variablene på avsetningsnivået for NTNU. Effekten av økt statstilskudd er i modell 3 på 0,25. Dette innebærer at hvis andel statstilskudd av totale inntekter øker med 1 prosentpoeng vil avsetningsnivået som andel av totale inntekter øke med 0,25 prosentpoeng, alt annet likt. I et regneeksempel vil det være det samme som at hvis statstilskuddet øker med 10 millioner kroner vil avsetningene estimert økes med 2,5 millioner kroner. Effekten av NFR-inntekten er estimert til 1,4, noe som innebærer at hvis NFR-inntekten økes med 10 millioner kroner vil avsetningsnivået estimert økes med 14 millioner kroner. Mens en effekt på anleggsmidler på -0,08 vil bety at hvis anleggsmidler økes med 10 millioner kroner vil avsetningene estimert reduseres med 0,8 millioner kroner. Dette handler ikke om at midlene som

BOA-prosjektet har mottatt fra ekstern finansjør ikke er benyttet, men om samspillet mellom BOA-prosjektene og internøkonomien, og at det lokale handlingsrommet som bygges opp ikke blir benyttet i stor nok grad og fortløpende. Dette kan handle om at de totale kostnadene de indirekte kostnadene skal dekke ikke oppstår i sin helhet på instituttnivået, selv om inntekten overføres til instituttnivået.

6.2 Hva påvirker nivået på avsetninger for instituttene ved NTNU?

Vi vil nå prøve å gjenskape estimeringen gjort på institusjonsnivå i hele UH-sektoren for instituttene ved NTNU. På grunn av fusjonen har vi ikke et like langt tidsintervall å estimere ut ifra som vi har for UH-sektoren. Vi ser derfor på alle institutt i perioden 2017 til 2020.

Siden instituttenes avsetninger ikke nødvendigvis er et direkte resultat av tidligere avsetninger og regnskapsresultat, benyttes regnskapsresultatet som avhengig variabel. Det vil si at vi prøver å forklare variasjoner i instituttenes resultat (overskudd/underskudd). Forklaringsvariablene som benyttes er bevilgningsinntekt, men inkluderer også andre inntekter fra bevilgningsøkonomien (for eksempel salgsinntekt). Denne inntektsvariabelen sier også noe om den eksterne aktiviteten et institutt driver, som for eksempel salg av koronatester. Videre benytter vi fortsatt NFR-, EU- og andre bidrag- og oppdragsinntekter som forklaringsvariabler. Som mål på om et institutt et infrastrukturintensivt benyttes avskrivinger per år som forklaringsvariabel. Resultatene for regresjonsanalysen er gjengitt i tabell 5.

Tabell 5. Regresjonsanalyse hvor man ser på hvilke variable som påvirker avsetninger i UH-sektoren. Modellen tar utgangspunkt i perioden 2017 – 2020.

Variabler	OLS (1)	Fixed effects (2)	Fixed effects (3)
Statstilskudd	1,136*** (0,355)	0,710 (0,478)	0,880* (0,501)
Salgsinntekter	0,645 (0,391)	1,334** (0,525)	1,480*** (0,551)
NFR-inntekt	1,096*** (0,384)	0,925* (0,498)	1,134** (0,526)
EU-inntekt	0,199 (0,478)	0,714 (0,600)	0,960 (0,633)
Bidragsinntekter	1,139*** (0,364)	0,880* (0,490)	1,023** (0,512)
Avskrivinger anlegg	1,318* (0,681)	-1,302 (1,192)	-1,229 (1,206)
Konstant	-1,091*** (0,350)	-0,741 (0,459)	-0,903* (0,480)
Antall observasjoner	177	177	177
R ² (within)	0,183	0,087	0,101
Antall institusjoner		60	60
Institutt fixed effects		Ja	Ja
År fixed effects			Ja
Standardfeil i parantes ***p < 0,01, ** p < 0,05, * p < 0,1			

Når man sammenligner modellen for instituttene ved NTNU med de modellene vi hadde for UH-sektoren kan vi se at det er en svakere forklaringskraft for modellene på instituttnivå. Dette innebærer at vi har utelatt viktige forklaringsvariabler, uten at vi vet hvilke dette er. En robusthetssjekk av modell

1 viser at vi har faste effekter per institutt som det bør tas høyde for. Vi kommenterer derfor resultatene i modell 3 videre.

På samme vis som UH-sektoren finner vi også her en positiv, men svak signifikant effekt av bevilgning. Salgsinntekter innenfor bevilgningsøkonomien er sterkt signifikante. Vi finner derimot ingen signifikant effekt av avskrivninger. Som for UH-sektoren ser det ut som at den eksterne aktiviteten hos et institutt et signifikante forklaringsvariabler (både når det gjelder salgsinntekter, NFR-aktivitet og annen bidragsaktivitet).

Effekten av disse tre er sterke i den forstand at en enhets endring endrer avsetningene med mer enn en enhet. For å eksemplifisere vil dette bety at hvis man øker salgsinntektene med 10 millioner vil avsetningene estimert øke med 14,8 millioner kroner. En økning på 10 millioner for NFR-aktivitet vil føre til at avsetningene estimert økes med 11,34 millioner kroner, mens en økning på andre bidragsaktiviteter med 10 millioner vil føre til en estimert økning i avsetninger på 10,23 millioner kroner.

Observasjon: Jo høyere bidragsfinansiert aktivitet enheten har, desto høyere avsetninger har enhetene.

Videre anbefaling: Ny finansieringsmodell bør ha mekanismer som virker mot at avsetninger bygges opp.

7. Kunstnerisk virksomhet

Ifølge notatet *Om finansiering av kunstnerisk utviklingsarbeid og stipendiatstillinger for kunstnerisk utviklingsarbeid* av UHR-kunst, design og arkitektur er NTNU den tredje største institusjonen i UH-sektoren i kunstnerisk virksomhet, målt etter antall årsverk i undervisnings- og forskerårsverk som er ansatt på grunnlag av kunstneriske kvalifikasjoner per oktober 2020. Samtidig er NTNU den institusjonen som har flest årsverk i rekrutteringsstillinger knyttet til kunstnerisk utviklingsarbeid.

I UH-loven § 1-1 sidestilles vitenskapelig forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid. Likevel inkluderes ikke kunstnerisk utviklingsarbeid i de nåværende finansieringsmodellene for noen av resultatindikatorene, da man ikke nødvendigvis vil oppnå publiseringspoeng for publisering av et kunstnerisk utviklingsarbeid samtidig som det er få muligheter for ekstern finansiering. For å eksemplifisere dette tildeler Program for kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU) kun ca. 18 millioner kroner til kunstnerisk utviklingsarbeid i UH-sektoren. Det er ellers få muligheter til å innhente ekstern finansiering innenfor kunstnerisk virksomhet.

Ved NTNU har Rektor forpliktet seg til å bidra til å bygge opp det nye ph.d.-programmet innenfor kunstnerisk utviklingsarbeid med 2 ph.d.-stillinger per år i 4 år (HF, AD) under forutsetning av at de aktuelle fakultetene også prioriterer dette området. Dette skjer ved bruk av den delen av rekrutteringsstillingene som er øremerket av Rektor.

Fakultetene som selv har kunstnerisk virksomhet beskriver i dag en situasjon hvor det er for liten finansiering knyttet til kunstnerisk virksomhet:

«Vi minner i tillegg om at våre utøvende kunstnere heller ikke får noen resultatmidler fra sin vidstrakte og i mange tilfeller internasjonalt anerkjente formidlingsvirksomhet. Dette gir trange rammer for utøvende kunstnerisk virksomhet...» (HF-fakultetet).

Observasjon: Det oppleves ikke som at kunstnerisk virksomhet finansieres i tilstrekkelig grad i dag.

8. Fakultetenes evaluering av dagens finansieringsmodeller

I forbindelse med evalueringen av dagens finansieringsmodell ble fakultetene og museet bedt om å gjøre en situasjonsbeskrivelse av dagens modell ut ifra hvordan finansieringsmodellene har virket for å muliggjøre fakultetets måloppnåelse, ivaretagelse av god og effektiv drift, samt tilrettelegger for tverrfaglig samarbeid. I tillegg ble fakultetene forespurt om det er elementer i dagens finansieringsmodell som vil legge ekstra press på det lokale handlingsrommet i en situasjon med nullvekst. Fakultetene hadde også anledning til å komme med andre momenter om dagens finansieringsmodell enn de aktuelle problemstillingene som ble skissert.

8.1 Prinsipper i dagens finansieringsmodell

Det er gjennomgående i situasjonsbeskrivelsene at fakultetene og museet vurderer prinsippene på dagens finansieringsmodell som gode. Rammestyring, forutsigbarhet og transparens er prinsipper som fungerer godt og er ønskelige fra fakultetene i en videre finansieringsmodell. I tillegg vurderes det at en gjennomgående finansieringsmodell (Kunnskapsdepartementet → NTNU → Fakultet → Institutt) er ønskelig, slik at man insentiverer de samme indikatorene.

Observasjon: Prinsipper som rammestyring, forutsigbarhet og transparens evalueres som gode.

Videre anbefaling: Prinsippene rammestyring, forutsigbarhet og transparens anbefales videreført i framtidig finansieringsmodell.

«Samtidig er det viktig at RFM er enkel og transparent, slik at enhetene ser sammenhengen mellom resultat og resultatbevilgning» (ØK-fakultetet).

Rammestyringsprinsippet er noe som flere fakultetet trekker frem som viktig for å tydeliggjøre ansvar og handlingsrom.

«NV mener at det at fakultetene selv styrer sin samlede bevilgning, og prioriterer, planlegger og gjennomfører aktiviteten sin innenfor dette, legger til rette for god og effektiv drift og virksomhetsstyring. Fakultetene har gjennom dette mulighet til å prioritere aktivitet som genererer inntekter, og styrer selv hvilke ressurser man setter inn for å oppnå ønskede resultater» (NV-fakultetet).

Samtidig er **forutsigbarhet og transparens** prinsipper som vektlegges godt og som sees på som en forutsetning for å ha en effektiv budsjettprosess.

«Modellen oppleves å gi forutsigbarhet, men samtidig påvirkingsmuligheter. Selve budsjettfordelingen gjøres også effektiv med kvantifiserbare indikatorer fremfor politiske diskusjoner» (NV-fakultetet).

Gjennomgående finansieringsmodeller evalueres også som et godt prinsipp. De ulike fakultetene begrunner dette noe ulikt da noen ser på at en gjennomgående finansieringsmodell gir et felles språk og forståelse på tvers av organisasjonsnivåene, mens andre mener at insentiv påvirker prioriteringene og dermed vil like insentiv lokalt medvirke til at man realiserer insentivene i den nasjonale finansieringsmodellen. Dette eksemplifiseres av ØK-fakultetet på følgende måte:

«De ulike resultatindikatorer gir incentiver til å sette fokus på et bredt spekter av oppgaver, og har vært brukt aktivt til å foreta strategiske valg og til å oppnå målene i gjeldende strategier.

Videre anbefaling: Det anbefales at videre finansieringsmodell til dels er lik den nasjonale finansieringsmodellen.

Helt konkret ser vi at forskningsincentivene har hjulpet oss med å nå BOA-målene i vår strategiske plan. Publiseringsaktiviteten har også økt, og vi mener at incentivene har bidratt til det» (ØK-fakultetet).

8.2 Realisering av strategi og ivaretagelse av god og effektiv drift

Finansieringsmodeller bør virke på en slik måte at den muliggjør realisering av strategien. Samtidig bør en finansieringsmodell muliggjøre god og effektiv drift. En finansieringsmodell kan ikke alene realisere verken strategi eller god drift, men kan være bidragsytende til at den kan bli muliggjort.

Lokalt handlingsrom vektlegges av fakultetene i stor grad. Egen påvirkning på inntektssiden er en faktor som vurderes til å bidra til lokalt handlingsrom, noe som er med på å muliggjøre realisering av strategien. På denne måten kan man foreta lokale prioriteringer for å oppnå økt bevilgning.

«Rammefordelingsmodellen (RFM) synliggjør økonomisk effekt av prioriteringer, ved å tildele bevilgning basert på måloppnåelse på modellens indikatorer. Modellen er transparent med en direkte sammenheng mellom produksjon og bevilgning. Dette gjør det mulig for den enkelte enhet å gjøre strategiske beslutninger for å påvirke eget handlingsrom, ikke bare på kostnadssiden, men også inntektssiden» (MH-fakultetet).

Samtidig vurderes en effektiv budsjettprosess som et viktig moment for å ivareta god og effektiv drift. I dagens finansieringsmodell fordeles hoveddelen av bevilgningen automatisk, noe som oppleves som effektivt og forutsigbart, da dette er synlig for fakultetene og instituttene i NTNUs digitale virksomhetsstyringssystem BEVISST. På en annen side oppleves endringer i basisbevilgning som mindre forutsigbart.

«Vi opplever at NTNU i stor grad har kommet dit i dag, ved at hoveddelen av budsjettet fordeles per automatikk og at det i hovedsak er de strategiske midlene som er gjenstand for diskusjon. Dette bidrar til effektive budsjettprosesser der rammene fordeles raskt og at vi bruker tid på «de riktige tingene» (AD-fakultetet).

«Selve budsjettfordelingen gjøres også effektiv med kvantifiserbare indikatorer fremfor politiske diskusjoner» (ØK- og NV-fakultetet).

«Justeringer som foretas i basis f.eks tilbakeholdt prisjustering, høy produksjon i 2020 som ble holdt tilbake, insentivmidler EU, den relative endringen av 14% av bevilgningen til RSO og lukking av modellen, kan skape store svingninger i bevilgningen fra LTB runde til LTB runde selv om plantallene for resultatindikatorene holdes stabile. Det gir instituttene og fakultet lite forutsigbarhet for den totale bevilgningen (basis+resultatuttelling) og vanskeliggjør arbeidet med LTB» (SU-fakultetet).

Videre anbefaling: Ny intern finansieringsmodell ved NTNU bør gjenspeile hovedelementene den nasjonale finansieringsmodellen. Dette er viktig for å sikre NTNU god uttelling i forhold til insentivene i denne over tid.

Observasjon: Justeringer i basisbevilgning oppleves som lite forutsigbar med dagens praksis.

Da flere av indikatorene er i lukket finansieringsramme oppleves disse som lite forutsigbart. Dette vanskeliggjør planlegging da resultatbevilgning knyttet til disse faktorene avhenger av faktorer som ikke kan kontrolleres av egen enhet.

«Indikatorer med lukket ramme oppleves som problematiske. Disse setter ulike enheter opp mot hverandre og er i tillegg lite forutsigbare» (IE-fakultetet).

En av indikatorene som er i lukket ramme, men som likevel vurderes til å ha virket på en god måte, er EU-indikatoren. Flere fakultet trekker frem at denne indikatoren har virket godt for å realisere strategien om økt EU-aktivitet.

«Et annet strategisk satsingsområde for sektoren, NTNU og IV er økt tilstedeværelse på den internasjonale forskningsarenaen, herunder EUs rammeprogram. Å lykkes på denne arenaen er en ressurskrevende og langsiktig prosess, og den finansielle «gearingen» i de gjennomgående finansieringsmodellene har gitt; 1) insentiv til å tørre å gå i denne retningen, og 2) økonomisk ryggdekning for ressursinnsatsen» (IV-fakultetet).

8.3 Tverrfaglighet

Flere av fakultetene har rettet bekymring om dagens finansieringsmodell fungerer godt nok til å ivareta tverrfaglighet på utdanningsområdet. Bakgrunnen for dette går hovedsakelig ut på at det er finansielt ønskelig å «eie» egne emner og kan på denne måten motvirke at det inngår emner i studentenes studieplan på andre institutt enn eget.

«Slik RFM (og VFM) er utformet i dag, stimulerer den for eksempel ikke til samarbeid i utdanningsprogrammer mellom institutter og på tvers av fakulteter. Dette er uheldig da det hindrer en mer effektiv bruk av ressurser for NTNU som helhet og den kvalitetsheving i studieprogrammene som kan følge av mer effektiv ressursbruk. Det er mange eksempler på emner som gis av ulike institutt med betydelig faglig overlapp og hvor det er potensiale til å spare undervisningsressurser ved ett institutt/fakultet ved å overlate emneansvaret til ett av de andre instituttene/fakultetene» (ØK-fakultetet).

På forskningsområdet vurderer fakultetene at dagens finansieringsmodell har virket bedre for å ivareta tverrfagligheten.

«Dagens finansieringsmodeller er ikke til hinder for tverrfaglig samarbeid innen forskning og forskerutdanning» (AD-fakultetet).

Det er imidlertid større uenigheter mellom fakultetene når det gjelder hvordan doktorgradsindikatoren har påvirket tverrfagligheten. Noen av fakultetene mener at å fordele bevilgning avhengig av institutt-tilhørigheten til hoved- og biveileder fører til bedre tverrfaglighet, mens andre mener at dette har vært et hinder for tverrfagligheten.

«Innen forskningsområdet ser vi at RFM sin fordeling av resultat på ph.d.-indikatoren kan være problematisk. Når doktorgrad deles opp i 70 % til hovedveilederes fakultet og 30 % til medveilederes fakultet, fører dette lett til at et fakultet ikke bruker hovedveileder fra annet fakultet eller biveileder fra andre fakulteter siden de «går glipp av» bevilgning, men sitter igjen med størsteparten av kostnadene knyttet til disputas. Dette kan gjøre at kandidaten ikke får det optimale veilederteamet for sitt prosjekt» (HF-fakultetet).

«Innenfor flere av resultatindikatorene har man også ivaretatt den tverrfaglige finansielle uttellingen. For eksempel for doktorgradsindikatoren, hvor den finansielle uttellingen tilfaller både hovedveilederes og biveilederes organisatoriske enhet, fremfor å la uttellingen tilfalle doktorgradsstudentens organisatoriske enhet» (IV-fakultetet).

8.4 Fellestjenester og fellesadministrasjon

Flere av fakultetene opplever at det mangler insentiver for effektivisering av fellesadministrasjonen i dagens finansieringsmodell. Samtidig beskriver flere fakultet at de opplever at finansieringen av fellesadministrasjonen er lite transparent.

«Det ligger ingen insentiver for effektivisering av fellesadministrasjonen i dagens modeller» (ØK- og IE-fakultetet).

«Både Fellesadministrasjonen og fakultetsadministrasjonene er finansiert av «basis», og fremstår for mange i kjernevirksomheten som vanskelig å påvirke. Innsikt og forståelse for roller og oppgaver er også til tider lav, og nytten kan fremstå utydelig for andre enn administrasjonen selv» (AD-fakultetet).

9. Konklusjon

Med bakgrunn i denne evalueringsrapporten kan man konkludere med at NTNUs finansieringsmodeller i hovedsak har fungert godt. Det er imidlertid noen mekanismer som gir noen uheldige konsekvenser, som for eksempel at skalering av aktivitet ikke medfører økt bevilgning til de enhetene som får større kapasitetsetterpørsel etter sine tjenester. Hovedfunnene til evalueringsrapporten kan oppsummeres på følgende måte:

- Prinsippene som er lagt til grunn for rammefordelingsmodellen er gode og velfungerende.
- Instituttene har behov for langsiktig og forutsigbar utvikling i rammebevilgningen.
- De delene av fellesadministrasjonen som driver tjenesteproduksjon for kjernevirksomheten har behov for at aktivitetsendringer gjenspeiles i endret finansiering.
- Rammefinansieringen har overordnet ikke påvirket omfanget av tverrfakultær faglig aktivitet.
- Insentivene i finansieringsmodellene har hatt effekt og fungerer.

Samtidig er det verdt å merke at dagens finansieringsmodeller har virket godt i en situasjon med økonomisk vekst. Det er imidlertid større grad av usikkerhet knyttet til fremtidige økonomiske rammer. Fremtidig finansieringsmodell bør derfor fungere i en økonomi hvor volumvekst ikke nødvendigvis er driveren. Finansieringsmodellen bør derfor kunne insentivere både effektivisering og kvalitet uten at volumvekst er en forutsetning. Ut ifra hovedfunnene gir evalueringsrapporten noen videre anbefalinger når ny finansieringsmodell skal utvikles:

- Prinsippene som dagens rammefinansieringsmodell har lagt til grunn bør videreføres
- Spredningen i andel basis og resultatbasert finansiering (inkl. BOA) på instituttnivået er svært stor. Konsekvensene av dette over tid må analyseres og vurderes.
- Tjenesteproduksjon som skjer i regi av fellesadministrasjonen bør finansieres av både basisbevilgning og en komponent som påvirkes av aktivitetsendringer.
- Hovedelementene og insentivene i den nasjonale finansieringsmodellen bør gjenspeiles i NTNUs rammefordelingsmodell.

Ord og begreper

Ord og begreper	Forklaring
Avsetninger	Avsatt ubrukt bevilgning fra tidligere perioder. Utgjør disponible midler på bok.
Basisbevilgning	Basiskomponent som er en fast del av bevilgningen som skal sikre langsiktig og stabil finansiering.
Bevilgningsfinansiert aktivitet (BFV)	Internøkonomien. Finansiering fra bevilgningen fra Kunnskapsdepartementet.
Bidrag- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA)	Aktivitet finansiert med eksterne midler. Se rundskriv F-07-13 for definisjoner: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-f-07-13-reglement-om-statlige-/id734714/
BOA-BFV samspillet	BOA-BFV samspillet beskriver hvordan ekstern finansierte prosjekter påvirker internøkonomien. BOA-ansatte benytter ressurser i internøkonomien (eks. arbeidsplass, tilgang til prosjektøkonomer og forskningsrådgivere, bibliotek tjenester, IT-støtte eller HR-bistand). Disse støttetjenestene finansieres av internøkonomien og BOA-prosjektet blir derfor belastet en kostnad som dekker disse tjenestene som den BOA-ansatte benytter. Denne kostnaden i BOA-prosjektet overføres da til internøkonomien som en inntekt. Samtidig kan internøkonomien gå inn med en egenfinansiering i BOA-prosjektet.
Forskningsindikatorer	Forskningsindikatorerne som gir resultatbevilgning i KDs finansieringsmodell og RFM: Avlagte doktorgrader, publiseringspoeng, EU-aktivitet, NFR-aktivitet og annen BOA-aktivitet.
Forskningsinsentiv	Se forskningsindikatorer.
Indirekte kostnader	BOA-ansatte benytter ressurser i internøkonomien (eks. arbeidsplass, tilgang til prosjektøkonomer og forskningsrådgivere, bibliotek tjenester, IT-støtte eller HR-bistand). Disse støttetjenestene finansieres av internøkonomien og BOA-prosjektet blir derfor belastet en kostnad som dekker disse tjenestene som den BOA-ansatte benytter. Denne kostnaden i BOA-prosjektet overføres da til internøkonomien som en inntekt.
Insentivstyrke	I RFM/VFM kan man justere insentivstyrken på resultatindikatorerne. Ved en redusert insentivstyrke, for eksempel 80 % vil da 80 % resultatbevilgningen fordeles til enheten som har stått for produksjonen. Den resterende 20 % vil da fordeles andelsvis til alle fakultet/institutt basert på fjorårets basisbevilgning.
Internhusleie	Husleie hver enhet betaler, basert på antall kvadratmeter man disponerer.
Internøkonomien	Se bevilgningsfinansiert aktivitet.
Kostnadsdrivende finansieringsmodell	Kostnadsdrivende modeller er finansieringsmodeller hvor enhetenes bevilgning øker avhengig av kostnadene.
Kunnskapsdepartementets finansieringsmodell	Modellen Kunnskapsdepartementet benytter for å fordele bevilgning til universiteter og høyskoler.
Lukket ramme	Flere av resultatindikatorerne (publiseringspoeng, EU-aktivitet, NFR-aktivitet og annen BOA-aktivitet) er i lukket ramme. Lukket budsjettamme innebærer at det er et fast beløp som skal fordeles andelsvis enhetens aktivitet. Dette innebærer at hvis man øker

	prosentvis tilsvarende som de andre enhetene vil man ikke motta økt bevilgning.
Lukkingsgap	RFM er begrenset til å fordele det eksakte beløpet vi mottar gjennom KDs finansieringsmodell. Ved et misforhold mellom hva vi mottar vs. det som fordeles ut kalles for lukkingsgapet, og kan være både positivt og negativt. Avviket fordeles automatisk i RFM, og det fordeles kun til fakultetene.
Lukkingsmekanisme	Se lukkingsgap.
Netto inntekt fra BOA-BFV samspillet	Se BOA-BFV samspillet.
Produksjonsår	Året produksjonen har skjedd. For eksempel hvis en fullført doktorgrad skjedde i 2020 er produksjonsåret 2020.
Rammebevilgning	Institusjonens samlede bevilgning over statsbudsjettet bestående av en basiskomponent, en resultatkomponent og eventuelle øremerkede midler fra departementet.
Rammefinansiering	Se rammebevilgning
Rammefordelingsmodell (RFM)	Rammefordelingsmodellen er en modell som ivaretar internt viderefordeling fra NTNU til fakultet og prorektor/direktør. RFM ble innført fra og med budsjettåret 2018.
Ramme rekrutteringsstillinger (RRS)	RRS er frie og øremerkede rekrutteringsstillinger.
Ramme strategi og omstillingsmidler (RSO)	RSO finansierer store strategiske tiltak som støtter blant annet kvalitetsutvikling, tverrfaglige satsinger og omstilling. RSO er på minimum 6 % av bevilgningsinntekten.
Rammestyring	Leder styrer og har handlingsrom innenfor egen rammebevilgning.
Resultatbevilgning	Bevilgning som er knyttet til resultatindikatorene.
Resultatdrivende finansieringsmodell	Resultatdrivende finansieringsmodeller er finansieringsmodeller hvor enhetene øker bevilgningen basert på resultat og aktivitetsøkning.
Resultatindikator	Indikatorer som gir resultatbevilgning i KDs finansieringsmodell og RFM: Studiepoengproduksjon, kandidatproduksjon, utveksling, adoktorgrader, publiseringspoeng, EU-aktivitet, NFR-aktivitet og annen BOA-aktivitet.
Resultatkomponent	Se resultatindikator.
TDI-modellen for forskning	Totalkostnadsmodell som beregner totale kostnader for forskningsprosjekter som inkluderer støttetjenester man benytter på egen og andre enheter, i tillegg til arealkostnader.
TDI-modellen for utdanning	Totalkostnadsmodell som beregner totale kostnader for utdanning som inkluderer støttetjenester man benytter på egen og andre enheter, i tillegg til arealkostnader.
Totalkostnadsmodell (TDI)	Totalkostnadsmodell som beregner totale kostnader som inkluderer støttetjenester man benytter på egen og andre enheter, i tillegg til arealkostnader.
Tverrfakultært samarbeid	Samarbeid på tvers av fakultet.
Utdanningsindikatorer	Utdanningsindikatorer som gir resultatbevilgning i KDs finansieringsmodell og RFM: Studiepoengproduksjon, kandidatproduksjon og utveksling.

Utdanningsinsentiv	Se utdanningsindikatorer.
Viderefordelingsmodell (VFM)	Viderefordelingsmodellen er en modell som ivaretar internt viderefordeling fra fakultet til institutt.
Øremerket bevilgning	Bevilgning som er øremerket.
Åpen ramme	Flere av resultatindikatorene (studiepoengproduksjon, kandidatproduksjon, utveksling og fullførte doktorgrader) er i åpen ramme. Åpen budsjettamme innebærer at hver enhet multipliseres med en sats.

Vedlegg 1: NTNUs høyringssvar på det nasjonale finansieringsutvalgets rapport

Svar på høyring om rapport frå ekspertutval om finansiering av universitet og høgskular

NTNU viser til Kunnskapsdepartementets (KD) høyring om rapporten frå ekspertutvalet om finansiering av UH-sektoren.

NTNU ønskjer å starte med å framheve at det er viktig at finansieringa av universitet og høgskolar har rammestyrt som autonome institusjonar. Det er institusjonen sjølv som har kjennskap til korleis samfunnsoppdraget til kvar institusjon best kan løysast og gjere nødvendige prioriteringar for å levere kvalitet innan alle kjerneoppgåver. Dette samsvarer godt med regjeringas signaler om å styre meir i det store, og mindre i det små.

Insentiv fungerer. Det er derfor viktig at dei fungerer på ønska måte. NTNU meiner at berre resultatindikatorar som stimulerer til god ressursallokering eller auka kvalitet bør vere inkludert i eit finansieringssystem. Andre indikatorar kan gi uheldige konsekvensar og kan føre sektoren i uønskt retning.

I høyringssvaret har vi lagt følgjande prinsipp til grunn:

- Enkelheit og transparens
- Føreseieleg og stabil basisfinansiering
- Styring- og utviklingskraft
- Balanse mellom kjerneoppgåvene våre

Vi kjem til å forklare kva vi legg i våre prinsipp, og vil såleis beskrive etter- og vidareutdanning, knytning av finansiering til utviklingsavtalene og finansieringskategoriar, før vi avsluttar med å gå igjennom resultatindikatorane og eventuelle konsekvensar overgangstidspunktet til ny modell kan få for finansieringa for sektoren.

Enkelheit og transparens

NTNU er nøgde med at ekspertutvalet ønskjer ei forenkling av finansieringssystemet i sektoren. Eit enkelt og transparent finansieringssystem gjer det mogeleg å planlegge langsiktig. Vi legger vekt på at finansieringssystemet i sektoren stimulerer til god ressursallokering og auka kvalitet innan alle kjerneoppgåvene. Ekspertutvalets forslag med to resultatindikatorar vil likevel ikkje vere tilstrekkeleg for å stimulere til auka kvalitet. NTNU kjem derfor med et alternativt forslag som tek vare på enkelheit og transparens samtidig som det bidrar til god ressursallokering og auka kvalitet.

Føreseieleg og stabil basisfinansiering

For at vi skal kunne utvikle høg kvalitet i kjerneoppgåvene i tråd med rolla vår, treng NTNU ei rammefinansiering som er føreseieleg og gjer det mogeleg å planlegge langsiktig. Ein del av sektorens oppdrag er å kunne byggje opp kunnskapsområda som samfunnet vil trenge i framtida. Dette fører med seg både investering i infrastruktur og utvikling av fagressursar. Det er derfor viktig at ei solid og føreseieleg basisfinansiering er ein del av rammeløyinga.

Styring- og utviklingskraft

NTNU er eit stort breiddeuniversitet med ein tydeleg hovudprofil, med eit mandat om å vera ein nasjonal spydspiss for teknologisk utdanning, forskning, innovasjon og samarbeid med arbeidslivet. NTNU skil seg på denne måten frå andre institusjonar i Noreg. For NTNU er ulike finansieringskjelder

viktig for å kunne utvikle kvaliteten i heile breidda av verksemda vår. For å illustrere dette er NTNU den norske institusjonen med breiast portefølje i EUs og Forskningsrådets verkemidlar. Vi hentar midlar gjennom verkemidlar for framifrå forskning, tematiske satsingar, mogleggjerande teknologiar, nærings- og innovasjonsretta program med meir. Vi har og profesjonsutdanningar med kortare forskningstradisjonar. Vi vil understreke at det er viktig at konkurranseutsette midlar særleg gjennom Forskningsrådet held tritt med kapasitetsutviklinga i sektoren. Vi er hovudsakeleg nøgde med balansen mellom finansieringskjelder i dagens finansieringssystem, men vi ønsker likevel å presisere at varige midlar som i dag ligg til HK-dir, men blir fordelt vidare til institusjonane (for eksempel studieplassar), i utgangspunktet bør ha blitt inkludert i institusjonanes rammeløyving.

Balanse mellom kjerneoppgåvene våre

Eit internasjonalt anerkjent universitet er avhengig av gode resultat innan alle sine kjerneoppgåver, både utdanning, forskning, innovasjon, formidling og kunstnarisk verksemd. Det er derfor viktig å leggje til rette eit finansieringssystem som stimulerer til auka kvalitet og god ressursallokering. Det finns likevel ikkje gode nok indikatorar som stimulerer til auka kvalitet og god ressursallokering i heile breidda av våre kjerneoppgåver. Det er da institusjonens eige ansvar å leggje til rette for at kjerneoppgåvene våre blir prioritert og realisert ved å knyte nødvendig finansiering for desse oppgåvene gjennom eiga rammestyling.

NTNU understrekar at det er viktig å leggje til rette for finansieringsmekanismar for kvalitet. Eksperimentell forskning er kostbar og krev mykje utstyr, infrastruktur og spisskompetanse i fagmiljøa. Det er ikkje mogleg å bli verdslaiande dersom ressursane blir spreidd for tynt utover. Det er Forskningsrådets og EUs ordningar for framifrå forskning som særleg legg til rette for dette. Fri prosjektstøtte (Fripro) og Senter for framifrå forskning (SFF) spelar ei avgjerande rolle i for kvalitetsutvikling i norsk forskning på heimebane, og det Europeiske forskningsrådet (ERC) i Europa. Dette skuldast ikkje berre finansieringa, men i vesentleg grad kvalitetssikringa som skjer gjennom utvikling og utveljing av prosjekt. Det finst ikkje noko eksempel internasjonalt på eit universitet med ambisjonar om høg kvalitet som klarar seg utan slike konkurransearenaer. Dermed må dimensjoneringa av slike arenaer gjenspeile ambisjonane om framifrå kvalitet. Med utgangspunkt i tilrådinga frå NTNU om ny finansieringsmodell meiner vi at ein vil klare å ivareta desse omsyna dersom NTNUs tilråding blir følgt.

Etter- og vidareutdanning

NTNU vil trekkje fram nokre spesielle utfordringar knytt til finansiering av etter- og vidareutdanning (livslang læring). Etter- og vidareutdanning kjem til å utgjere ein større del av institusjonanes verksemd framover og det er derfor viktig at ein finn gode løysningar for finansiering av dette.

Vi vel å skilja mellom eigenfinansiert studiepoenggivande vidareutdanning og utdanning som blir finansiert i si heilheit av næringsliv eller andre eksterne finansieringskjelder. NTNU tilrår at eigenfinansiert studiepoenggivande vidareutdanning må bli finansiert over statsbudsjettet som nye studieplassar i tillegg til studiepoengproduksjon som ordinær utdanning. I tillegg er det viktig at etter- og vidareutdanning også kan vere finansiert av næringsliv og andre aktørar på tilsvarande måte som i dag.

Utviklingsavtalar

Etter ein samla vurdering tilrår ikkje NTNU å knyte finansiering til utviklingsavtalene. Vi er bekymra for om dette vil føre med seg eit evalueringsregime og byråkrati som ingen ønskjer. I tillegg ser vi at regjeringas tillitsreform og signala om å styre meir i det store og mindre i det små ikkje gjer det

nødvendig å knyte finansiering til utviklingsavtalene. Det er institusjonens ansvar å legge til rette for å realisere utviklingsavtalen, og med den finansiering som er nødvendig.

Finansieringskategoriar

NTNU åttvarar mot å redusere talet på finansieringskategoriar utan ei grundig konsekvensanalyse. Ei slik grundig konsekvensanalyse bør bli gjennomført og deretter sendt på høyring til sektoren for vurdering før eventuelt vedtak om reduksjon på finansieringskategoriar blir fatta.

Gjennomgang av indikatorar

Det er viktig å ha eit finansieringssystem som tek omsyn til balansen mellom alle kjerneoppgåva våre. Vi ser at forslaget til ekspertutvalet vil få uønskte effektar, spesielt med tanke på balansen mellom utdanning og forskning.

Resultatindikatorar vi tilrår blir del av finansieringssystemet

NTNU tilrår eit forenkla finansieringssystem med færre indikatorar enn det eksisterande, men ønsker ei innretning på systemet som er noko annleis enn kva ekspertutvalet tilrår. Alle resultatindikatorane som NTNU tilrår å vere inkludert vidare i finansieringssystemet er enten grunna i at den stimulerer til god ressursallokering eller fører til auka kvalitet i våre kjerneoppgåver. På bakgrunn av dette tilrår NTNU at resultatindikatorane studiepoengproduksjon, fullførte doktorgradar og EU-aktivitet blir inkludert som indikatorar i det framtidige finansieringssystemet.

Studiepoengproduksjon

NTNU er einige i at studiepoengproduksjon som resultatindikator gir ei god ressursallokering. Auka studiepoengproduksjon aukar behovet for undervisningsressursar, og det er derfor viktig at finansieringssystemet i sektoren inkluderer dette. Dagens finansieringsmodell skapar ein slik mekanisme som det er viktig å behalde også i det framtidige finansieringssystemet. NTNU tilrår derfor at studiepoengproduksjon framleis blir inkludert i det framtidige finansieringssystemet i open ramme.

Fullførte doktorgradar

NTNU er einige i at fullførte doktorgradar gir god ressursallokering, stimulerer til god kvalitet samtidig som ein løysar samfunnsoppgøret. Doktorgradar utviklar ny kunnskap som kjem til nytte i samfunns- og arbeidsliv. Den nye kunnskapen som blir publisert gjer meirverdi, samt medverkar til ny aktivitet og internasjonale nettverk. NTNU tilrår derfor at fullførte doktorgradar framleis blir inkludert i det framtidige finansieringssystemet i open ramme.

EU-indikatoren

NTNU meiner EU indikatoren bør behaldast og få open ramme. Det er tre hovudårsakar til dette. For det første er dette ein indikator som stimulerer til auka kvalitet i forskinga. For det andre er dette eit ledd i internasjonalisering i sektoren. For det tredje er indikatoren eit verkemiddel for å realisere den nasjonale ambisjonen om ein høg økonomisk retur frå EUs program for forskning, innovasjon og utdanning. På denne måten vil 1 krone løyva til EUkommisjonen til forskning bidra til meir kronar i aktivitet i Noreg.

I Strategien for deltaking i Horisont Europa og Det europeiske forskingsområda vektlegg regjeringa at Noreg skal ha ein høg deltaking i Horisont Europa med ein returambisjon på 2,8 %, og at vi deltek i heile breidda av verkemiddel. Dersom Noreg skal nå ein returambisjon på 2,8 % må det, i følge den same strategien, auke norsk deltaking med om lag 30 % samanlikna med Horisont 2020. Uansett om Noreg har hatt høg økonomisk utteljing i første utlysingsrunde av Horisont Europa er det viktig at vi

framleis har gode insentiv for å sikre at vi møter returambisjonsnivået gjennom heile Horisont Europaperioden.

Deltaking i EUs program medfører auka kvalitet og relevans i forskning frå norske institusjonar. Dette vil føre til auka innovasjon, meir konkurransedyktig næringsliv og betre offentlege tenester som blir betre rusta til å møte utfordringane samfunnet står ovanfor. I tillegg blir EU-indikatoren vurdert til seie noko om kvalitet i forskning sett i lys av den harde konkurransen for å få finansiering frå EUs program. I H2020 ble 1/3 av midlane som ble tildelt UH-sektoren i Noreg finansiert av pilar 1 (Framifrå forskning), og 31 % av midlane som ble tildelt norske partnerar gjekk til UH-sektoren.

Finansieringsutvalet skriv at PES-ordninga er meir hensiktsmessig for å understøtte god deltaking. Dette må sjåast i samheng med at regjeringa i *Strategien for deltaking i Horisont Europa og Det europeiske forskingsområdet* varslar at dei må justere innretninga på og løyvinga til PES på grunn av strammare offentlege budsjett. Ekspertutvalet tilrår ikkje å auke Forskningsrådets budsjett, og i sum verker ei satsing på EU ved å bruka PES som insentiv som både usikkert og lite treffsikkert. PES er ein støttemekanisme for å auke mobilisering og kvalitet på søknadar, mens EU-indikatoren bidreg til sjølve prosjektgjennomføringa. Den årlege PES-løyvinga for NTNU er på berre 6 – 7 millionar kroner, medan EU-indikatoren har ført til ei resultatløyving på over 140 millionar kroner per år. Uansett om den årlege PES-løyvinga er viktig så vil den ikkje erstatte behovet for EUindikatoren.

I eit høgkostnadsland som Noreg er EU-indikatoren direkte med på å motivere institusjonar til å delta i verdas største rammeprogram for forskning og innovasjon. Mange EU-land har eit lønnsnivå på 1/3 – 1/4 av norsk nivå i UH-sektoren. EU bidreg ikkje til å heilfinansiere prosjektkostnadane i EU-prosjekt i Noreg. Spesielt gjeld det laboratorierelaterte kostnader. Det er derfor viktig at finansieringssystemet medverkar til å finansiere EU-prosjekt slik at Noreg ikkje får eit dis-insentiv til å bidra i EU-prosjekt grunna høge kostnader samanlikna med prosjektløyvinga. Dette er spesielt viktig viss Noreg skal klare å oppnå returambisjonen. Utfordringane ved heilfinansiering gjeld også EUs rammeprogram for utdanning, og NTNU ser det som nødvendig å framleis ha med Erasmus+ i EU-indikatoren, saman med dei andre EU-programma Noreg har knytt seg til (til dømes Digitale Europaprogrammet og Kreative Europa-programma).

Finansieringsutvalet peiker på at indikatorar i lukka ramme berre gir ei omfordeling i sektoren, og av den grunn tilrår ikkje utvalet å vidareføre denne indikatoren. NTNU vurderer at vidare deltaking i EUs program er essensiell for at det norske samfunnet skal klare å møte utfordringane vi står ovanfor. Samtidig er NTNU einige i at EU-indikatoren bør vere innretta på ei anna måte. For å kunne møte regjeringas returambisjon tilrår derfor NTNU å endre EU-indikatoren til open ramme. Det føreset at satsen i open ramme er stor nok til at denne indikatoren har ein effekt. Med andre ord bør resultatløyvinga i open ramme minimum vere på same nivå som lukka ramme er i dag. NTNU vurderer at dagens sats er adekvat for sats i ei open ramme. Skulle regjeringa velje å ikkje gje denne indikatoren ei open ramme er det viktig at regjeringa prioriterer å auke ramma i budsjetta slik at den held tritt med sektorens retur. Sektorens vesentleg høgare økonomiske retur frå EU kan ikkje sjåast isolert frå at insentiva gjennom finansieringssystemet har vore sterke, da det opphavleg var over 2 kroner per krone frå EU. Etersom sektorens kapasitet og evne til å konkurrere i EUs program har auka, så er det ikkje lengre nødvendig med så sterke insentiv. Men, doseringa bør ikkje bli svekka utover dagens nivå fordi ein vesentleg del av satsen går med til å nøytralisere økonomiske dis-insentiv for deltaking i EUs program.

Resultatindikatorar som vi tilrår kan fjernast frå finansieringssystemet

Dagens resultatindikatorar for kandidatproduksjon blei innført for å styrke gjennomføringa av studiar som gir ein grad. Indikatoren fungerer til ein viss grad som eit dis-insentiv for utvikling av nye EVU-

tilbod som ikkje gir ein grad. Forslaget om studiepoengproduksjon som hovudindikator for utdanningsaktiviteten vil derimot gje betre rammevilkår for utvikling av fleksible vidareutdanningstilbod og kan dermed medverke til styrking av livslang læring. Samtidig ser NTNU at kandidatproduksjon er ein indikator som gir insentiv til auka gjennomføring av studentar på gradsgivande program, som er ein del av samfunnsoppdraget vårt. Det er derfor delte meningar ved NTNU om kandidatproduksjon bør vere inkludert som indikator. Etter ei heilskapleg vurdering meiner NTNU at indikatoren ikkje er nødvendig for at vi framleis vil arbeide for å oppnå høg gjennomføringsprosent.

Samtidig meiner NTNU at det ikkje er nødvendig å gje insentiv til meir utveksling gjennom eit finansieringssystem, då det er andre motivasjonsfaktorar som bidreg til studentutveksling. NTNU meiner at dette er ein indikator som ikkje gir insentiv til god ressursallokering eller til auka kvalitet, og vi vil hevde at utveksling skjer uavhengig av om denne resultatindikatoren finns i dagens finansieringssystem.

Overføring av midlar frå kandidat- og utvekslingsindikatorane til studiepoengproduksjon er ei klar forenkling og vil gje eit godt insentiv til å gjennomføre fleksibel vidareutdanning og andre ikkje-gradsgivande studietilbod. NTNU tilrår derfor at både kandidatproduksjon og utveksling blir fjerna som resultatindikatorar og at studiepoengproduksjonsatsen bli oppjustert tilsvarande. NTNU ønskjer å presisera at da indikatoren for kandidatproduksjon ble oppretta, ble den finansiert frå indikatoren for studiepoengproduksjon. Det er derfor ønskeleg at finansiering knyta til kandidatproduksjon blir lagt tilbake til studiepoengproduksjonsindikatoren.

Insentiva for publiseringspoeng har historisk sett vore viktige for å medverke til meir publisering og auka kvalitet på publiseringa. NTNU meiner no at denne indikatoren på sektornivå ikkje lenger er nødvendig for å stimulere til publisering, og at auka publisering ikkje nødvendigvis aukar kvalitet. Det er viktigare at dei publikasjonane som blir publisert er av god kvalitet enn at talet på publikasjonar blir endå høgare enn i dag.

Samtidig ser NTNU at det framleis er nokon fagmiljø som ikkje har lang tradisjon for forskning bør publisere meir enn i dag. NTNU tilrår etter ein heilskapleg vurdering at publiseringspoeng blir fjerna som resultatindikator og at midlane som i dag er knytt til denne indikatoren bør bli overført til kvar institusjons basisløyving. Det er institusjonanes eiga ansvar å sørge for at alle fagmiljø publiserer med god kvalitet og i stor nok grad.

Publiseringspoeng brukast som insentiv i finansieringssystema for institutt- og sjukehussektoren. Det er viktig at dei ulike universitet og høgskolar, forskingsinstitutt og sjukehus har like insentiv på dette området. NTNU tilrår derfor at finansieringssystema på tvers av sektorar harmoniserer med kvarandre slik at endringar i UH-sektorens finansieringssystem følges opp med endringar også i systema for dei andre sektorane. Ulike insentiv mellom sektorane kan få uheldige verkingar.

Uansett om publiseringspoeng ikkje blir ein del av finansieringssystemet så har institusjonane behov for informasjon og kunnskap om publiseringsaktiviteten, og NTNU meiner at publiseringar framleis bør bli registrert.

Både forskningsrådsaktivitet og annan bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet er i ei lukka ramme som endrar fordelinga av midlar i sektoren. Indikatorane medfører ikkje nødvendigvis god ressursallokering eller auka kvalitet. NTNU tilrår derfor at både forskningsrådsaktivitet og annan bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet blir fjerna som resultatindikatorar og at midlane som i dag er knytt til desse indikatorane blir overført til kvar institusjons basisløyving.

Det har i tillegg vore diskusjonar nasjonalt om arbeidslivs-, innovasjons- og formidlingsindikatorar. NTNU vil fråå inkludere slike indikatorar i finansieringssystemet. Å ikkje knyte finansiering til indikatorar for arbeidsrelevans, innovasjon og formidling medfører eit ansvar for at institusjonane prioriterer disse områda innan eiga løyving.

Arbeidslivsrelevans er vanskeleg å definere og vanskeleg å måle. Det er sjølvsagt viktig å fremje arbeidslivsrelevans i alle studietilbod og i forskings- og innovasjonsaktivitetar, men det vil ikkje nødvendigvis tilseie at ein skal ha ein slik resultatindikator i finansieringssystemet. NTNU har kontinuerleg og systematisk dialog med arbeidslivet for å sikre høg kvalitet og relevans i utdanning, forskning og innovasjon. Kvar institusjon bør arbeide for å leggje til rette for arbeidslivsrelevans i alle kjerneoppgåvene, og som en del av rammestyninga avsetje midlar som er nødvendig for å realisere dette. NTNU tilrår derfor å ikkje inkludere ein arbeidslivsrelevansindikator i finansieringssystemet.

NTNU har ei brei tilnærming til innovasjon, og har gjennom dei siste åra laga kunnskapsgrunnlag relatert til UH-sektorens bidrag til innovasjon¹⁰ og forslag til indikatorar for måling og synleggjering av innovasjonsbidraget¹¹. NTNU erfarer at det er utfordrande å finne gode indikatorar for å måle universitetets heilskaplege innovasjonsbidrag og tilrår derfor ikkje at ein slik innovasjonsindikator blir implementert i eit resultatbasert finansieringssystem på nåverande tidspunkt.

Kierulf-utvalet (NOU 2022:2) kjem med ei tilråding om å knyte finansiering til ein formidlingsindikator. Formidling er ei av institusjonanes kjerneoppgåver. Det er likevel ikkje nødvendig å knyte finansiering til alle kjerneoppgåvene som institusjonane utfører. Dette vil gje eit for komplisert system å følge opp. Det er institusjonanes plikt sjølv å sørge for at formidling skjer og sette i gang eventuelle støttetiltak for å realisere formidlingsaktiviteten. NTNU tilrår derfor ikkje å knyte finansiering til ein formidlingsindikator.

Overgangstidspunkt

Overgangstidspunkt til ny finansieringsmodell kan ha nokre uhensiktsmessige konsekvensar, som kan gje lågare løyving til institusjonane basert på tekniske val ein gjer ved overgangstidspunktet. NTNU forventar derfor at man ved ein overgang til ny finansieringsmodell kompenserer for utilsikta konsekvensar av endringane som blir foreslått, slik at det ikkje resulterer i lågare løyvingar. Det er spesielt tre faktorar som potensielt kan gje utilsikta løyvingsskutt:

- Studieplassar gitt i RNB 2020: NTNU fekk 464 studieplassar i RNB2020. Kandidatproduksjonen til disse studieplassane i nåverande finansieringssystem vil i hovudsak inntreffe frå og med 2024. Bortfall av kandidatindikatoren vil medføre at resultatutteljing for desse studieplassane berre blir finansiert av studiepoengproduksjon ved overgang til ny finansieringsmodell og utan kompensasjon vil derfor desse studieplassane bli systematisk underfinansiert
- Overgang til 5-årige lærarutdanningar: Grunnskulelærarutdanninga vart lagt om frå fire- til femårig i 2016. Dette betyr at kandidatproduksjon knytt til lærarutdanningane midlertidig fell bort i 2021, då det fyrste kullet som blir uteksaminert frå dei femårige programma vil bli det i 2022. Bortfall av kandidatindikatoren får konsekvensar for resultatutteljing for grunnskulelærarutdanninga dersom omlegginga blir basert på produksjonen i 2021. Dersom ein slik situasjon oppstår vil alle grunnskulelærarutdanningar bli systematisk underfinansierte.
- Tidspunkt for bortfall av utvekslingsstudentar: Tal på utvekslingsstudentar er blitt kraftig redusert som følge av korona-pandemien. Dette betyr at viss regjeringa vel å basere den nye finansieringsmodellen på produksjonen i løpet av pandemi-perioden vil dette få uheldige

¹⁰ How universities contribute to innovation

¹¹ Mot et bredere målesystem for UH sektorens bidrag til innovasjon

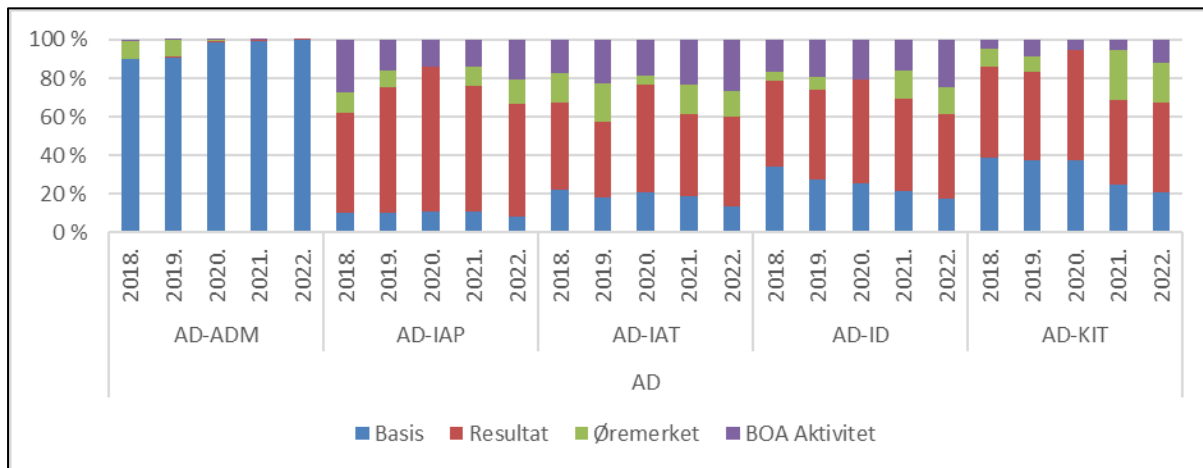
konsekvensar for institusjonane, da talet på av utvekslingsstudentar var låge som følge av pandemien.

Med helsing

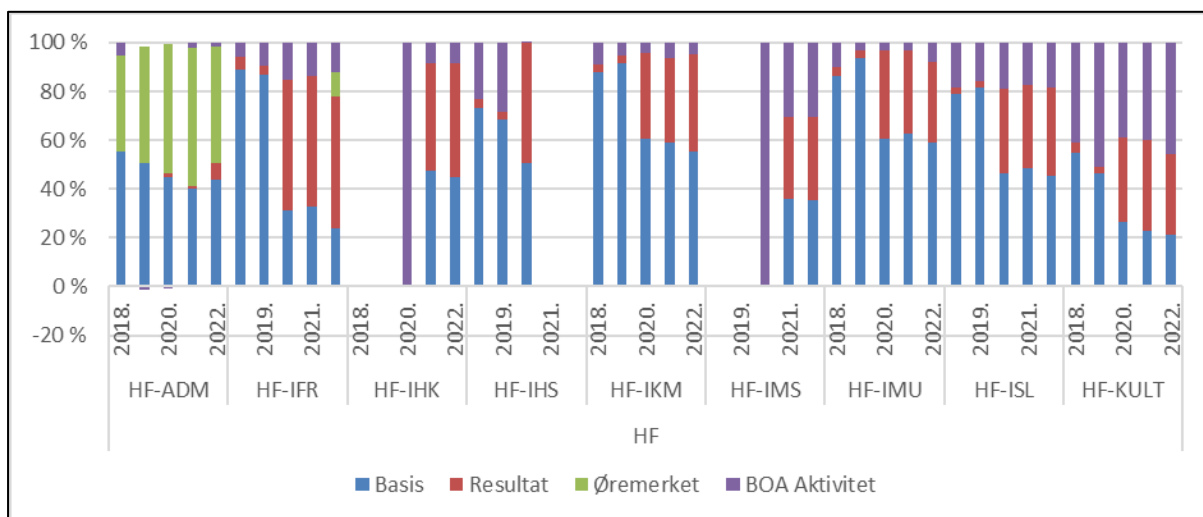
Anne Borg
Rektor
NTNU

Vedlegg 2: Andel basisbevilgning, resultatbevilgning, RSO-bevilgning og inntekt fra BOA fordelt per institutt

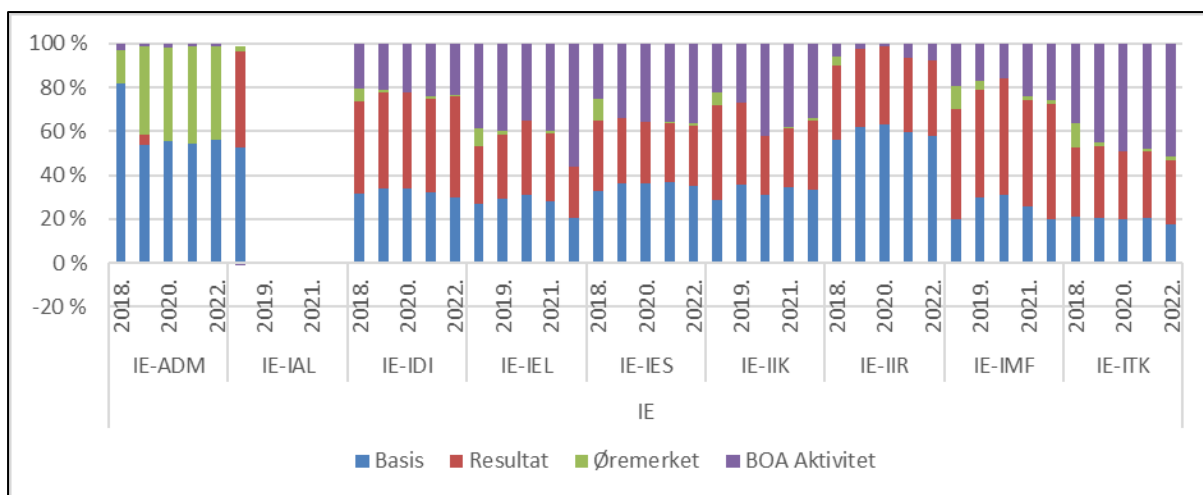
AD-fakultetet

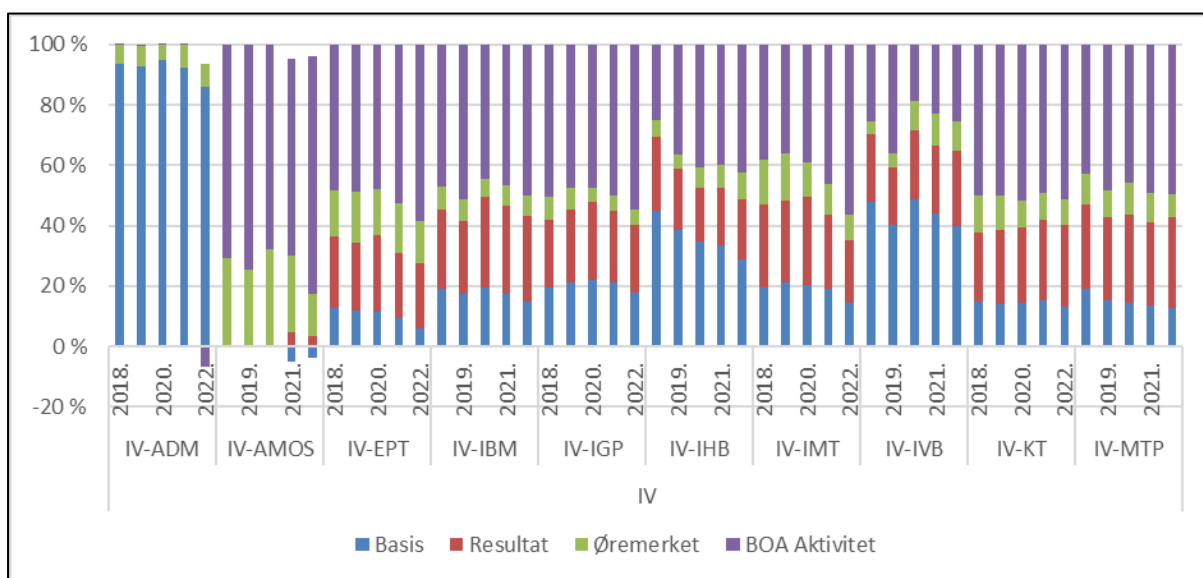
HF-fakultetet

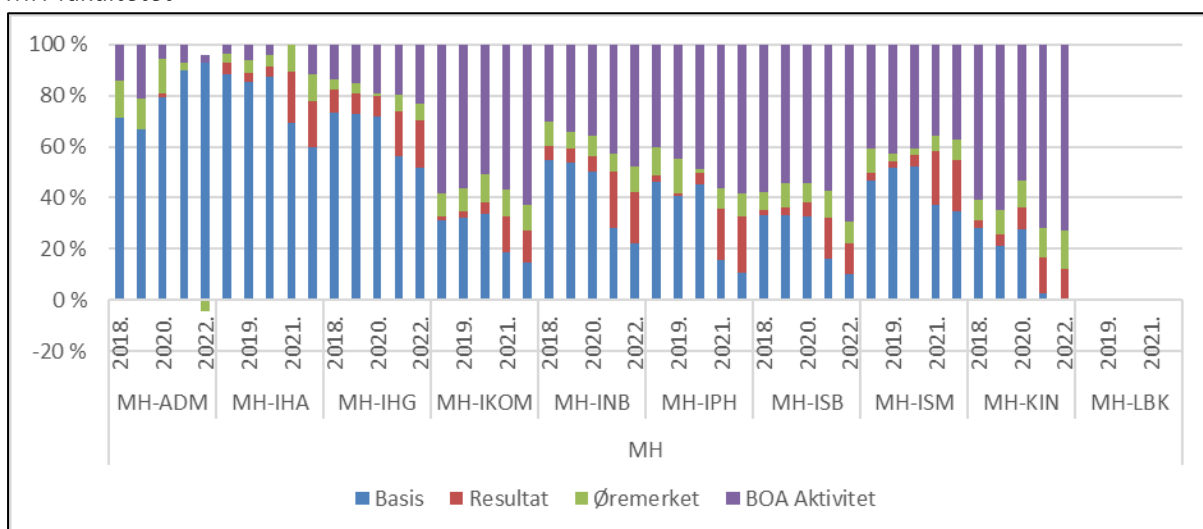
IE-fakultetet

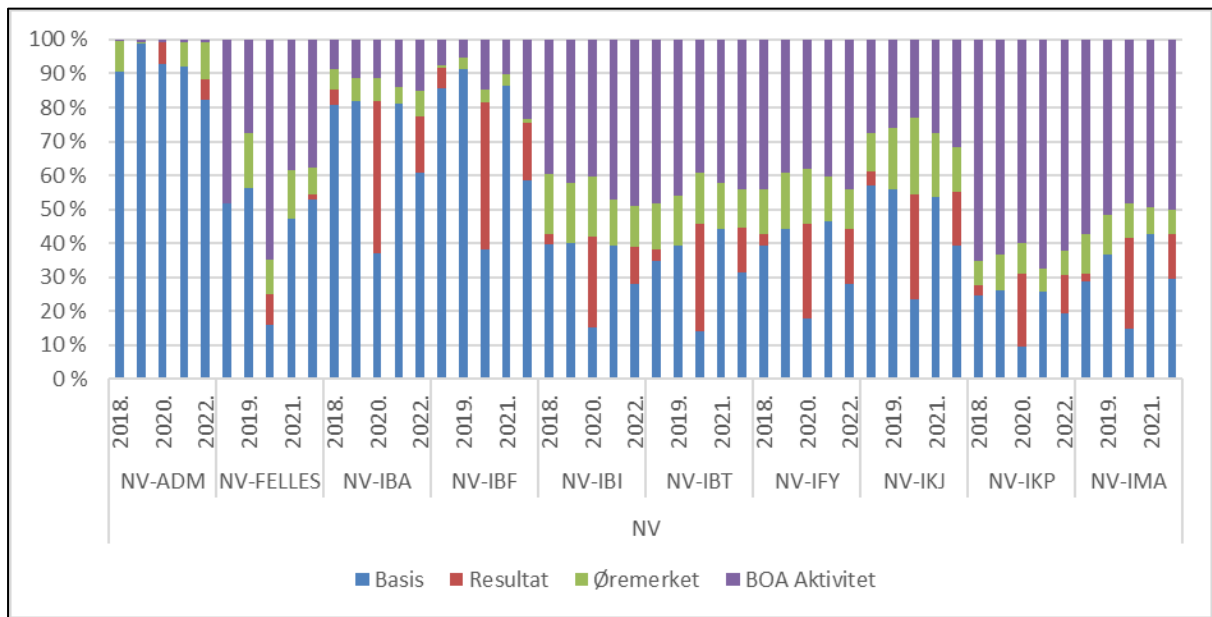
IV-fakultetet

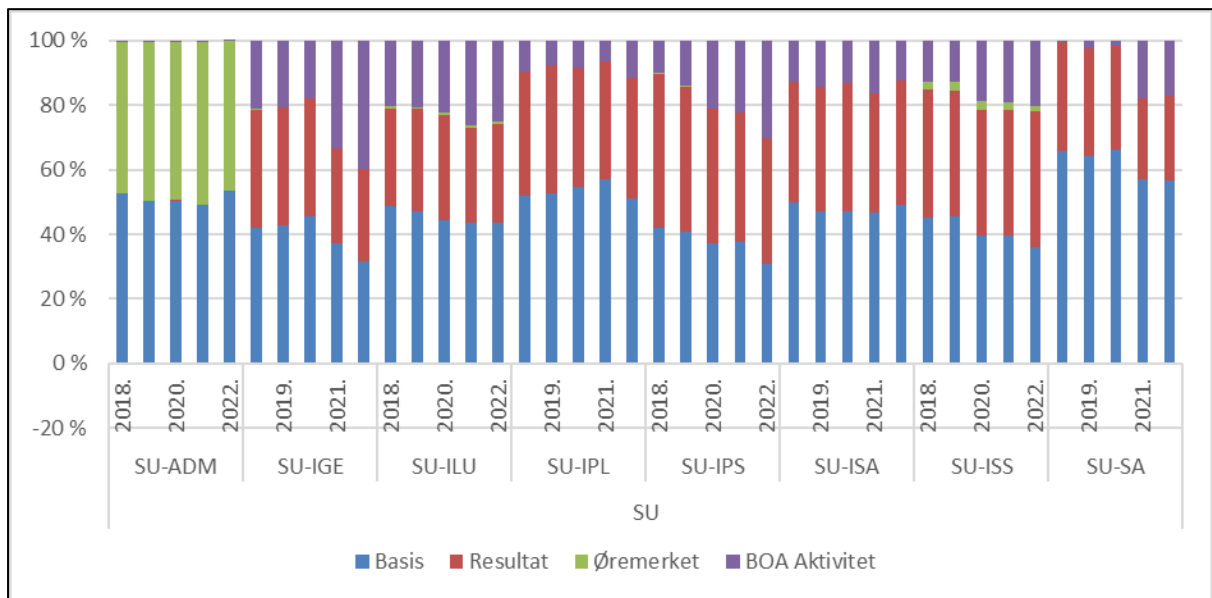
MH-fakultetet

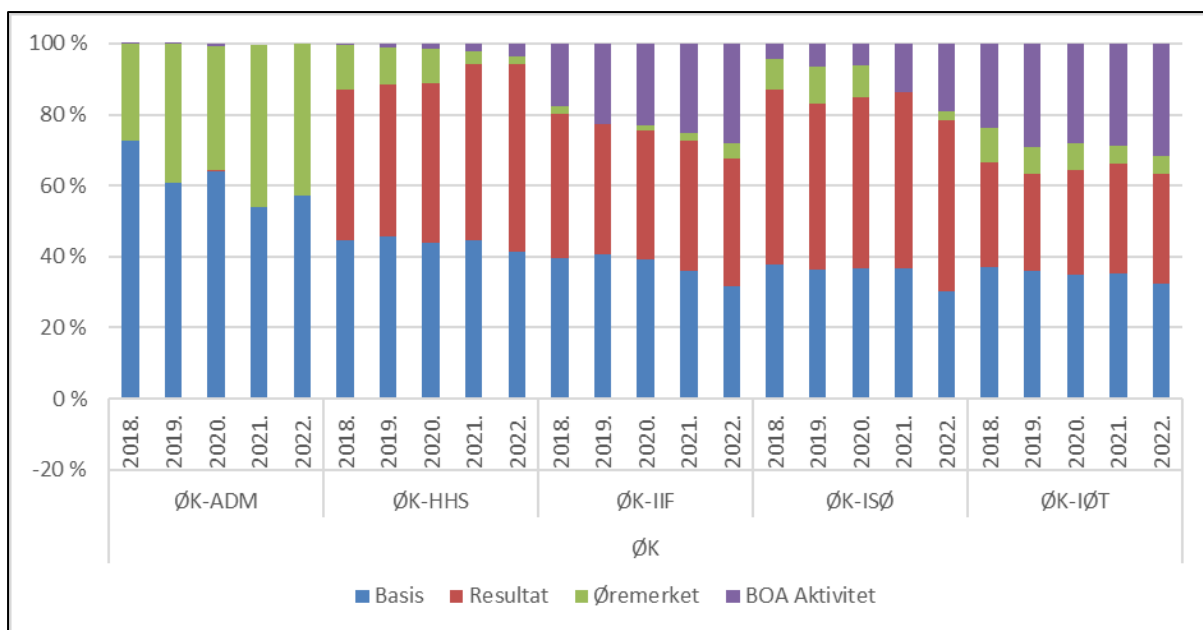
NV-fakultetet

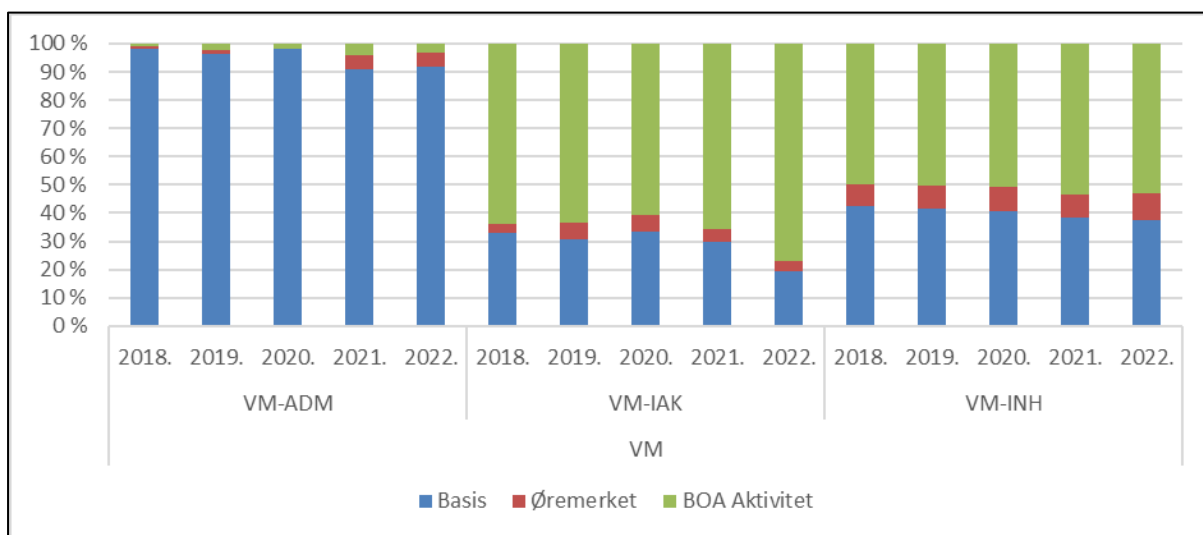
SU-fakultetet

ØK-fakultetet

VM

Vedlegg 3: Beskrivelse av innhold i RSO-porteføljen p.t.:

Type program/prosjekt	Kort beskrivelse
Digitaliseringsprogrammet	Finansiering av utviklingsprosjekter knyttet til NTNU sin digitale ambisjon. Finansieringens varighet er p.t. til 2026, med en reduksjon i (foreløpig) avsatt beløp i 2026. Saksbehandles av programleder og videre prioritering av prosjekter skjer i Digitaliseringsstyret.
Forskningsinfrastruktur	Finansiering av avansert vitenskapelig utstyr. Årlig søknadsrunde som saksbehandles i forskningsstaben og prioriteres i forskningsutvalget. Finansieringens varighet er uten sluttdato, og beløpet er nylig justert til å utgjøre 40 mill kr. Tildeling for 2022 skjer våren 2021 osv.
SFF, SFI, SFU, FRIPRO/Fellesløft	Programmer der Rektor gir medfinansiering til prosjekter som får tilslag på slike senter og prosjekt. Varierer i varighet, men gjerne av 3-7 års varighet, og beløpene utgjør fra 1-2 mill kr per enkelttiltak. Tildeling avhenger av søknadsprosess hos bevilgende virksomhet. Volum på tilslag er gjerne ikke klart før på høstparten.
Toppforskningstiltak	Enkeltprosjekter av ulik varighet, fra 1-3 år typisk. Små beløp per prosjekt, totalsum utgjør 1-2 mill hver «runde».
Satsinger og muliggjørende teknologier	Tidsavgrenset satsing for å støtte opp om oppbygging av nye strategiske satsingsområder og muliggjørende teknologi. Utgjør henholdsvis 5 og 3 mill kr årlig per «enhet», til sammen 30 mill kr i 2023 som er (foreløpig) siste år med denne finansieringen.
Toppundervisning og utd.strategiske tiltak	«Rundsummer» som går via prorektor og fordeles videre derfra til ulike tiltak som for eksempel meritteringsordning, incentivordning for søknadsprosess til SFU og utviklingsprosjekter. Utgjør p.t. ca 25 mill kr årlig og er i RFM (foreløpig) lagt inn til og med 2024.
Audiovisuelt utstyr og læringsareal	Tidsavgrenset bevilgning for å klare å gjennomføre digitalisering og modernisering av læringsarealer. Saksbehandles og disponeres av henholdsvis Avd for utdanningskvalitet og Eiendom/prorektors stab. Til sammen 34 500 mkr tom 2023, med bortfall av læringsareal-delen i 2024.
TTO-IP forvaltning, SKI innovasjonsledere, likestillingsmidler og nyskaping	Innovasjonsstrategiske og likestillingsstrategiske tiltak, forvaltning av TTO-IP. Utgjør til sammen 42 mill kr med (foreløpig) bortfall av de enkelte finansieringene i 2024 og utover.
Campusutvikling og fremtidens campus	Utstyrsbevilgning og årlig støtte til forskningsprosjekter på fremtidens campus. Utgjør til sammen 70 mill i 2023 der kun Fremtidens campus har (foreløpig) fortsatt finansiering etter 2023.